

”MITÄ SÄ OIKEIN TUIJOTAT”

VUOROVAIKUTUSJÄRJESTYS YÖKERHON TANSSILATTIALLA

Eppu Saarela

Pro Gradu –tutkielma

Sosiologia

Sosiaalitieteiden laitos

Valtiotieteellinen tiedekunta

Helsingin yliopisto

Tammikuu 2017

Tiedekunta/Osasto — Fakultet/Sektion — Faculty		Laitos — Institution — Department	
Valtiotieteellinen tiedekunta		Sosiaalitieteiden laitos	
Tekijä — Författare — Author			
Eppu Saarela			
Työn nimi — Arbetets titel — Title			
“Mitä sä oikein tuijotat” – Vuorovaikutusjärjestys yökerhon tanssilattialla			
Oppiaine — Läroämne — Subject			
Sosiologia			
Työn laji — Arbetets art — Level		Aika — Datum — Month and year	Sivumäärä — Sidoantal — Number of pages
Pro Gradu -tutkielma		3.1.2016	76
Tiivistelmä — Referat — Abstract			
<p>Suomalaisen ravintolatutkimuksen valtavirta on keskittynyt kuvaamaan yökerhoa viiteryhmien elämäntapojen ja heidän elämässään laajemmin vaikuttavien arvo-orientaatioiden kautta, jotka ovat perustuneet viiteryhmän sosioekonomiseen luokka-asemaan ja kulttuurisiin itseidentifikaatioihin. Yökerhon sisällä tapahtuvat asiat on nähty viiteryhmien ominaisuuksien konkreettisina heijastumina tai ravintolan funktiona suomalaisessa yhteiskunnassa. Uusimmassa ravintolatutkimuksessa yökerho on yksi ravintolan tyyppi, jossa on tarkoitus bilettää eli pitää hauskaa nuorille, kaupungissa asuville aikuisille tärkeällä ja ilmaisuvoimaisella tavalla. Yökerhon tanssilattia on biletyksen rituaaliin huippuhetkiin kytkeytyvä alue, jossa toisiinsa tukeutuvat bilettäjät saavat voimakkaita yhteenkuuluvuuden tunteita tanssiessaan ja hassutellessaan yhdessä.</p> <p>Etnografisessa tapaustutkimuksessani tarkastelen Erving Goffmanin teoriaperinteeseen tukeutuen yökerhon tanssilattiaa jaetun läsnäolon julkisena tilana, jonne saapuessaan yksilöt muodostavat meneillään olevasta tilanteesta käsityksen seuraamalla muiden tanssilattialla olevien toimintaa. Samalla he asettuvat keskenään vuorovaikutusjärjestykseen, joka säätelee ihmisten keskinäisiä sopivia ja ei-sopivia tekoja. Jaetun läsnäolon julkisissa tiloissa on jatkuva kasvokkaisen kohtaamisen mahdollisuus ja riski. Kysyn, millaisia porukoita tanssilattialle muodostuu, miten porukoita ylläpidetään, ja kuinka ne toimivat suhteessa toisiinsa? Millä eri tavoilla kohtaamisen riski vaikuttaa tanssilattialla toisille lähetettyihin viesteihin, jotka voidaan tulkita kutsuiksi ja ehdotuksiksi. Sen lisäksi kysyn, miten vuorovaikutusjärjestyksestä seuraavat odotukset, velvollisuudet ja oikeudet jakautuvat yökerhon tanssilattialla ja millainen moraalinen yhteisö tästä muodostuu? Tutkimuksen aineisto on kerätty etnografisen havainnoinin avulla seitsemässä Helsingin ja Tampereen eri tyyppisissä yökerhoissa yli 35 havainnointitunnin aikana.</p> <p>Tutkimuksessani osoitan, että yökerhon tanssilattialla syntyy porukoita kolmelle vuorovaikutustasolle ja tanssijoille tärkein taso on heidän kohtaamisensa oman ensisijaisen kohtaamisensa kanssa, jossa kaksi tai useampaa ihmistä tanssivat keskihakuisesti ja toisiinsa sitoutuneina. Toiseksi osoitan, että tanssilattialla on paljon kutsuja, ehdotuksia ja myös lähestymisiä, jotka eivät välttämättä johda ainakaan kohtaamiseen vaan turvallisinta on jättää kutsu</p>			

huomioimatta tai hylätä se tanssilattiatilanteelle sopivalla tavalla. Tanssilattian lähestymiset edellyttävät monimutkaisen näköisiä rituaalisia vuorotteluja, joissa lähestyjä varmistelee useammille tavoilla kohtaamisen aloittamisen sopivuutta. Viimeiseksi osoitan, että tanssilattialle muodostuu joukko tai joukkojen ryhmä, jonka edustajat toimivat useimmiten sopuisasti ja tehokkaasti. Tanssilattian odotukset, velvollisuudet ja oikeudet eivät silti jakaudu tasaisesti. Yksin tanssivat ihmiset ja naiset näyttävät olevan muita haavoittuvaisemmassa asemassa.

Avainsanat — Nyckelord — Keywords

Yökerho, ravintola, tanssi, vuorovaikutus, goffman

Säilytyspaikka — Förvaringsställe — Where deposited

Muita tietoja — Övriga uppgifter — Further information

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO: YÖKERHON TANSSILATTIA JAETUN LÄSNÄOLON JULKISENA TILANA	3
1.1 Yökerho tanssilattiaa kehystävänä tutkimuskohteena	4

2	GOFFMANILAINEN VUOROVAIKUTUSTUTKIMUS YÖKERHON TANSSILATTIOISTA	7
2.1	Tanssilattialle osallistumisen keholliset ja sosiaaliset ulottuvuudet	10
2.2	Yökerhossa tanssiminen ravintolan sosiaalisen tanssin muotona	11
3	RAVINTOLATUTKIMUKSEN SUOMALAINEN KAANON.....	14
3.1	Yhteisöllisestä lähiöravintolasta yksilölliseen diskoon	15
3.2	Erilaiset ravintolat osana biletyksen rituaalia	16
3.3	Ravintolatutkimuksen merkitys vuorovaikutustutkimukselle	18
3.4	Tutkimuskysymysten tarkempi määrittely goffmanilaisilla välineillä	21
4	TUTKIMUSPROSESSISTA JA MENETELMISTÄ.....	24
4.1	Yökerhojen valikointi vuorovaikutustutkimuksen tarpeisiin.....	25
4.2	Etnografia tausta-ajatukset ja historia.....	28
4.3	Etnografia ja vuorovaikutustutkimus:.....	29
5	ANALYYSIN ALUSTUS: YÖKERHO VAIHTUVIEN TILANTEIDEN PAIKKANA	32
5.1	Tilanteinen siirtymäkuvio yökerhon sisällä	34
5.2	Tanssilattialle kokoontuvat osallistujien porukat	36
5.3	Tanssilattialle siirtymisen proseduuri	40
5.4	Tanssilattialla oman porukan kesken.....	44
5.5	Tanssilattialla viestitään keholla ja katseilla.....	49
5.6	Tanssilattian erilaiset katseet ja niiden eri tehtävät	56
5.7	Tanssilattiatilanteen yleisemmät katsetyypit käyttötavan mukaan	58
5.8	Humalaisen katse kohdistumattomana katseena.....	65
6	JOHTOPÄÄTÖKSET: Mitä tanssilattialla näyttää tapahtuvan?	67
6.1	Tanssilattian rajan tehtävä näyttämöistymisessä	68

6.2	Tanssijoiden keskinäinen reagointi kohtaamisen riskissä	69
6.3	Tanssilattian moraalinen ja hierarkkinen yhteisö	70
LÄHDELUETTELO		73

TAPAUSTUTKIMUS YÖKERHON TANSSILATTIAN VUOROVAIKUTUS- JÄRJESTYKSESTÄ

“Diskoissa miellän tanssilattian toimintojen ja huomion keskipisteeksi ja eräänlaiseksi näkyvyyden kulminaatioksi.” – Tuija Nykyri, *Nuoren naisen diskoruumiillisuus* 1996.

“Bilealueen keskus on tanssilattia, jolle musiikki bilettäjiä kutsuu. “ – Antti Maunu, *Yöllä yhdessä* 2014.

1990- ja 2010-luvun yökerhotutkimuksista lainatut otteet (Nykyri 1996; Maunu 2014) kuvaavat tämän tutkimuksen temaattista asetelmaa tuoden esille yökerhossa olemisen tärkeimpiä piirteitä. Tapaustutkimus yökerhon tanssilattioista on samalla syväluotaava katsaus yökerhon niistä puolista, jotka tekevät tanssilattiasta bilealueen keskuksen ja yökerhon toimintojen ja visuaalisen huomion keskipisteen. Tutkimuksen taustajatuksena on yökerho sosiaalisena tapahtumana, vuorovaikutuksen kehyksenä, joka vaikuttaa siihen, kuinka yökerhon asiakkaat tulkitsevat yökerhossa tapahtuvaa toimintaa ja toistensa kanssa toimimista (Goffman 1974). Tutkimuksessa tarkastellaan yhtä aluetta, yökerhon tanssilattiaa julkisena tilana, jonne kuka tahansa yökerhon asiakas voi mennä. Yökerhon sisällä ravintola ei ohjaile asiakkaiden kohtaamisia käyttäytymisetiketin, heidän henkilökohtaisten ominaisuuksiensa tai ravintolan ylittävien viiteryhmien perusteella vaan yökerho avautuu asiakkaiden vapaaksi kanssakäymisen tilaksi, jossa ravintolan sisällä tapahtuvaa sosiaalisuutta säätelevät toiset voimat.

Tutkimuksen kohde on vuorovaikutus itsenäisenä sosiaalisuuden tasona, jota kutsun vuorovaikutusjärjestykseksi. Merkittävä osa ihmisistä elää yökerhon tilanteissa toisten kanssa, heidän välittömässä läheisyydessään (Goffman 2012. 308; Maunu 2014. 124, 127). Toisten ihmisten lähellä kaikki havaittavat keholliset piirteet muuttuvat indikaatiiviksi eli ne ilmaisevat muille toisten kanssa toimimisen kannalta tärkeitä piirteitä. Vuorovaikutusjärjestyksen analyysin avulla nämä piirteet voidaan käsitteellistää sosiologisesti merkittävillä tavoilla. (Goffman 2012. 306, 308.)

Pyrin kuvaamaan vuorovaikutusta sen pelkistetyssä ja paljaassa muodossa. Katsomalla ja kuuntelemalla kahden tai useamman ihmisen yhdessä olemista, tekemistä ja toisiin reagoimista, voidaan paljastaa jotain oleellista sellaisesta vuorovaikutuksen muodosta, joka syntyy aina kun ihmiset asettuvat toistensa kanssa samaan tilaan, yhteisen havaintoalueen sisälle (Goffman 1963. 33). Kuvaan vuorovaikutuksen prosessia kirjaamalla hetkittäin etenevää kanssakäymistä mahdollisimman tarkasti ja asettamalla hetket tilanteen kontekstiin. Käytän tilannetta analyyttisenä käsitteensä ja empiirisen todellisuuden kuvauksena, joka kiteyttää ihmisten välisen kohtaamisen havainnollisen luonteen. Tilanteessa tapahtuvaa kohtaamisen käsitettä käytän kuvaamaan vuorovaikutuksen piirteitä yökerho-olosuhteissa. Kohtaaminen tarkoittaa samassa tilassa olevien ihmisten kasvokkaista tapaamista, jossa ihmiset aloittavat yhteiseen huomioalueeseen perustuvan kommunikaatiotilanteen (Goffman 1963. 89). Tutkimuksen tarkoituksena ei ole kuvata tilannetta ylittäviä piirteitä kuten ryhmäidentiteettien piirteitä tai yksilöiden mielentiloja, motiiveja tai mielipiteitä. Päinvastoin, vuorovaikutusjärjestystä ei tule ajatella sosiologeille ja psykologeille kiinnostavien asioiden vaikutuksina tai oireina (Goffman 2012. 306).

Pohjustan aiemman ravintolatutkimuksen avulla vuorovaikutustutkimukseni lähtökohtia, kun se hyödyttää käsittelemääni ilmiöaluetta. Pyrin luomaan yhteyksiä ravintolatutkimuksessa vaikuttavan elämäntapatutkimuksen ja tilannekeskeisen vuorovaikutustutkimuksen välille. Täydennän ravintolatutkimusta uudella näkökulmalla, jossa julkisen tilan vuorovaikutussäännöt ja yökerhon asiakkaiden oma toiminta ovat keskeisessä osassa. Ravintola ja siellä tapahtuva vuorovaikutus on analyyttisesti irrotettava suomalaisesta yhteiskunnasta ja rakenteellisista viiteryhmälogiikoista, jotta sen ajallisesti vaihtuvat mikrotilanteet pystytään näkemään ravintolassa tapahtuvan toiminnan rakentumisen kannalta merkittävänä aineksina. Ravintolaan liittyvät laajemmat instituutiot, kuten päihdepolitiikka, juhla-kulttuuri ja vapaa-ajan viettämiset saavat samalla uuden ymmärtämisen ja selittämisen välineen (Blumer 1997. 85.)

1 JOHDANTO: YÖKERHON TANSSILATTIA JAETUN LÄSNÄOLON JULKISENA TILANA

Suomalaiset nuoret aikuiset tekevät yökerhossa kaikenlaista. He liikkuvat yksin ja yhdessä yökerhon huvitilasta toiseen etsien sosiaalisia elämyksiä, jotka kutsuvat yökerhossa bilettäviä luokseen tarkasti rakennetun fyysisen ja symbolisen infrastruktuurin avulla. (Maunu 2014. 16; Nykyri 1996. 25; Grazian 2008. 35-36.) He nauttivat alkoholijuomista baaritiskillä, pöydissä ja tanssilattialla, joissa on useimpina yökerhon aukiolon hetkinä läsnä muita ihmisiä. Yökerhon asiakkailta saattaa olla välineellisiä motiiveja, kuten humala, kokemusten hankkiminen tai seuranhaku mutta varsinaisissa sosiaalisissa tilanteissa he ovat omien ja vieraiden ihmisten kanssa lähinnä seurallisia – siis itsetarkoituksellisen sosiaalisia (Niskanen 2003. 66–67, 69; Simmel 1950. 43; Collins 2014).

Baareissa ja pubeissa seurallisuus tarkoittaa usein kasvokkaista keskustelua, mutta yökerhossa seurallisuus näkyy paikoissa, joissa ihmiset eivät keskustele vaan ovat ainoastaan läsnä toisilleen vieraina ja ennestään tuttuina ihmisinä. Ihmiset voivat liittyä väliaikaisesti vieraiden ihmisten seuraan esimerkiksi baaritiskillä, vessassa tai tanssilattialla ja unohtua kevyisiin keskusteluihin. Yhtä lailla he voivat haluta ylläpitää jo olemassa olevan ryhmän yhteistä orientaatiota tärkeänä iltaan liittyvänä päämääränä. (Maunu 2014. 99, 166, 176–177; Simmel 1955. 140–142)

Yökerholaisten omat tulkinnat yökerhossa käymisen tarkoituseristä ovat usein epämääräisiä, mutta tässäkin piirteessä yhteneviä. Yökerholaiset ovat pitämässä hauskaa (Maunu 2014. 71, 166). Yökerhon ainutlaatuista sosiaalisen hauskanpidon tapaa voi kutsua biletykseksi. Biletys on rituaali, jonka avulla kirkastetaan ja ilmentetään yökerhossa käyvien arkisessa elämässä tärkeitä arvoja ja myös ladataan sellaista sosiaalisuutta, joka jää muuten saamatta (Maunu 2014. 168).

Tanssilattialla on iso merkitys yökerhon hauskanpidon kannalta, koska se on bilealueen tärkein paikka ja siellä tapahtuu sosiaaliset huippuhetket (Maunu 2014. 162–163). Tanssilattian voi ajatella olevan koko yökerhon kehyksen määrittäjä ja tilanteessa syntyvän subjektiviteetin tärkein rakennuspalikka. Yökerhon ruumiillinen luonne syntyy enimmäkseen tanssilattialla ja tanssilattian takia. Tanssilattian vuorovaikutuselementit

säteilevät muualle yökerhoon ja saavat tilanteen vaikuttamaan siltä, että koko yökerho olisi yhtä tanssilattiaa. (Nykyri 1996. 54.)

Yökerho onkin tyypillisesti nuorten aikuisten arjen ainoa paikka, jossa tanssitaan. Tanssilattia ei ole mikään tahansa tanssimiseen tarkoitettu tila, koska siellä tanssitaan yhdessä tuttujen ja vieraiden ihmisten kanssa samanaikaisesti. Silloin biletyks on arvojen ja elämäntapojen ritualisoinnin lisäksi ihmisten välistä toimintaa, vuorovaikutusta sekä alkavia ja loppuvia kohtaamisia. Kohtaamiset rakentuvat hetki hetkeltä toimijoiden välisenä prosessina (Goffman 1963. 7–8). Tanssilattialla olevat ihmiset näkevät vaivaa jokainen hetki sen eteen, että tanssiminen tanssilattialla täyttäisi tietyt vuorovaikutuksen sääntöihin kuuluvat ehdot ja samalla toimijoiden keskinäinen, sanaton sopimus on elintärkeää hauskanpidon onnistumisen kannalta. (Maunu 2014. 177–178.)

1.1 Yökerho tanssilattiaa kehystävänä tutkimuskohteena

Tässä tutkimuksessa yökerhoa tutkitaan tanssilattiaa ympäröivänä fyysisenä tilana, mutta myös tanssilattian vuorovaikutuksen kehyksenä, jonne ensimmäistä kertaa saapuessaan yksilö kysyy itseltään “mitä täällä tapahtuu?” (Goffman 1974. 8, 25). Tanssilattia ja yökerho asettavat molemmat omat puitteensa siellä tapahtuvalla sosiaalisella kanssakäymisellä. Molemmat ovat julkisia tiloja, mutta tanssilattia sijaitsee yökerhon sisällä samoin kuin esimerkiksi lukualue sijaitsee kirjaston sisällä, yhtenä mahdollisena oleskelutilana, jonka voi erottaa kirjaston muista tiloista. Samoin kuin kirjasto lukusalille, yökerho on alue, jonka läpi täytyy kulkea päästäkseen tanssilattialle (Maunu 2014. 120.)

Kirjastosta poiketen yökerho on julkinen tila, jonne ei pääse kuka tahansa. Yökerhon saavutettavuutta vartioivat portinvartijat, joita kutsutaan portsareiksi. Portsarit pitävät huolta siitä, että yökerhon sosiaalinen huvipuisto avautuu vain niille, jotka täyttävät yhteiskunnan ja yökerhon asettamat sisäänpääsyn ehdot (Maunu 2014. 119). Yökerhot harjoittavat asiakasvalikointia ikärajojen, pääsymaksujen ja pukeutumisetikettien avulla. Nämä kriteerit säätelevät yökerhon asiakasjakautumaa. Erilaisissa yökerhoissa käy erilaista porukkaa ja yökerhot voidaan jakaa genreittäin yökerhon tyylin ja siellä tapahtuvan biletystavan mukaan (Goffman 1974. 135–137).

Yökerhossa ei ole kirjattua toimintaetikettiä toisin kuin vanhanaikaisissa tanssiravintoloissa, joissa lähestymisen ja tanssimisen säännöt voi lukea ilmoitustaululta tai tarkistaa ennen paikalle tulemistä (Nurmi 2010. 53). Yökerhossa vaikuttavat

artikuloimattomat säännöt, jotka tunnistetaan toisten käytöksestä. Yksilöiltä edellytetään tilanteen mukaan vaihtelevaa käyttäytymistä muita yksilöitä kohtaan. Tätä kutsutaan toisten huomioonotoksi, ajattelevaisuudeksi ja toisinaan – hyvin osuvasti – tilannetajuksi (Goffman 1959. 9–11; Kotila 1996. 5). Yksilöiden vastuulla on tunnistaa eri tilanteet ympäristöstään, kun ne tulevat eteen. Yökerhossa soivat musiikkigenret saattavat vaihtua, ympärillä olevat ihmiset voivat kadota tai vaihtua toisiksi, mutta yökerhon järjestys säilyy. Samalla omat kohtaamiset baaritiskillä, pöydissä, vessoissa ja tanssilattialla edellyttävät jatkuvaa huomiota ja huolenpitoa (Maunu 2014. 172).

Yökerhossa on jokainen hetki käynnissä myös laajempi sosiaalinen järjestyksensä, joka perustuu julkisen tilan puitteisiin ja siellä olevien ihmisten tapaan olla esillä toisilleen. Yökerhossa istuvat, seisovat tai vaeltavat ihmiset ovat toisilleen loppumattoman informaation lähteitä. Jokaisen yökerhossa olevan keho viestittää lähellä oleville jatkuvasti tarkoituksella ja tarkoittamatta sellaista tietoa, joka on yökerhossa oleville merkityksellistä ja tärkeää (Goffman 1966. 33–35). Yökerhossa jokainen tila on yhteisen oleskelun aluetta, joissa informaatiota luetaan toisten ihmisten kehoista. Niiden pienet ja huomaamattomat liikkeet kertovat oleellista tietoa heidän sosiaalisen läsnäolonsa ominaisuuksista; mitä tanssija ajattelee itsestään ja muista tanssilattialla sekä millä tavalla ja kuinka vahvasti tanssija osallistuu tilanteeseen. (36-37.)

Yökerhon sisällä olevana alueena tanssilattia on erityinen paikka, koska se on tehty esilläoloa ajatellen, eräänlaiseksi massojen näyttämöksi, jossa kaikki ovat esiintyjä toisilleen. Vuorovaikutus edellyttää esiintymistä siinä mielessä, että kaikki esittävät toisilleen tilanteista minuutta, sitä persoonaa tai roolia, joka tuodaan mukaan vuorovaikutusjärjestykseen. (Nykyri 1996. 24-26.)

Tanssilattiaa kehystää yökerhon lisäksi sosiaalisen hauskanpidon eli biletyksen idea, joka tekee yökerhosta tilanteen ylittävän instituution (Maunu 2014). Yökerhon tanssilattialla ihmiset ovat usein toisilleen vieraita ihmisiä, mutta heidän roolinsa on tuttu tai ennalta-arvattava biletyksen kehyksen sisällä. Ihmiset voivat luottaa siihen, että toiset ovat tulleet myös bilettämään ja tekemään tanssilattialle asioita, joita siellä yleensä tehdään (Maunu 2014. 49-50). Ihmiset uskaltavat ja pystyvät toimimaan toistensa kanssa turvallisesti ja viemään eteenpäin tanssilattiatilannetta aina siihen asti, kunnes he siirtyvät toiseen tilanteeseen. (Goffman 1959. 19–21.)

Yökerhossa tullaan yleensä tietoisesti oman ja muiden toiminnan merkityksestä, kun jokin ei suju toivotulla tavalla. Silloin huomio kiinnittyy siihen porukkaan, jossa sillä hetkellä ollaan. Yökerhossa yhdessä olevalla porukalla on itsestään selvä velvollisuus pitää yllä porukan henkeä yökerhon tilanteiden edetessä. Bilettäjillä on käytössään kokonainen ruumiillisten käytäntöjen, arsenaali, jonka avulla he seuraavat omaa ja toistensa toimintaa varmistaen, että kaikki tekevät iltaa oikein yhteishengen puitteissa (Maunu 2014. 97–99.)

2 GOFFMANILAINEN VUOROVAIKUTUSTUTKIMUS YÖKERHON TANSSILATTIOISTA

“The symbolic interactionist approach rest upon the premise that human action takes place always in a situation that confronts the actor and that the actor acts on the basis of defining this situation that confronts him” (Blumer 1997. 4)

Herbert Blumerin lausahdus olisi voinut olla Erving Goffmanin kynästä, koska Blumer kiteyttää lainauksellaan tilannekeskeisen vuorovaikutustutkimuksen lähtökohdan. Kahden tai useamman ihmisen välisen sosiaalisen toiminnan keskeisin komponentti on se ajallinen ja paikallinen hetki, jossa sosiaalinen toiminta tapahtuu ja tähän hetkeen osallistuvien oma tulkinta tilanteesta. Tilanne tulee voida määritellä yhteisesti, jotta siinä voisi syntyä koheesiota ja tehokasta vuorovaikutusta. (Delamater & Myers 2007. 149; McCall 2013. 13–14; Goffman 1963. 96–98.)

Sosiaalisten tilanteiden ymmärtämisen kannalta keskeistä on yhteisesti havaitun ”samanaikaisuuden” eli jaetun läsnäolon vaikutus samassa tilanteessa oleviin ja heidän toimintaansa (Goffman 1971. xi). Jaetun läsnäolon tilanteiden erityistapaus on julkinen paikka, joka merkitsee mitä tahansa paikkaa, johon yhteisön jäsenet voivat vapaasti mennä ja osallistua siellä tapahtuviin sosiaalisiin tilanteisiin. Tutkimukseni teoreettinen lähtökohta pohjautuu Erving Goffmanin huomioihin julkisten tilanteiden ominaisuuksista sekä niihin metodologisiin vihjeisiin ja ideoihin, joita muut symbolisen interaktionismin edustajat ovat kirjoittaneet julkisten tilanteiden tutkimisen mahdollisuuksista. (Goffman 1963. 9.)

Tutkimuskohteeni on vuorovaikutusjärjestys ja sen omalakinen järjestelmänsä yökerhon tanssilattialla. Olen kiinnostunut tanssilattialla tapahtuvan ihmisten välisen toiminnan toistuvista piirteistä, jotka tekevät tanssilattiasta sen tunnistettavan tapahtuman, jossa ihmiset päätyvät tekemään tanssilattian kehyksen mukaisia asioita ja toimimaan erilaisten kohtaamisten jäseninä. Samalla haluan tietää, miten ihmiset ottavat huomioon oman kohtaamisen jäsenet, toiset tanssijat ja tanssilattian lähellä olevat ihmiset omassa toiminnassaan. Millaisen prosessin kautta tanssilattialla olevat yökerhon asiakkaat tekevät tilannetta ”oikein” tahallisenä tai tahattomana ihmisten välisen kasvotyön osoituksena?

Vuorovaikutusta voi tutkia monesta näkökulmasta ja tässä tutkimuksessa tulee erottaa vuorovaikutusjärjestyksen ja sosiaalisen organisaation tutkimus toisistaan. Ihmisten toimiminen jaetun läsnäolon tilanteissa edellyttää vuorovaikutuksen rutiineja, ja käytäntöjä – eräänlaisia tilanteiden sääntöjen muunnelmia, joihin kuuluu noudattamista, huomiotta jättämistä, salaisia poikkeamia, anteeksiantamattomia virheitä ja avoimia rikkomisia. Näihin liittyviä sääntöjä kutsutaan vuorovaikutusjärjestykseksi (Goffman 1971. x.)

Samaa teemaa olisi mahdollista tutkia pienryhmien tai sosiaalisen organisaation kautta. Pienryhmien tutkimus on sosiaalipsykologian keskeisintä aluetta, jossa ryhmän toimintaa tutkitaan jatkuvasti kehittyvänä yksilöiden välisenä, ryhmäjäsenyyteen liittyvänä vuorovaikutuksena ja siitä syntyneinä rakenteina (esim. Pennington 2005). Jaetun läsnäolon tutkimus ei välitä tilanteeseen osallistuvien päämäärien sisällöstä tai päämäärien valinnasta tilanteen ulkopuolisena asiana, koska kiinnostus on niissä normeissa ja käytännöissä, jotka säätelevät ketä tahansa osallistujaa jaetun läsnäolon aikana. (Giddens 1987. 255.)

Osallistujien ryhmäidentiteetteihin liittyvät puolet, jotka yhdistävät ja erottavat jäseniä ryhmästä ovat myös vähemmän tärkeitä. Tilanteen sääntöjen toimivuus ei edellytä kuulumista ryhmään, vaikka ryhmäidentiteettiin liittyisi muita jäsenten suhteita sääteleviä sääntöjä. Yksilö- ja ryhmäidentiteettien merkitys ovat vuorovaikutuksen kannalta oleellisia vain siltä osin kuin ne vaikuttavat jaetun läsnäolon kokoontumisiin, joissa ihmiset ovat toistensa kanssa fokusoiduissa ja ei-fokusoiduissa vuorovaikutuksessa. (Giddens 1987. 258; Goffman 1971. xi.)

Ei-fokusoitu vuorovaikutus tarkoittaa muiden läsnäolijoiden keskinäistä toistensa tiedostamista (Giddens 1987. 255–256). Fokusoitu vuorovaikutus tarkoittaa taas suoraan toiselle ihmiselle suunnattua kasvokkaista huomiota, jossa keskitytään siihen mitä toinen tekee tai sanoo. Siinä missä porukat ovat olemassa vuorovaikutustilanteen ulkopuolella, kohtaaminen on olemassa vain sillä hetkellä, kun se tapahtuu (256). Tästä piirteestä seuraa kohtaamisen kaikki ne ominaisuudet, jotka tekevät kohtaamisesta erityisen sosiaalisuuden muodon ja myös ainutkertaisen moraalisen säätelyn muodon.

Jaetun läsnäolon keskeisyys vuorovaikutuksessa tarkoittaa myös kehon merkityksen korostumista sosiaalisissa tilanteissa. Tähän liittyy kehon asettelu ja sen näytteille

laittaminen. Ihmisestä muille läsnoleville ihmisille lähtevä tieto on välttämättä kehollistunutta ja siten eriluonteista vuorovaikutusta kuin esimerkiksi netissä tai puhelimen kautta käytävä keskustelu (McCall 2013. 19). Kehoa ei käytetä vain kommunikoinnin apuna vaan keho on tiedonvälityksen jakelukeskus, jota tarkkaillaan erityisestä vinkkelistä. Siinä toiset viestit ovat tärkeämpiä kuin toiset (Shiffrar ym. 2011. 253–254). Ei-fokusoiduissa kohtaamisissa kehonkielestä luetaan eniten meneillään olevan tilanteen määrittelyyn liittyviä asioita. Akuutein teema on oma suhde tai asema toisiin lähellä oleviin ihmisiin. Kehon avulla tehdään näkyväksi omat kommunikointikyvyt ja tilanteeseen osallistumisen oikeudet, vastuu ja velvollisuudet. (Giddens 1987. 256 – 275.)

Yökerhon tilanteissa kehosta luetaan erityisesti toisiin ihmisiin suuntautumista, eleitä ilmeitä ja katseita (Maunu 2014. 130). Esimerkiksi yökerhon tanssilattia on tässä erityinen alueensa koska tanssilattian tilalliset ulottuvuudet sekä sitä kehystävät tehtävät asettavat ihmiset toistensa lähellä julkiseen tilanteeseen tehokkaalle visuaaliselle etäisyydelle. Samalla kuitenkin kaikista lähimpänä ja hallittavampana yksikkönä on lähellä tanssivat ihmiset, joiden kanssa kohtaaminen saattaa olla jo meneillään (Maunu 2014. 12, 97).

Julkisissa tilanteissa ihmiset näkevät toistensa kehollisia viestejä yhtä ”avoimesti” ja toisen näkeminen on myös itsensä nähtäväksi tekemistä ja sen tietämistä, että itseä tarkkaillaan. Siksi toisessa tarkkaillaan erityisesti reagointia. Kohtaamisen osapuolet nähdään aina tekojensa aiheuttajina ja vastuun kantajina. Tästä johtuen jaetun läsnäolon normatiivisuudella on omat piirteensä ja se tulee erottaa muista tilanteen ylittävistä normatiivisuuden muodoista kuten kulttuurisista normeista.

Kahden tai useamman ihmisen tilanteessa voi toimia väärin tai asiaankuulumattomasti (Collins 2014. 21). Jaetun läsnäolon tilanteissa ja erityisesti kasvokkaisen kohtaamisen aikana ihminen tulee alttiiksi muiden osapuolten fyysiselle ja henkiselle hyväksikäytölle. Jokainen vuorovaikutustilanne on yksilölle potentiaalinen uhka, mutta vahingollisen interaktion riskiä hoidetaan yleensä vuorovaikutustilanteessa annettujen resurssien avulla, joita yksilö käyttää suojellakseen jokaisessa tilanteessa syntyvää omaa ja toisen sosiaalista identiteettiään eli kasvoja. Tanssilattian normatiivisten rajojen ylittämisestä voi seurata vuorovaikutuskriisejä, joiden näkyväksi tekeminen on yksi tämän

tutkimuksen tehtävistä. Mitä tapahtuu, kun tanssilattialla ei näytetä suojelevan toisten kasvoja? (Delamater & Myers 2007. 166.)

2.1 Tanssilattialle osallistumisen keholliset ja sosiaaliset ulottuvuudet

Tässä tutkimuksessa käytetään sosiologiasta yleisemmin tunnettuja käsitteitä, joiden merkitys eroaa toisinaan sosiologian ja arkitiedon merkityksistä. Tilanteen tutkimisen kannalta tärkeimmät havaintoyksiköt ovat yksilö ja ryhmä. Ryhmä ei merkitse samaa kuin kuin sosiaalipsykologian pienryhmä vaan ryhmällä viitataan samassa tilassa toisilleen läsnä olevaan useamman ihmisen yksikköön. Ryhmää tulee ajatella sen interaktioon liittyvien tehtävien tai arvon kautta. Tämä pätee myös ”tilanteeseen” itsessään, mutta tilanne on samalla enemmän kuin havaintoyksikkö, sillä se toimii muiden havaintoyksiköiden kontekstina tai perustana. (Maunu, 2014. 174; Goffman 1971;1967;1963)

Yksilö on vuorovaikutustilanteen yksikkönä tilan täyttäjä ja osallistuja. Tilan täyttäjänä ihminen toimii kaduilla ja tilanteissa, joissa liikkuminen ja kehon liikkeen strateginen hallinta on tärkeää. Silloin ihminen on liikkumisen mahdollistava kuori, jota sen sisällä oleva persoona ohjaa liikennelaitteiden mukaisesti välttääkseen törmäämistä ja toisen tiellä olemista (Goffman 1971. 6). Tilan täyttäjien välistä liikennettä on kahdenlaista. Toisen tarkoituksena on liikkua paikasta toiseen ja päästää päämäärään. Toisessa taas harjoitetaan jonkinlaista oleskelua julkisissa tiloissa, kuten puistoissa hengailua, *päivän paistattelua* tai tanssilattian reunoilla juoma kädessä oleskelua. (Maunu 2014. 121; Goffman 1971. 8.)

Yökerhon tanssilattia kuuluu paikkoihin, jonne tullaan sisään ulkopuolelta. Tanssilattialla asettaudutaan tilallisesti suhteessa muihin ihmisiin, mutta sen sisällä ei ole samanlaista tilallista päämäärää. Yhdessä liikkumisen sääntöjä tanssilattialla ei ainakaan suurimman osan aikaa määrää pyrkimys siirtyä paikasta a paikkaan b vaan tanssilattialla liikutaan yhteisöllisen hengailun ja sosiaalisen tanssin kaltaisessa itseisarvoisessa vellonnassa (Maunu 2014. 155).

Tanssilattian liike ei synny ensisijaisesti tilan täyttämisestä, koska siellä yksilö on sosiaaliseen tilanteeseen osallistuja, joka ottaa osaa tanssilattian erilaisiin kohtaamisiin. Näissä yksilö näyttäytyy olevan yksin tai ”jonkun kanssa”. Jonkun kanssa oleva on valmiiksi kohtaamisessa ja häntä koskettaa siksi erilaiset interaktion säännöt. Yksin oleva

ihminen ei ole itsensä seurassa vaan aidosti ”yksin” ja interaktion suhteen haavoittuvaisemmassa asemassa. Hänen oletetaan olevan avoimempi kutsuille kohtaamisiin ja myös enemmän vastuussa toimintansa aloitteellisista vaikutuksista muihin lähellä oleviin. (Goffman 1971. 21.)

Yökerho on myös sosiaalinen tapahtuma, jossa ihmisten spontaani kohtaaminen kuuluu yökerhon kehykseen ja juhlimiskulttuuriin (Maunu 2014. 105). Yökerhon tanssilattialla on suurempi riski kasvokkaisille kohtaamisille kuin esimerkiksi kadulla kävellessä.

Yökerhon osallistujat kommunikoivat näkyvimmin katseellaan. Sosiaalisissa tilanteissa kaikki tarkkailevat kaikkia. Yökerhossa on paljon kyse katseesta, näkemisestä ja nähdyksi tulemisesta osana yökerhon tilallista jakautumista. Nähdyksi tulemista ja näkemistä voi käyttää yksilön kokemusmaailman ja ruumiillisuuden kuvaamiseen, mutta nämä ovat tärkeitä vuorovaikutusjärjestyksen mekanismeja, jossa ihmiset välittävät normatiivista tietoa siitä, mikä on yökerhossa hyvää ja tavoiteltavaa. Tanssilattialla on potentiaalisesti suurin näkyvyys, kun taas seuraavan yökerhon huoneeseen vievän käytävän nurkassa on pienin mahdollisuus tulla nähdyksi. Yökerhon tilan voi jakaa katseen käytön ja näkyvyyden mukaan: keskustassa ovat tanssilattialla tanssijat, tanssilattian reunalla ovat katselijat ja syrjemässä istuu tai seisoo seurustelijat ja vaeltelijat taas kiertävät ympäri ravintolasalia. (Nykyri 1996. 25.)

Katsomisen tavoilla ja tehtävillä on paljon merkitystä yökerhon sosiaalisissa tilanteissa, joissa syntyy erilaisia kohtaamisia. Katseen yhdistäminen sukupuoliseen seuranhakuun näyttää syntyvän ravintolatutkimuksessa luontevasti ja toisiin kohdistuvat sukupuoliset katset ovat tärkeitä myös siinä, miten ihmiset tarkkailevat toisiaan yökerhon tilanteissa (Berger 1991. 45–57). Silti diskojen kaltaisissa paikoissa ei ole tärkeintä seksuaalinen lähentyminen vaan identiteetin muodostaminen ja yhteinen hauskanpito. (Maunu 2014. 103; Nykyri 1996. 41.)

2.2 Yökerhossa tanssiminen ravintolan sosiaalisen tanssin muotona

Yökerhon tanssilattialla tapahtuvaa vuorovaikutusta tulee tarkastella myös tanssiin kytkeytyvien konventioiden kautta. Yökerhotanssin erityisyys tulee näkyviin, kun yökerhoja verrataan paritanssiravintoloihin, jotka ovat suurelta osin nuorille kaupunkilaisille tuntemattomia paikkoja (Nurmi 2010. 13–14). Ne muistuttavat fyysisiltä puitteiltaan yökerhoa ja yökerhon tanssilattiaa, mutta siellä tapahtuu oleellisesti erilaista

sosiaalista toimintaa. Tanssiravintolan erottaa yökerhosta selvästi tanssimiseen liittyvä artikuloitu käyttäytymisetiketti, jonka voi Nurmen mukaan löytää ravintolan sivuilta ja paritanssiharrastajien virallisen yhdistyksen sivuilta. Tanssijat noudattavat etiketin lisäksi tanssiravintolan tanssikäytäntöjä, vaikka ne menevät joskus ristiriitaan etiketin kanssa (Nurmi 2010. 53.)

Molemmissa on kyse julkisista tiloista, joissa toisilleen vieraat ja tutut ihmiset asettuvat tanssilattialla keskenään erilaisiin ”kohtaamisiin”, mutta näiden aloittaminen ja lopettaminen tanssimisen konventioina eroaa yökerhosta. (mm. Nurmi 2010. 75–78.) Tanssiravintoloissa on selvästi määritellyt tanssilajit sekä tanssiin hakemiset, jotka edellyttävät molemmat etukäteistä kompetenssia. Näihin liittyvät, etiketin mukaiset sukupuoliroolit ovat myös säännönmukainen osa tanssiravintoloissa kohtaamista. (Nurmi 2010. 64–67.)

Yökerhon biletanssi on tästä eroten tyyliltään vapaata (Maunu 2014. 121). Tanssilattialla voi periaatteessa tehdä mitä tahansa, joka ilmentää sen hetkistä mielentilaa ja yhteisen kohtaamisen henkeä. Suurin osa yökerhon asiakkaista liikkuu silti androgyynisesti, jonka voi määritellä teräväksi liikkumistyyliksi, johon molemmat sukupuolet voivat samastua. Diskotanssi on unisex-tanssia, koska tanssitaan sukupuolesta huolimatta suurin piirtein samalla tanssilla. Naisten tanssiliikkeet voivat silti olla tyylillisesti erilaisia. Niissä voi olla enemmän pehmeyttä ja kaarevuutta, kun miehet tanssivat voimakkaammin ja pitkäjänteisemmin. (Nykyri 1996. 46.)

Yökerhoissa tanssiminen karsii ruumiin liikkeiden ääripäät ja konstruoi subjektin positioita rajatulle alueelle. Vuorovaikutuksen näkökulmasta tämä seuraa tilan viejänä ja osallistujana toimimisen säännöistä, jossa kaikille on tehtävä riittävästi tilaa ja mahdollisuuksia olla osa omia kohtaamisiaan (Goffman 1971. 40). Tanssi kaverin kanssa on yhteinen hetki, jossa katselleen sitä toista kohtaamisen osapuolta, etsitään ”yhteistä tyyliä” tai katseen kohtaamista, jotta tilanne tuntuisi vielä enemmän yhteiseltä. Toisen tunteuksia pohditaan ja hänen ”itseensä syventymisestä” voidaan tehdä johtopäätöksiä vuorovaikutuksen tasosta ja toisen sisäisistä tunteuksista. (Nykyri 1996. 60–62.)

Yökerhossa tanssiminen on yhteisenä toimintana tiedostettua ja tiedostamatonta. Toisen liikkeisiin ja kommunikaatioon mukautuu automaattisesti, mutta toisinaan yhdessä tanssiminen on tarkoituksellinen projekti, jolloin toisen tanssia tarkkaillaan ja sen piirteitä

toistetaan samalla kun lauletaan esimerkiksi meneillään olevaa laulua duettona. Mahdollisimman suuri samankaltaisuus luo voimakasta me-henkeä ja muiden ulospäin sulkemista. (Maunu 2014. 89; Nykyri 1996. 60.)

Näissä tilanteissa yksilö pohtii omia ja toisen liikkeitä. Voidaan sanoa minän tanssivan muiden keskellä ja keskuudessa. Tietoisuus katseen kohteena olemisesta voi aiheuttaa epäonnistumisen pelkoa tai häpeän tunteita, jotka liittyvät kokemuksiin omasta kelpaavuudesta tanssilattiatilanteessa. Tanssija ei voi piiloutua katseelta lähtemättä pois tanssilattialta ja lopettamatta tanssia. Katseen aiheuttamaa ahdistusta voi kuitenkin lievittää sisäillä ja ulkoisilla poissaolostrategioilla, jotka toimivat myös kohtaamiseen sitoutumisen vaihteluina. Tanssija voi paeta katsetta tanssimalla keskellä tanssilattiaa tungoksessa, tukeutumalla ystäviin ja kommunikoimalla näiden kanssa tiivistä, teeskentelemällä välinpitämättömyyttä katseita kohtaan ja etääntymällä ympäröivästä maailmasta laittamalla silmät kiinni (Nykyri 1996. 56; Goffman 1963. 39).

3 RAVINTOLATUTKIMUKSEN KAANON

SUOMALAINEN

Tämän tutkimukseen asetelmiin nähden ennen 1990-lukua ilmestynyt suomalainen ravintolatutkimus on lähtenyt liikkeelle erilaisista lähtökohdista. Pienen ja yksityiskohtaisen ihmisten välisen vuorovaikutuksen tutkimuksen sijaan suomalainen ravintoloiden tutkimus on piirtänyt kansallis- ja luokkatapaisuutta kartoittavia analyyseja tilastojen ja elämäntapatutkimuksen avulla (Ahola 1989. 10-11; Maunu 2014. 22). Niissä näkyy vahva väestötieteellinen painotus, jossa on yhdistetty määrällisiä ja laadullisia aineistoja. Samalla on käytetty paljon aikaa ravintolan yhteiskunnallisten tehtävien analyysiin väestöryhmien arvomaailmojen ja distinktion näkökulmasta. (mm. Ahola 1989; Sulkunen 1985.)

Suomalaisen ravintolatutkimuksen perinteen mukaan ravintola on ollut anniskeluravintola. Anniskeluravintola on paikka, jolla on alkoholilupa eli lain suoma mahdollisuus myydä alkoholia. Alkoholin keskeisyys näkyy kaikessa viime vuosikymmenten ravintolatutkimuksessa. Sulkunen ja kumppanit kertovat lähiöravintolatutkimuksen (1985) alkuperäiseksi tavoitteeksi päästää aikaisempaa lähemmäksi suomalaista alkoholinkäyttäjää ja hänen tapaansa ymmärtää juomisensa syyt, vaikutukset ja muut merkitykset (Sulkunen ym. 1985. 14). Tutkimuksen asetelmassa on sisäänrakennettu päihdepoliittinen agenda, joka tulee esille aihevalinnoissa, tutkimusintresseissä ja käsitteiden käytössä. Uudenlaisen ravintolatutkimuksen taustalla vaikutti Suomen alkoholipolitiikan vapautuminen 1960–70-luvuilla, joka mahdollisti täysin uusien ravintolamuotojen syntyminen. (Maunu 2014. 22.)

Anniskeluravintolaa on yleisesti tutkittu sen avulla, mitä ravintolassa tehdään ja ravintolan sosiaaliselle toiminnalle on annettu laajempia funktioita. Ravintolan seinien sisäpuolella, tapahtuville asioille on tavallisesti haettu selityksiä ravintolakontekstin ulkopuolelta. Ravintolatutkimuksen kannalta tämä on ollut tärkeää siksi, että ravintolassa tapahtuvasta toiminnasta voitaisiin sanoa jotain merkityksellistä suomalaisen yhteiskunnan kannalta (Esim. Ahola 1989. 12—14; Maunu 2014. 41). Silti ravintola on arkitodellisuudelle absurdi paikka, koska se rikkoo tavallisen elämän normeja ja *loukkaa karnevaalisen irvokkaasti elämän vakavuutta*. (Sulkunen ym. 1985. 16—17). Toisella tavalla saman asian voi sanoa, että yökerho on leikkipaikka, jonka leikkivä käsittää

tavallisen elämän ulkopuolella olevaksi (Haavio-Manniola & Snicker 1980. 20, 29; Ahola 1989. 18-25; Nykyri 1996. 98—99.)

Lähiöravintolan erot arkielämän erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin ovat ilmeisiä, mutta myös lähiöravintola ja yökerho voidaan nähdä toisistaan eroavina sosiaalisina tapahtumin (Maunu 2014. 18, 26). Molemmat ovat ravintoloita, jonne tullaan tekemään samankaltaisia asioita toisten ihmisten kanssa. Lähiöravintolaan tullaan mm. viettämään aikaa, syömään, juomaan, juhlimaan, tapaamaan ihmisiä ja olemaan heidän kanssaan julkisen olohuoneen tapaisissa tilanteissa. Yökerhossa tehdään samankaltaisia asioita, mutta kaikkea siellä tapahtuvaa toimintaa sävyttää biletyksen ritualismi (Maunu 2014. 50). Ulkoisten puitteiden ja yökerhon sisällä avautuvan symbolimaailman suhteen lähiökuppila eroaa modernien yökerhojen tarjonnasta. (Maunu 2014. 145).

Lähiöravintolan ja yökerhon eron tutkimiseksi tarvitaan hienovaraisempaa käsitteistöä, lähemmäksi menemistä ja yksilöiden välisen toiminnan seuraamista. Vuorovaikutuksen kannalta esimerkiksi alkoholin nauttimisella kotoisan pubin pöydässä ja kansainvälisen yökerhon hektisissä tilanteissa voi olla toisistaan poikkeavia syitä ja tarkoituksia (Maunu & Törrönen 2007. 83–84). Erityisesti alkoholipoliittisen agendan kannalta tämä on tärkeää, jos halutaan tietää, miksi ihmiset käyttävät alkoholia ja miten siihen voi vaikuttaa tehokkaasti

3.1 Yhteisöllisestä lähiöravintolasta yksilölliseen diskoon

Suomalaisessa ravintolatutkimuksessa alettiin siirtyä 80-luvun lopulta eteenpäin vahvemmin yksilövetoisempien kokemusten, refleksiivisten alakulttuurien ja elämäntyylien tutkimiseen. Tässä vaiheessa ilmestyi perinteisen etnografian kaltaisia tapaustutkimuksia, joissa jäljitettiin yksityiskohtaisemmin diskoiden ja uusien trendikkäiden yökerhojen kokemuksellisuutta ja elämysmaailmojen yhteyttä yksilöllisyyteen ja uudenlaiseen, kevyeen yhteisöllisyyteen. (kts. Nykyri 1996; Vainikka 2011).

Lähiöravintoloiden välittämä kuva vaihtui suomalaisessa ravintolatutkimuksessa luovan keskiluokan elämäntapakuvaukseksi, jossa juppimaisuuteen taipuvaiset yksilöt olivat täysin hylänneet entisen miesmäisen yhteisöllisyyden ja vaihtaneet sen individualistista pärjäämistä korostavaksi tyylyttelyksi tai erottautumiseksi. (Isokangas 2000. 6; Ahola 1989. 103). Muutosta voi kuvata paradigman vaihtumisen kaltaisena katkoksenä, jossa

ravintoloissa vaikuttanut vanhanmallinen yhteisöllisyys korvataan yksilöllisyydellä ja samalla annetaan ymmärtää, että suomalainen ravintolatoiminta tai ravintoloissa käymisen syyt ovat vaihtuneet. (Maunu 2014. 30–31.)

Uudessa nuoria aikuisia kuvaavassa diagnoosissa autonomiset ja menestymiseen tähtäävät, wannabeet juovat skumppaa poppia soittavan yökerhon tai terassibaarin kesäisessä ympäristössä ja kunnioittavat toistensa autonomiaa argumenttien vaihdon hengessä. Ravintolatutkimus siirtyi kuvaamaan keskiluokkaa ja sen lisääntyneitä taloudellisia, kulttuurisia ja sosiaalisia resursseja (Sulkunen 1992). Keskiluokan ajateltiin ilmaisevan omia yksilöllisiä ominaisuuksiaan ravintoloiden ja yökerhojen kautta ja tekevän jatkuvasti identiteettityötä kulttuuristen valintojen välityksellä (Julkunen 2004. 245). Diskoissa käyminen siirtyi samalla osaksi yksilöiden kokemusmaailmaa ja sen merkityksenantoja (mm. Nykyri 1996; Seppälä 2000).

Diskojen kokemuksellisuus on vahvasti ruumiillista ja syntyy yksilöiden suhteesta itseensä muiden keskellä. Muut ovat tärkeässä asemassa, mutta vain toisina samantarvoisina yksilöllisinä kokemusmaailmoina, joiden eroja ja erillisyyttä kunnioitetaan äärimmilleen. Näin biletetään erityisesti teknoluolissa, jossa valot, musiikki ja sisustus on tehty tanssilattiaa ajatellen. Teknoluolissa tanssilattian merkitys korostuu äärimmilleen, koska juuri siellä ruumiilliset kokemukset saadaan aikaan. (Maunu 2014. 156–158; Seppälä 2000. 18.)

Konemusiikkiin keskittyvät yökerhot avattiin 90-luvulla ja niiden kulta-aika oli saman vuosikymmenen lopulla sekä 2000-luvun alussa (Maunu 2014. 38). Teknoluolissa yksilö ei ole yhteisön vaan massan keskellä ja kohtaamisten vaikutus yksilöön näyttää yksisuuntaiselta. Toiset asiakkaat ovat olemassa luovan tunnelman luojina ja puitteina yksilöllisille kokemuksille. Miellyttävät kokemukset edellyttävät, että yksilö pystyy myös suhtautumaan omiin ruumiillisiin kokemuksiin reflektoidvasti ja valikoivasti. (Nykyri 1996. 16–20.)

3.2 Erilaiset ravintolat osana biletyksen rituaalia

Uusimman yökerhotutkimuksen lähtökohdissa kaupungissa asuvat nuoret aikuiset käyvät edelleen pubeissa, yökerhoissa ja muissa anniskeluravintoloissa, mutta heidän keskiluokkaista arvomaailmaansa ei enää selitä pelkästään tietyn juhlimispaikan valinta vaan sen tehtävä yhdessä vietetyn illan aikana (Maunu 2014. 13-14). Lähiöravintolat

alettiin nähdä esimerkiksi osana hauskanpidon ketjua, ihmisten illanviettoa ja sen ajallista jatkumoa. Tässä ajattelussa lähiöravintoloilla ja yökerhoilla on samanaikainen rooli koko illan etenevässä hauskanpidossa. Lähiöravintola ja pubit kuuluvat istuskelupaikkoihin ja ovat etkoja varten, jolloin hauskanpidon sosiaalisia emotioita ladataan (Maunu 2014. 92).

Istuskelupaikat on rakennettu kasvokkaista yhteisöllisyyttä korostaviksi olohuoneiksi korostaviksi näyttämöiksi antamalla pubien tunnelman nousta ihmisistä tai henkilökunnasta itsestään. Pubeissa on paljon pöytiä ja tuoleja, joihin ryhmät voivat rakentaa rauhassa oman kohtaamisensa ja vahvistaa keskinäistä yhteenkuuluvuuden tunnetta. Musiikki soi pienemmällä volyymilla, jotta keskustelulle on parhaat mahdolliset puitteet. Baarimikon ja baaritiskin rooli on yökerhoa keskeisempi, jolloin yökerhon tanssilattian kaltainen näyttämöistyminen ei ole tavallista (119.)

Yökerhoon siirrytään pubin jälkeen, kun yhteishenki on voimakkaimmillaan ja siellä *biletys* saavuttaa kulminaatiopisteensä hauskanpidon rituaalisena huippuhetkenä. Biletys koostuu erilaisista ajallisista vaiheista, jotka etenevät kohti huippua, kunnes sosiaalisten emotioiden vaikutus alkaa ”laskea.” Huippuvaiheeseen kuuluu tanssiminen ja yleinen hauskanpito, useimmiten samalla porukalla, jonka kanssa ilta aloitettiin. (96-97.)

Lähiöravintolatutkimuksessa tällaista ”hauskanpidon kaavaa” ei tunnettu. Siinä ravintolat kuvataan työväenluokkaisten miesten valtaamina paikkoina, joiden sisäinen logiikka on myös hyvin patriarkaalista. Miehet juovat olutta, heittävät tikkaa keskenään tai keskustelevat elämästä. Naisten tehtävänä on olla iskettävinä seksiobjekteina ja tulla paikalle miehiä varten heitä hoitamaan. Naiset esiintyivät miesten taustakeskusteluissa miehiä kurissa pitävinä äitihahmoina tai nalkuttavina akkoina, joista miehet keskusteleivat muun elämän osana. (Sulkunen 1985. 210–216.)

Miesten ravintolakäytöksessä oli vahva työväenluokkaisen yhteisöllisyyden vire, joka korostaa ihmissuhteiden kokonaisvaltaisuutta ja suoraviivaisuutta. Ravintolassa solmitut suhteet toisten miesten kanssa perustuvat oletettuun luotettavuuteen, joka otetaan ns. annettuna niin pitkään kuin miehet antavat olettaa toisilleen jotain muuta. Itsensä pystyi leimaamaan epäluotettavaksi osoittamalla, ettei pysty huolehtimaan itsestään ravintolatilanteessa. Jos joi liikaa, sammui tai rähisi, osoitti olevansa ihminen, joka ei ole

riittäväällä tavalla omaehtoinen ollakseen osa porukkaa. (Maunu 2014. 24–26.) (Sulkunen ym. 1985. 152–154,161.)

Yhdenlaisen hauskanpidon kaavan sijaan, 2010-luvun yökerhot ovat isoja komplekseja, joissa yhdistyy monet biletyksen tyylit samanaikaisesti (Maunu 2014. 16). Nuorten kaupungissa asuvien aikuisten juhlimiskulttuuri on monipuolista ja useimmiten kaikkiruokaista. Toisin sanoen nuoret, kaupungissa asuvat aikuiset ovat hyviä sopeutumaan erilaisiin vuorovaikutuksen kehyksiin yökerhon sisällä, vaikka ympäriltä voi vaihtua ihmiset, paikka ja muiden käyttäytyminen. Sopeutuminen tarkoittaa, että nuoret aikuiset ovat tehokkaita käyttämään hyväkseen yökerhon kehysten ohjeistoa ja viestimään sitä muille oman toiminnan kautta. (Nykyri 1996. 23.)

3.3 Ravintolatutkimuksen merkitys vuorovaikutustutkimukselle

Vuorovaikutustutkimuksen kannalta 1980-luvun lähiöravintolat, heidän jälkeen tullut luova luokka sekä 2000-luvun moderni biletyks vaikuttavat toisiaan täydentäviltä tutkimusalustoilta. Kaikissa kuvataan ihmisten tapoja viettää iltaa ja olla yhdessä muiden kanssa erilaisissa julkisen paikan tilanteissa (Maunu 2014, 16).

Perinteinen suomalainen ravintola- ja biletystutkimus muodostaa johdonmukaisen kertomuksen puoliagraristen, traditionaalisten ja kollektivististen toimintatapojen kuihtumisesta ja urbaanien, myöhäismodernien ja individualististen tapojen astumisesta näyttämölle. Ravintolan sisällä tapahtuvat tilanteet on nähty kaupungistumisen lineaarisen kertomuksen valossa. Yksilöiden toiminnan kannalta tämä on tarkoittanut, että siinä missä 1980-luvun lähiöravintolassa ukot turisivat sotajuttuja sätkä suussa ja karvalakki päässä, 2000-luvun yökerhobilettäjät sukkuloivat yöelämässä etsien nautinnollisia elämyksiä oman, ainutlaatuisen identiteettinsä rakennuspuiksi. (Maunu 2014. 22.)

Sama kehityskulku voidaan löytää muustakin elämäntapoja tutkivasta modernista sosiologiasta. Vakaiden sosiaalisten rakenteiden ja elämäntapojen perinpohjaisesta tarkastelusta on siirrytty muuntelevien identiteettien ja sosiaalisten käytäntöjen notkeaan analyysiin, ja samalla tutkimusten polttopiste on siirtynyt lähemmäs yksilöllisten kokemusten tasoa (Sulkunen 2009. 3.)

Ravintolatutkimuksessa on vaikuttanut vahva aikalaisanalyttinen vire. (Maunu 2014. 22). Sillä on yritetty vastata suomalaiseen yhteiskuntaan liittyviin kysymyksiin rakenteellisen ja toimijakeskeisen tutkimuksen välistä. Aikalaisdiagnoosin tukena on käytetty haastattelujen ja kyselyiden lisäksi osallistuvaa havainnointia, jonka vuoksi tutkimusten aineisto on hyvin käyttökelpoista vuorovaikutustutkimuksen käyttöön ilman aikalaisdiagnoosin pitkälle vedettyjä johtopäätöksiä. Aikalaisdiagnoosista voi silti oppia kuinka sosiologiassa kehystetään ravintola- ja yökerhotilanteita osaksi niitä merkityksenantoja, jotka ovat sosiologiassa ja yhteiskuntatieteissä tyypillisiä. (Noro 2000. 321-329.)

Uudemmassa yökerhotutkimuksessa etnografinen ote jatkui, mutta se sai postmoderneja piirteitä ja aikalaisdiagnoosiin yhdistettiin enemmän kulttuurintutkimusta. Tämän voi ajatella seuranneen suoraan siirtymisestä yksilöllisten kokemusten tutkimiseen, jossa sosiaalista järjestäytymistä, normatiivisuutta ja ”rakenteita” ei ajateltu yksilöä pakottavana voimana vaan pikemminkin resurssina tai korkeintaan liikennepoliisina, joka ohjaa oikeaan suuntaan (Sulkunen 2009. 4).

Ravekulttuurin analyysi *postmodernismista* 2000-luvun alun ajan hengen mukaisesti, sopii hyvin tutkimusmenetelmiin ja tulkintakehyksiin, joissa sosiaalisuus ei ole varmaa tai pakollista (Seppälä 2000). Subjektivistista otetta korostavalla metodologialla saadaan parempaa tietoa niistä yksilöllisesti rakentuvista ”kokemuksista”, joista esimerkiksi yökerhoilta ja tanssilattialla oleminen rakentuvat. Näissä analyyseissa yksilön yhteisöllinen identiteetti irtaantuu pakottavasta kollektiivisuudesta ja lähestyy omaehtoisempaa yhteisöllistä toimijaa.

Yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden etsintä yökerhon asiakkaan motiivina tai taustavaikuttajana on ollut ravintolatutkimuksen keskeisiä jänniteitä. Uusin yökerhotutkimus piirtää kuvan toimijalähtöisestä yöelämästä, jossa yksilöt itse suosivat yhteisölähtöistä ajanviettoa ja sosiaalista kontrollia koska näillä on paljon merkitystä biletyksen huippuhetkien aikaansaamiseksi ja laajempien elämän arvojen ritualistiselle yhdessäololle sekä sosiaalisten emootioiden *kaipuulle*. Samaan aikaan humalan käsittely eroaa aiemmasta ravintolatutkimuksesta, jossa alkoholin merkitystä on pelkistetty päihdepolitiikan agendalla eikä humalan haittavaikutuksia ole osattu katsoa osana sen sosiaalisesti määräytyneitä tehtäviä. (Sulkunen ym. 1985; Ahola 1989; Maunu 2014)

Tämän tutkimuksen lähtökohta poikkeaa perinteisestä ravintolatutkimuksesta, mutta myös tarkentaa sitä, koska pääosassa on yökerhon yhden alueen tapahtumat vuorovaikutusjärjestyksenä. Yksilönä oleminen erilaisten hetkittäin syntyvien ryhmien jäsenenä yökerhon sisällä on kiinnostanut aikalaisanalyttikkoa, mutta sen pitäisi kiinnostaa myös vuorovaikutustutkijaa. Yksilöiden käyttäytyminen yökerhotilanteessa riippuu heidän taustamuuttujiensa lisäksi heidän omasta tilannemäärittelystään muiden yksilöiden keskellä. Tässä on paljon kyse siitä, millä tavalla ihminen kokee yökerhossa olevansa läsnä erilaisia vaihtuvia yhteisöjä.

Kahden tai useamman ihmisen vuorovaikutustilanne yökerhon tanssilattialla tapahtuu ravintolan kontekstissa ja tanssilattian kehyksessä, mutta myös siellä käyvien nuorten aikuisten tilanteen ylittävänä rituaalina, jonka merkitys on olemassa laajemmassa sosiaalisessa organisaatiossa, jota voidaan kutsua Suomalaiseksi yhteiskunnaksi tai kulttuuriksi.

Sukupuoli on ollut suomalaisessa ravintolatutkimuksessa Haavio-Mannilan ja Snickersin *Päivätansseista* (1980) asti vahvasti läsnä ja sen merkitys tulee voida artikuloida myös tilannekeskeisen vuorovaikutustutkimuksen lähtökohdista. Miesten ja naisten yökerhoelämän on ajateltu eroavan jollain tavalla toisistaan, vaikka biletyksen motivaatio on sukupuolten kesken samankaltainen (mm. Maunu 2014. 74, 84). Niin miehet kuin naisetkin näyttävät haluavan yhdenmukaisia kokemuksia biletyksillalta ja yökerholta, mutta biletystavat saattavat vaihdella sukupuolten kesken. (Maunu 2014, 100). Samoin lähestymiseen ja seuranhakuun liittyvät merkityksenannot ovat vaihdelleet. Naisten kohdalla on korostettu yökerhossa näytteillä ja lähestyttäväksi heittäytymistä, kun miesten seuranhaku on nähty aktiiviseksi ja aloitteita korostavaksi toiminnaksi (Nykyri 1996. 72–75; Maunu 2014. 146–147.)

Yökerhotutkimuksissa tuodaan esille tanssilattian keskeisyys, mutta suomalaisissa tutkimuksissa ei ole keskitytty analysoimaan tanssilattian vuorovaikutusjärjestystä tai sen tilanteisia ominaispiirteitä. Tanssilattian on ajateltu edustavan yleisemmin yökerhoa tai *biletystä* ja se on saanut merkityksensä näiden laajempien kehysten kautta. Tanssi tai muu tanssia muistuttava liikehdintä tanssilattialla on myös sisällytetty osaksi samaa rituaalia tai sosiaalista tanssia (mm. Maunu 2014. 68). Tanssilattiatilanteessa syntyvien ryhmien analyysi on jäänyt puolitiehen ja varsinkin ravekulttuurin klubianalyyseissa on voitu

jättää käsittelemättä kokonaan tanssilattian sisältä löytyvät ryhmäorientaatiot ja niiden ylläpitämisen tekniikat (mm. Nykyri 1996).

Yksilön sisäisen maailman kokemuksellisuuteen ja ”itsetoteutukseen” liittyvien piirteiden kuvailun sijaan tulisi analysoida kuinka sama maailma näyttäytyy muiden kanssaolijoiden seurassa ja suhteessa heihin. Yökerhon ainutlaatuinen piirre on yksilön surrealistisia kokemuksia tuottava mahdollisuus astua sosiaalisesta tilanteesta toiseen ja kokea muuttuneet olosuhteet yksilön identiteetin tasolla (Nykyri 1996. 22–23; Collins 2014. 5). Tanssilattian rajan ylittäminen avaa oven paitsi toisenlaiseen sosiaaliseen toimintaan, myös mahdollisuuteen liittää oma yksilöllisyys osaksi uutta vuorovaikutuksen kokonaisuutta, jossa yksilöt pyrkivät yhteiseen tilannemäärittelyyn (Collins 2014. 4).

Tanssilattia on julkinen tilanne ja siksi sillä on yhteistä myös muiden julkisten tilanteiden kesken. Näiden piirteiden analysointiin tarvitaan paikkasensitiivistä käsitteistöä ja menetelmän, joka osaa kiinnittää huomiota siihen, miten ihmiset toimivat hetki hetkeltä ja tilanne tilanteelta suhteessa muihin läsnäolijoihin? Tanssilattialla pidetään hauskaa tanssimalla, mutta miten hauskaa rakennetaan yksilöiden vuorovaikutuksen osana ja kuinka hauskan pitämiseen liittyy vahvoja tilannekohtaisia velvollisuuksia ja sitoumuksia toimia oikealla tavalla ihmisten kanssa (Collins 2014. 23).

3.4 Tutkimuskysymysten tarkempi määrittely goffmanilaisilla välineillä

Tapaustutkimuksessani jäljitän vuorovaikutustilanteissa syntyvien yhteisöjen alkuhetkeä, tilanteessa olemisen olosuhteita ja sen sisäisiin siirtymisiin vaikuttavia tekijöitä. Tutkimuksessa kuvataan kahden tai useamman ihmisen kohtaamisen ajallista ja paikallista etenemistä, jossa osallistujat antavat toisilleen kehollista informaatiota niistä säännöistä, jotka tulee ottaa huomioon yökerhon tanssilattialla. Pääasiallisia tutkimuskysymyksiä on kolme. Ensimmäiseksi haluan tietää, millaisia tilanteisia yhteisöjä tanssilattialle muodostuu ja kuinka niitä ylläpidetään? Toiseksi tutkin, miten tanssilattian osallistujat reagoivat kohtaamisen riskiin, joka syntyy muiden tanssijoiden toiminnasta julkisessa tilassa kehosta ja katseesta lähtevien viestien kautta. Kolmanneksi tutkin, millainen moraalinen rakenne tanssilattialle muodostuu; kun ihmiset rakentavat yhteistä vuorovaikutustilannetta toisia koskevien odotusten ja itselle asetettavien velvollisuuksien jakautumisen kautta. (Goffman 1967. 49). Annetaanko kaikille

tanssilattiatilanteen osallistujille yhtäläiset vuorovaikutusoikeudet ja velvollisuudet vai onko niissä hierarkkisia eroja?

Ravintolasta on aina löydetty moraalinen rakenne mutta se on kytketty osaksi ravintolan viiteryhmien arvostusten tai elämäntapojen sisäistä logiikkaa (Sulkunen ym. 1985; Maunu 2014), ravintolassa vaikuttavia sukupuoli-ihanteita ja vuorovaikutuksessa tapahtuvaa seksuaalista häirintää (Nurmi 2010; Nykyri 1996; Ahola 1989). Moraalia on etsitty myös tilanteen ylittävistä poliittisista päämääristä kuten alkoholin aiheuttamista ongelmista väestötasolla (Ahola 1989; Sulkunen ym. 1985) ja porukkahengen ylläpitämisestä hauskanpidon polttoaineena (Törrönen & Maunu 2007; Maunu 2014).

Tämän tutkimuksen mahdollisuutena ajatella kaikkea tanssilattialla tapahtuvaa, ihmisten välistä konkreettista vuorovaikutustoimintaa moraalisesti latautuneena rituaalina, jossa toisen moraalinen arvo reaalisenä ja potentiaalisena kohtaamisen jäsenenä luodaan aina uudelleen kasvotyön kautta eli antamalla ihmiselle tilanteeseen osallistujan arvo (Goffman 1974. 63; Alasuutari 2007. 139). Siinä missä pyhän rituaalinen arvo voidaan antaa esimerkiksi koko illan jatkuvalle porukkahengen ylläpitämisen velvollisuudelle, vuorovaikutustilanteiden analyysi antaa sen koska tahansa ja kenen tahansa välillä syntyvälle sosiaaliselle yhteydelle yökerhon tanssilattialla (Maunu 2014. 128), johon sisältyy vahvoja odotuksia toisten toimintaa kohtaan ja toisaalta velvollisuus käyttäytyä itse tilanteen määräämällä tavalla. (Goffman 1967. 49–51).

Aiemman ravintolatutkimuksen diagnostisesta painotuksesta johtuen tilannekohtaisten yhteisöjen muodostuminen yökerhon tanssilattialla on otettu itsestään selvänä toimintana tai yökerhon tai sen asiakkaiden laajempien tehtävien ilmentyminä. Tässä käsityksessä yhteisöt muodostuvat osana ravintolan viihtymiseen tai alkoholin nauttimiseen liittyviä tehtäviä, illan kulkua ja sille annettuja kulttuurisia tai yksilöllisiä merkityksiä. Nämä voivat kytkeytyä joko väestöryhmien elämäntapoihin tai laajassa mielessä ”suomalaiseen” juomakäyttäytymiseen tai ravintoloiden institutionaalsiin piirteisiin. (mm. Tuunen 1999; Sulkunen ym. 1985.)

Tässä tutkimuksessa hyväksytään aiemman tutkimuksen johtopäätökset niiden oman tutkimuskohteen kontekstissa, mutta samalla vaaditaan enemmän jo olemassa olevilta tulkinnoilta. Tanssilattian hetkittäin syntyviä tilanteita ei voi olettaa siksi, että niiden taustalla on kulttuurisia tai institutionaalisia puitteita vaan kytkökset tanssilattian

laajemman todellisuuden kanssa tulee näyttää toteen myös tasolta toiseen, empiirisesti ja teoreettisesti. Tanssilattialla raivokkaasti tanssivaa kahden naisen onnellista ilonpitoa tai kahden miehen omituisen pitkään kestävästä lähestymisyrittästä ei voi pelkistää näiden tapahtumien merkitykseen nuorten aikuisten elämäntavan tai sen arvojen ritualisoinnissa. (Alasuutari 1994, 235).

Samoin juhlimisen olettaminen itseisarvoiseksi nuorten aikuisten elämässä ei johdata lähemmäksi vuorovaikutusjärjestyksen arvoitusta. Arjen ylittävän karnevalistisen humalan olettaminen pyhän ja profaanin ainoaksi leikiksi ei paljasta, kuinka humalatila otetaan valmiiksi huomioon tanssilattian vuorovaikutustilanteissa ja ihmisten omissa tulkinnoissa toistensa käytöksestä ja reagoinnista ennen kasvokkaista kohtaamista ja sen jälkeen. (Goffman 1971. 63; myös Durkheim 1912.)

Yökerhon ja tanssilattialla tanssimisen kokeminen nautinnollisena ja ruumiillisena paikkana, jossa yksilöllisyys ja yhteisöllisyys elää tanssijan oman refleksiivisen kokemuksen rihmastoissa, ei kerro siitä, miten yökerhossa näytetään olevan enimmäkseen pienissä porukoissa. Nautinnolliset kokemukset näyttävät olevan suoraan verrannollisia porukkahengen laatuun nähden. (Maunu 2014. 117–118.)

4 TUTKIMUSPROSESSISTA JA MENETELMISTÄ

Olin alun perin kiinnostunut yökerhosta, koska minulla oli paljon omakohtaista kokemusta yökerhosta. Kiinnostukseni kytkeytyi anekdoottiin tai siihen arkitiedon väittämään, että yökerhossa tapahtuu paljon seuranhakua (Grazian 2008. 134). Tämä johdatti minut ilmiötä kohti, jota kutsuin ensin pariutumiseksi ja sitten romanttiseksi seksuaaliseksi lähestymiseksi. Tutkimussuunnitelman edetessä käteeni jäi vielä epämääräisempi ajatus seksuaalisesta interaktiosta. Tässä vaiheessa lähdin yökerhoon mukaan vahvasti arvolatautuneita käsitteitä ja halu vapautua niistä läpinäkyvän metodologian kautta. Samalla keräsin koehaastateltavia, joiden kautta halusin varmistua siitä, että olin ymmärtänyt tutkimuskohteeni ja tutkimusympäristöni oikein. Hyvin varhaisessa vaiheessa ymmärsin, että yökerhoa ei voi eikä kannata tutkia rajoittavien ja epäselvien käsitteiden varassa. Toisin sanoen tutkimussuunnitelmani käyttäytyi niin kuin laadullisessa tutkimuksessa yleensä. Se oli muuttuva prosessi, joka liikkui ilmiöni mukana (Eskola & Suoranta 1998. 12). Yökerhosta avautui omanlainen vuorovaikutuksellinen maailma, joka ei redusoidu yhteenkään kaikkea sosiaalista toimintaa selittävään ajatukseen. Yökerhoa on tutkittava sen omilla ehdoilla ja sitä on voitava eritellä yökerhosta löytyvien, erilaisten tilanteiden mukaan. (Alasuutari 1994. 39–40.)

Tanssilattian suuri merkitys ravintolatutkimuksessa kiehtoi minua ja hyvin nopeasti lähtiessäni kentälle huomasin tanssilattian yökerhon mielenkiintoisimmaksi paikaksi. Se näytti paikalta, joka säteilee muualle yökerhoon ja joka kutsuu luokseen huomiota ja tanssijoita. Yhtä kiinnostavaa oli se mitä tanssilattialla ei tapahdu. Tanssilattialla ei olla koko ajan lähestymässä ja lähentelemässä vieraita vaan suurimman osan aikaa omassa porukassa – sen saman porukan, jonka kanssa vietetään aikaa myös muualla yökerhossa (Maunu 2014. 126). Tanssilattialla tehdään harvemmin mitään yksin ja suurimmalla osalla kaikkia tanssijoita on aina tanssikaveri, joiden keskinäinen vuorovaikutus on näkyvää kaiken aikaa (12). Tanssilattialla avautuu myös oma eriytyneempi maailmansa eleiden, ilmeiden, vartalon suuntautumisten ja ennen kaikkea katseiden avulla (Nykyri 1996. 54–55). Ihmisten toisiinsa reagoinnin hienovaraisuutta ja tarkkuutta oli aluksi vaikea seurata ja paras mahdollinen tarkkuus olisi saavutettu visuaalisilla tallentamisvälineillä (Jordan & Henderson 2008. 51).

Yökerhon tanssilattian kuvaaminen vaikutti tutkimusasetelman kannalta vaaralliselta ja se olisi tehnyt eettisistä kysymyksistä todella vaikeita (92). Yökerhossa tehtävässä etnografiassa on pystyttävä vastaamaan kysymyksiin yksityisyydensuojasta ja tutkittaville koituvasta harmista. Noudatin kaikissa tutkimustyön vaiheissa American Sociological Associationin ohjeistoa, jossa osallistuvien suostumus on kysyttävä, ellei tutkimusta tehdä julkisella paikalla, ja jos tutkittaville ei synny tutkimuksesta vahinkoa. (American Sociological Association 1999. 12, 16).

4.1 Yökerhojen valikointi vuorovaikutustutkimuksen tarpeisiin

Yökerho, niin kuin ravintolakin on ennen kaikkea sosiaalinen näyttämö, mutta yökerhot vaihtelevat myös tämän kategorian sisällä (Esim. Ahola 1989; Maunu 2014). Yökerhoiksi kutsutaan monenlaisia paikkoja ja toisinaan voi olla hankalaa erotella pubien ja yökerhon fuusioratkaisuja, pelkkiä yökerhoja ja tanssiravintoloista toisistaan (Esim. Nurmi 2010).

Oman tutkimukseni kannalta oleelliselta vaikutti määritelmä yökerhosta sosiaalisena valintamyymälänä, jossa tarjotaan kokemuksia, toiveita, tyylejä ja ihmishahmoja bilettäjiä kulutettavaksi (Maunu 2014. 16, 63). Silloin yökerhon voi määritellä sen kautta, mitä siellä tehdään. Tämän avulla voidaan järjestää erilaisia tekemisen tyyppisiä ja niihin liittyviä yökerhogenrejä, joiden mukaan jaettavat yökerhot eroavat myös sisustustyylin ja liiketoimintavan, musiikin ja keskimääräisen kävijäjoukon ikäjakauman perusteella. (76.)

Itse valitsin yökerhot samanlaisten genrerajojen mukaan Tampereen ja Helsingin yökerhoista. Genrejaon tunnistamisessa käytin ravintoloiden itseidentifikaatioita, jotka löysin yökerhojen markkinointimateriaaleista ja kotisivuilta, joissa yökerhot kuvaavat itseään. Näiden perusteella valitsin yhteensä 6 yökerhoa, 3 Helsingistä ja 3 Tampereelta. Näissä yökerhoissa tulivat edustetuiksi kaikki ne erilaiset tyylin, musiikin ja kävijäjoukon jakaumat, jotka aiemmassa yökerhotutkimuksessa nousivat esille (erit. Maunu 2014; Nykyri 1996; Grazian 2008).

Minua kiinnosti vuorovaikutus ja kohtaaminen yökerhon tanssilattialla, joten elintärkeänä kriteerinä oli tanssilattian olemassaolo, mutta tutkimuskaupungeissa ei ennakkotietojeni perusteella ollut ainuttakaan yökerhoa, jossa ei ole tanssilattiaa. Yökerho on helppo määritellä vertaamalla muihin ravintolatyyppeihin ja silloin selkeänä erottelevana tekijänä on usein tanssilattia. Yökerhon määritelmä on silti aina suhteellinen ja

vuorovaikutustutkimuksen kannalta on keskeistä, kuinka paljon yökerhomaisia piirteitä ravintolasta löytyy. Erilaisten yökerhojen merkitys oman tutkimusaiheeni kannalta liittyi siihen, kuinka tanssilattiatilanne vaihtelee eri yökerhoissa. Tarkoitukseni ei ollut tehdä vertailevaa analyysia yökerhoista sinänsä tai niiden asiakkaista vaan saada parempaa materiaalia tanssilattian vuorovaikutusjärjestyksen toistuvista piirteistä ja ottaa selvää mikä erilaisia tanssilattiatilanteita yhdistää (Alasuutari 1994. 41).

Vietin yökerhoissa yhteensä noin 35 tuntia kuuden kuukauden aikana. Saavuin paikalle eri aikoina iltaa ja yötä. Joskus havainnoin heti yökerhon aukeamisen jälkeistä ajankohtaa ja toisinaan taas tulin tuntia tai kahta ennen valomerkkiä. Sijoitin itseni eri kohtiin tanssilattiaa nähdäkseni tanssilattian eri kohdista, mutta myös voidakseni paikallistaa tavan, jolla tanssilattiaa yleensä katsotaan, sen rajoilta ja toisaalta niiden toimesta, jotka ovat tanssilattialla tanssimassa. Tanssilattialle katsominen sen ulkopuolelta on hyvin tavallista yökerhossa ja tanssilattian rajat muodostavat tässä erittäin tärkeän alueen, koska rajat ovat usein tehokkain paikka seurata tanssilattian toimintaa, vaikka tanssilattia on usein rakennettu keskelle yökerhoa, siten, että sitä pystyy seuraamaan joka puolelta.

Keskityin seuraamaan eri kerroilla erilaisia ilmiöitä aloittaen suuremmasta ja siirtyen pienempään. Päiväkirja-aineisto kuvaa ensimmäisiä havainnointikertoja itsensä paikantamisen prosessina, jossa löysin itseni yökerhon asiakkaana ja tutkimuksen tekijänä. Oli erittäin vaikea irrottautua yökerhon sosiaalisesta kehyksestä ja yhdenmukaisuuspaineesta, jota tunsin astuessani yökerhoon sisään ja liikkuessani eri huoneissa. Jouduin käsittelemään omaa henkilöhistoriallista taustaani suhteessa yökerhoon ja havaitsin yökerhon olevan minulle tärkeä paikka siinä mielessä, että yökerho on ollut merkittävästi mukana psykologisen ja elämäntavallisen kehitykseni eri vaiheissa. Olen aiemmin käynyt paljon yökerhoissa ja olen tehnyt siellä tuttavuutta lähinnä seksuaalisessa mielessä nuoruuteni eri vaiheissa. Olin täynnä erilaisia yökerhon tehtäviin liittyviä ennakko-oletuksia ja näiden siirtäminen tutkimuksen kannalta sopivaan paikkaan oli tärkeä prosessi havainnointini alkuvaiheessa.

Vuorovaikutuksen tutkimisessa on tärkeää päästä mahdollisimman lähelle, jotta hetkellisesti eteneviä kasvokkaisia ja ei-kasvokkaisia kohtaamisia pystyy seuraamaan riittävän tarkasti. Käytin hyväkseni erilaisia havainnointimenetelmiä, joissa keskityin seuraamaan pidempiä aikoja yksittäisiä ihmisiä, pareja ja ryhmiä ja heidän toimintaansa tanssilattialla ja tanssilattian läheisyydessä. Keskityin myös pistämään merkkeille ihmisten

välistä dynamiikkaa ja reagointia, jonka seuraaminen on toisinaan erittäin työlästä tanssilattian visuaalisen ja liikkuvan ilmapiirin vuoksi. Vuorovaikutuksen kannalta merkitykselliset hetket saattavat vaihtua nopeasti toisiksi ja ihmisten elehdintä, ilmeily ja katseen käyttö on toisinaan hyvin hienovaraista ja siksi hankalasti seurattavaa.

Ihmisen kehoviestinnän muutokset tehdään tarkoituksella sulavaksi ja automaattiseksi ja tästä kiinni saaminen voi olla yökerhon ympäristössä erittäin vaikeaa (mm. Goffman 1963. 27–28). Siksi minun piti useasti siirtyä tilanteen keskikohtaan ja hyvin lähelle tanssilattialla olevia ihmisiä. Samalla asetin itseni osaksi näiden ihmisten vaikutuspiiriä ja oma roolini yökerhojärjestyksessä tuli esille erityisesti silloin, kun minua lähestyttiin tanssijana tai yökerhon rajoilla tuijottavana asiakkaana ja miehenä. Kehoni, katseeni ja subjektiivituuteni oli jatkuvasti osa tanssilattiatilannetta ja sen hetkittäistä rakentumista.

Pidin havainnointipäiväkirjaa ja tein muistiinpanoja kännykkääni yökerhon sisällä, jotka kirjoitin puhtaaksi yleensä heti havainnoinnin jälkeen tai seuraavana aamuna. Muistiinpanojen tekeminen suomalaisissa yökerhossa on vuonna 2016 huomaamatonta tai ”asiaankuuluvaa” koska kännykän käyttäminen yökerhon sosiaalisissa tilanteissa on tavallista. Huomasin tuntevani joukkoon sulautumisen helpommaksi silloin, kun tein muistiinpanoja pelkän havainnoinnin sijaan. Keskittynyt katsominen eli fokusoidun huomion suuntaaminen ihmisiä ja heidän kohtaamisiaan päin ylittää helposti sivustakatsojalle osoitetut oikeudet ja toimintani vaikutti herättävän kummastusta eniten silloin, kun olin pitkiä aikoja ilman kännykkää. (Baldwin ym. 2004. 291–293.)

Tämän lisäksi käytin sanelukonetta omien tunnelmieni ja ajatusteni dokumentointiin havainnointiani ennen ja sen jälkeen. Näin pystyin valmistautumaan havainnointiin ja rauhoittumaan havainnoinnin jälkeen siten, että sain tarvittavaa etäisyyttä aineistoni jatkokäsittelyä varten. Muistiinpanoja syntyi noin 30 liuskaa ja päiväkirjamerkintöjä saman verran. Sen lisäksi minulla on nauhalla yli tunnin verran omia ajatuksiani tutkimukseen ja aiheisiin liittyen. (Alasuutari 1994. 253–254.)

Käytin aineistoni purkamiseen laadullisen tutkimuksen ohjelmistoa ja siihen liittyviä koodausominaisuuksia. Tämän lisäksi kehitin omia ja kirjallisuudesta tuttuja aineistonlukumenetelmiä, jossa mm. pyrin lukemaan tiettyjä kohtia uudelleen saadakseni kiinni niiden relevanssista ja keskinäisestä yhteydestä tanssilattialla tapahtuvien ilmiöiden suhteen.

4.2 Etnografia tausta-ajatukset ja historia

Etnografia on tutkimusperinne, joka pohjautuu 1800-luvun antropologiaan. Siinä painotetaan osallistuvaa havainnointia ja tutkimuskohteen syvälle ulottuvaa ymmärtämistä. Sosiologiaan etnografia vakiintui 1920- ja 1930-luvuilla Chicagon kaupunkisosiologisen koulukunnan tekemien tutkimusten kautta. Samalla syntyi tarve tutkia myös tutkijan omaa kulttuuria ja sen rakentumista alakulttuurien kautta. Osallistuvan havainnoin avulla tutkijan katsottiin oppivan ymmärtämään tutkimaansa kulttuuria sen sisältä käsin. Tutkijan aseman ajateltiin jäävän tutkimusympäristöissä sopivasti marginalisoiduksi ja tästä ajateltiin seuraavan objektiivisempia kokonaiskäsityksiä tutkittavasta ilmiöstä kuin mitä yhteisön varsinaisten jäsenten olisi mahdollista muodostaa. (Hammersley ym. 2007. 1–2)

Etnografian synnyn ja kultavuosien jälkeen, sen kehittymiseen on vaikuttanut useammat erilaiset tieteelliset ja poliittiset perinteet ja siksi etnografian saamat muodot vaihtelevat sosiaalitieteiden sisällä. Siksi etnografiaa pystyy käsitteellistämään parhaiten käytännöllisellä tasolla, kertomalla etnografiasta tutkimuksen tekemisen metodina (2).

Etnografiassa käytetään samankaltaisia tiedonkeruun menetelmiä kuin arkisessa elämässä, mutta samalla nämä menetelmät altistetaan tieteellisen tutkimuksen analyyttisille prosesseille ja perusteelliselle itsekritiikille. Etnografi voi esimerkiksi katsoa ja kuunnella ihmisten elämää tai kysyä kysymyksiä virallisissa ja epävirallisissa haastattelutilanteissa, kerätä kulttuurista tietoa artefakteista tai dokumenteista. Erityisesti aineiston kerääminen “luonnollisissa” ympäristöissä osallistuvan havainnoinnin kautta edellyttää mittavaa tutkimuksen suunnittelua ja aineiston keräämistä strukturoimattomassa muodossa. Silloin aineiston analyysiin voi kulua huomattavan paljon aikaa ja vaivaa (3-4). Etnografinen tutkimus vie paljon tutkijan henkisiä resursseja, koska hän on oma tutkimusvälineensä. Tutkija kerää aineistoa ja kommunikoi ympärilleen ruumiillisena olentona, joka katselee ja kuuntelee aistiensa avulla (Hopwood 2013. 229).

Etnografian historiassa on paljon kiistelty sen kyvystä tuottaa tietoa ja tässä kiistassa on kyse tiedon mahdollisuudesta yleensä (Geertz 1974. 10). Etnografian kykyä tuottaa tietoa on yritetty ajatella positivistisen ja naturalistisen metodologian kautta (Hammersley ym, 2007. 18). Postmodernissa ja feministisessä etnografiassa on kiistetty ajatus

objektiivisesta totuudesta, jonka tutkija voisi löytää tutkimuskentältä. Näissä perinteissä objektiivisen tiedon on korvannut käsitys etnografisen tiedon moniäänisyydestä ja paikantuneisuudesta sekä tiedon muodostamisesta yhdessä tutkittavien kanssa. Etnografian mahdollisuuksia voi ajatella myös metodologioiden välisenä refleksiivisenä neuvotteluna, jossa etnografia tutkimusprosessina ylittää tiedon mahdollisuuksista kiistelevät tieteenfilosofit perinteet (18).

4.3 Etnografia ja vuorovaikutustutkimus:

I mean a technique...of getting data...by subjecting yourself, your own body and your own personality and your own social situation, to the set of contingencies that play upon a set of individuals so that you can psysically and ecologically penetrate their circle or response to their....situation
(Goffman 1989. 125)

Erving Goffmanille kenttätö on vahvasti tutkijan ruumiillistunutta yritystä tavoittaa toisen ihmisen näkökulma parhaalla mahdollisella tavalla (Rogers 2003. 71; Goffman 1989. 125). Tutkijan tulee asettaa itsensä tutkittavien elämäntilanteeseen ja käyttäytyä kuin olisi tilanteessa, josta ei voi koska tahansa lähteä pois. Näin tutkija osallistuu tarkoituksella tutkittavien elämän uusintamiseen. Samalla etnografian tulee olla eettinen kohtaaminen, jossa tutkija asettuu havaitsemaan tutkimukseensa osallistuvia ihmisiä, kunnioittamalla heidän tietämistään ja merkityksenantojaan. Samalla etnografian tulee tunnustaa, että osallistujien tieto ei voi koskaan olla täysin hänen tietoaan (Lappalainen ym. 2007. 10). Tutkijalla tulee olla intuitiivistäkin ”avoimuutta” ottaa maailma vastaan sellaisena kuin se tulee vastaan. Tulkinnoissa tavoitellaan silloin sosiaalisen maailman ”vangitsemista” kuvauksen sisään. Tämä voi tarkoittaa liian itsepintaista pysymistä tarkan kuvauksen sisällä, jolloin johtopäätökset jäävät keskeneräisiksi. (Hammersley ym. 2007. 159).

Aineiston analyysivaiheen voi ajatella myös ”avoimena”, siinä mielessä, miten etnografi suhtautuu analyysin epistemologisiin ja metodologisiin ongelmiin. Aineiston analyysissa ajatellaan usein käytettävän jonkinlaista teoriaa, mutta silti monet tutkijat näkevät teorian pelottavina. Ne nähdään tutkimuksessa ideoiden sijaan teorian tekemisen kautta, joka on menetelmänä epämääräinen ja sen yhteys viittaamaansa todistusaineistoon voi olla yhtä

kevyttä. (Hammersley ym. 2007. 158). Näin voi käydä esimerkiksi silloin, kun yritetään saada koko tutkimus mahtumaan tietyn teorian tai teoriaperinteen sisään.

Teoriaa on mahdollista käyttää dynaamisesti aineiston ja teoreettisten ideoiden vuorovaikutuksellisen prosessina, jossa ideat auttavat aineiston analyysissä ja analyysi taas tarvittaessa muokkaa ja vaihtaa ideoita. Analyysi ei koostu vain aineiston käsittelystä tai erittelystä vaan etnografian tulee olla valmis menemään ”datan” yli ideoidensa kanssa, mutta samalla testaamaan ideoita aineiston valossa. (159).

Aineiston ja ideoiden dialektinen suhde on käytännön tutkimustyössä kuormittavaa ja kuluttavaa. Se voi vaatia vetäytymistä kentältä analyysia ja ideoiden uudelleen kehittelyä varten ja kentälle uudelleen palaamista kohtuullisen pitkälle ehtineen analyysin jälkeenkin (159). Itse palasin yökerhoon kuukauden ja kahden jälkeen, kun olin lopettanut kenttätutkimuksen testatakseni kehiteltyjä ideoitani. Tämän prosessin ansiosta muutin keskeisiä johtopäätöksiäni ja myös parantelin analyttisiä malleja, joiden avulla olin lähestynyt tanssilattialla tapahtuneita ilmiöitä. Yhden idean muuttaminen tarkoittaa usein toistenkin uudelleen tarkastelua ja siksi on tärkeää, että tutkija itse pysyy johdonmukaisena kehittämilleen teorioille.

Goffmanilaisen etnografian voi ajatella olevan erityinen etnografian laji, johon sisältyy interaktiotutkimuksesta tuttuja tavoitteita ja menetelmiä. Samalla painotetaan kenttätutkimusta ja yksityiskohtaista tilanteisiin osallistuvaa havainnointia. Näitä menetelmiä käyttävät myös symbolisen interaktionismin nimellä toimivat tutkijat. Symbolisen interaktionismin perinteestä lähtevä etnografi pyrkii ymmärtämään ja tuottamaan tutkimuksen tarpeisiin uudelleen sen käytännöllisen logiikan, jolla subjektit toimivat sosiaalisissa ympäristöissä. Interaktiotutkimuksessa on tärkeää jäljittää sellaista sosiaalisen elämän ja sosiologian materiaalia, joka toimii motivationaalisena moottorina sosiaaliselle toiminnalle. (Rock 2007. 31.)

Etnografian välillisesti hankittu tietoa voi olla käytännöllistä, julkista, avointa ja valaisevaa, mutta se on samalla näkökulmaansa sidottua ja tutkijasta riippuvaista. Tämä ei johdu etnografiasta itsestään vaan tiedon ja tietämisen rajoista. Sosiaalinen tieto on välttämättä väliaikaista ja sidoksissa ajallisuuteen ja kontekstiin. Tutkijan tutkimukselle annetut tarkoitukset ja kenttätutkimuksen aikana hankitut kokemukset muokkaavat kaikkea hankittua tietoa. Silti etnografia voi kontribuoida tieteelle järjestelmällisesti tuotettuja

paljastuksia sosiaalisen mailman monimutkaisuudesta ja laajuudesta. Se voi kysyä kysymyksiä, jotka jäävät kysymättä ja ratkaista ongelmia, joita ihmiset eivät yleensä pyri ratkaisemaan varsinaisissa sosiaalisissa tilanteissa. (31–32.)

5 ANALYYSIN ALUSTUS: YÖKERHO VAIHTUVIEN TILANTEIDEN PAIKKANA

Yökerho on aineiston perusteella vaihtuvien sosiaalisten tilanteiden julkinen paikka, jossa eri huoneet vievät myös erilaisiin sosiaalisiin näyttämöihin. Yökerhoon sisään astuttaessa syntyy mielikuva fyysisten paikkojen katakombimaisesta sokkelosta, jossa erilaiset nurkan takaa avautuvat luolat merkitsevät näiden alueiden tehtäviä ja ohjaavat ihmisiä tarkoituksenmukaiseen toimintaan (Nykyri 1996. 21–23). Ravintolan asiakkaiden on pakko valita näyttämönsä niiden vihjeiden avulla, jotka ympäristöstä on saatavilla. Samalla heidän on päätettävä mikä monista yökerhon huoneista palvelee heidän sen hetkisiä yhteisiä ja yksilöllisiä päämääriä parhaiten. (Maunu 2014. 117–118.).

Musiikki soi todella lujaa, valot vilkkuvat, mutta tanssilattialla ei ole ketään. Tanssilattian vieressä on istuskeluhuone, jossa on punaisia sohvia ja nojatuoleja. Huone on lähes täynnä ja ihmisten puheensorina on melko kovaäänistä. Istuskeluhuoneessa on baaritiski, joka on erotettu istuskeluhuoneesta laajalla aukinaisella oviaukolla. Baaritiskiä vasten nojaa 4 ihmistä...kahdella heistä on kädessään juomalasi.

Yökerhon huonemaisuus ja niihin liittyvät sisäänantulokäytävät näyttävät funktionaaliselta tavalta valmistaa ihmisiä seuraavaan alueeseen, jossa on tarkoitus saada aikaan edellisestä huoneesta eroavaa sosiaalisista toimintaa. Käytävissä ihmisten kehonkäyttö yhdenmukaistuu ja rauhoittuu (119) ja ihmiset asettuvat jonoihin antaen nopeammille tilaa kuin liikennevälineet, jotka haluavat siirtymistilanteen sujuvan ilman turhia törmäyksiä. Näissä tilanteissa myös kasvokkainen kohtaaminen saattaa hetkellisesti loppua, kun pääasiallisen huomion kohde vaihtuu.

Neljän nauravan tytön joukko lähtee nauraen pois tanssilattialta. Kaksi heistä hyppii ylös alas innostuneen näköisesti. He siirtyvät seuraavaan huoneeseen vievään käytävään. Nauru ja hyppiminen loppuvat ja he siirtyvät kuin itsestään jonoon, vaikka tilaa olisi olla, vaikka rivissä. He kävelevät hitaasti ja harkitusti askeltaen seuraavaan huoneeseen; ”karaokebaariin”. Kun he astuvat sisään, tytöt asettuvat neliömäiseen muodostelmaan.

Aineiston toimintajaksossa tytöt käyttävät tanssilattialla kehoaan vuolaasti ja voimakkaasti oman kohtaamisensa ja tanssilattiatilanteen puitteissa. Siihen kuuluu aito ja avoin ilon näyttäminen ja karnevalistinen juhliminen (Maunu 2014. 124). Siirtyminen käytävään lopettaa tämän jakson ja asettaa tytöt uuteen tilanteeseen, jossa heidän onnistumisensa kannalta on keskeistä kävellä käytävällä muut huomioon ottavina tilan käyttäjinä ja liikkujina.

Huoneilla on paljon merkitystä siinä, kuinka ne toimivat julkisten tilojen vuorovaikutusjärjestyksen mahdollistajina ja rajaajina. Huoneet pitävät sisällään erilaisia materiaalisia esteitä ja siirtymissymboleita: ovettomia oviaukkoja, kynnyksiä, aitoja ja portteja. Esteet on varusteltu ja koristeltu uuteen tilanteeseen sopivilla elementeillä, kuten alustoilla, joihin voi laskea juomia tai istumapaikoilla, joissa voi levähtää. Huoneiden sisustus sopii meneillään olevaan toimintaan ja ihmiset näyttävät osaavan käyttää hyväkseen huoneiden tarjoamia mahdollisuuksia.

Tanssilattian ylätasanteella on ison laatikon näköisiä huonekaluja, jotka samalla rajaavat tanssilattiaa. Niiden päällä istuu neljän tytön ryhmä ja heidän juomansa on myös huonekalun päällä. Kaksi heistä näyttää jättävän laukkunsa huonekalujen päälle noustessaan ”penkeiltä”...yksi tytöistä nousee seisomaan saman huonekalun päälle samalla kun hän asettaa laukkunsa roikkumaan edessä olevasta kaiteesta”

Aineiston monet esimerkit korostavat huoneiden sosiaalisen dynamiikan saumattomuutta ja yhdenmukaisen toiminnann automaattisuutta. Ikään kuin asiakkaat tekisivät yhdessä työtä sen eteen, että muille jäisi mielikuva siitä, että yökerhon asiakkaat tietävät, miten yökerhon eri huoneissa ollaan ja miten siellä tulee toimia (Goffman 1963. 11). Tästä on kuitenkin poikkeuksia eikä yökerhon asiakkaat käyttäydy aina huoneiden kehyksen mukaisella tavalla. Asiakkailla on aina mahdollisuus irrottautua huoneiden tarkoitetuista tehtävistä tahallaan tai tahattomasti.

Yökerhon käytävän ja baaritiskin välisessä tilassa kolme ihmistä istuu ison neliskanttisen pöydän äärellä. Yhtäkkiä yksi heistä, nainen, nousee tuolin kautta pöydän päälle ja alkaa heiluttaa lantiota ja käsiä- alkaa siis tanssia. Noin 10 metrin päässä oleva baaritiskin takaa huutaa baarimikko ”hei tules alas sieltä” ja siirtyy saman tien takaisin juoman tekoon.

Tässä tapauksessa asiakkaat järjestävät pöydän päällä tanssilattialta tutun tilanteen, joka ei sovi kyseisen huoneen ennalta määriteltäviin tehtäviin. Joissakin aineiston yökerhoissa tanssilattia ja juomienpitopöytä on yhdistetty, mutta jos näin ei ole, henkilökunta voi keskeyttää tilanteen yksinkertaisella käskyllä. Henkilökunnan edustaja ei kerro erikseen miksi asiakkaan tulee laskeutua pöydältä vaan ottaa itsestään selvyytenä sen, että asiakas tietää tehneensä väärin. Yksinkertaisen käskyn käyttäminen ilman perusteluja korostaa henkilökunnan erilaista roolia yökerhon sisällä. Henkilökunnan ei ole tarkoitus moralisoida tai ”kasvattaa” bilettäjiä vaan ainoastaan ohjata heitä bilettämään yökerhon kehyksen puitteissa. (Maunu 2014. 119.)

5.1 Tilanteinen siirtymäkuvio yökerhon sisällä

Yökerhoasiakkaiden illanvietossa on tärkeää kiertely eli siirtyminen yökerhon yhdestä tilanteesta toiseen. Kiertelyllä on tärkeä rooli yhteisen biletysorientaation rakentamisessa, mutta myös yksilöllisten kokemusten etsimisessä (Maunu 2014. 103–104). Samalla on nähtävissä, että tietyt tilanteet seuraavat ajallisesti ja paikallisesti toisista tilanteista. Paikat on voitu sijoittaa ravintolan sisällä lähekkäin tai sitten ne sopivat hyvin yökerhon biletysillan kehykseen (Nykyri 1996. 23). Aineiston perusteella on tavallista mennä, yökerhon narikasta suoraan vessaan tai baaritiskille ja jatkaa näistä paikoista eteenpäin muualle yökerhoon. Joskus tilanteet yhdistetään samalle alueelle ja aineiston yökerhoissa tavallisin ratkaisu oli istuskelualueen ja tanssilattian yhdistäminen.

Saavun seuraavaan huoneeseen. Tämän teema on ilmeisesti suomirock. Baaritiskin vieressä on useita, yksinkertaisia neliskanttisen mallisia pöytiä, joiden päällä on iso kattoon kiinnitetty metallitanko. Vasemmalla olevan pöydän ympärillä on kolmen tytön ryhmä, joka tanssii ns. kolmen piirissä kasvot tankoa kohti. Kaksi heistä pitää yhdellä kädellä kiinni tangosta, kun he joustavat polvista ja heiluttavat lantiota...

...vieressä olevalla pöydällä on samanlainen tanko, mutta tämän pöydän ääressä istuu kaksi tyttöä, jotka ovat asettaneet juomalasinsa pöydälle

Hybridipöydillä on mahdollisuus yhdistää kaksi erilaista tilannetta: tanssilattialla tanssiminen ja pöydissä istuskelu juomien kanssa. Huoneen ollessa täynnä pöydät olivat lähes aina tanssikäytössä, kun taas pöydän ympärillä saattoi istua ihmisiä, jotka pitivät

juomia käsissään. Näiden pöytien rajoitteena oli hyvin pieni koko, jonka vuoksi yksittäisellä pöydälle mahtui korkeintaan kolme ihmistä tanssimaan lähekkäin.

Samalla pöydällä tanssijat näyttivät olevan osa samaa kohtaamista ja heidän katseen ja vartalonsa käyttönsä näytti muistuttuvan tyypillistä tanssilattian katse- ja vartalotoimintaa. Mielenkiintoisin aspekti tilanteessa oli kuitenkin pöytien ääressä istuvat ihmiset, jotka näyttivät muuttuvan shown tai näytelmän katselijoiksi samalla tavalla kuin normaalin tanssilattiatilanteen rajoilla olevat ihmiset.

Suomirokkibaari on ihan täynnä. Pöydillä tanssii ihmisiä ja pöytien toisella puolella penkeillä istuu arviolta 8 ihmistä, 3 naispuoleista ja 5 miespuolista. He kaikki näyttävät katsovan keskittyneesti pöydillä tanssivia ihmisiä ja seuraavant näiden liikkeitä. silmillään ja pään liikkeillä.

Hybridipöydissä istuvat joutuvat varomaan tanssijoiden liikkeitä koska riskinä on juomalasien kaatuminen. Istuskelijat näyttävät laskevan lasiaan pöydille vain joutuakseen nostamaan sen pian pois tanssijoiden tieltä. Kahden tilanteen samanaikaisuus ei siis tämän mukaan suju ilman kitkaa. Aineistossa on myös tapaus, jolloin juomalasi kaatuu pöydällä tanssivan potkun seurauksena, mutta tilanne jatkuu ilman välienselvittelyitä ikään kuin tanssimisella olisi tilanteenmäärittelyssä ensisijainen rooli.

Tavallisesti juomat haetaan baaritiskiltä, jota on kuvattu rituaalisen hauskan huoltoalueena, jonka tarkoituksena on kaataa lasiin lisää juhlujuomaa. Tiskille ei jäädä notkumaan (Maunu 2014. 119). Sen sijaan tiskiltä lähdetään eteenpäin hengailualueille, jossa ihmiset järjestävät yökerhon olosuhteissa eniten kasvokkaisia kohtaamisia. Harvat kuitenkaan jäävät näihin tilanteisiin kymmeniä minutteja kauemmaksi aikaa. Havainnointiaineiston perusteella porukoiden, parien ja yksittäisten ihmisten siirtymäkuvio yökerhon sisällä illan aikana voi käsittää kolme tai neljä erilaista yökerhotilannetta, joihin voidaan palata illan missä kohtaa tahansa.

“Sisään tulee neljä tyttöä, he maksavat lipun ja siirtyvät narikan kohdalle, antavat yksi kerrallaan takkinsa....kun kaikki ovat valmiita he kulkevat ensin vessojen eteen, siitä baaritiskille, ostavat juomat ja menevät istumaan seuraavaan huoneeseen. Kaksi tytöistä lähtee ostamaan vielä toiset juomat. Noin tunti sisään tulemisen jälkeen, tytöt lähtevät tanssilattialle”

Aineistossa toistuu tilanne, jossa sisään tulemisen jälkeen ja narikasta poistuttua, syöksytään välittömästi baaritiskille juomaan yhteiset "shotit" (myös Maunu 2014. 13). Näissä tilanteissa odotetaan, kunnes kaikki ovat saaneet shottilasinsä eteensä ja sitten hetki ritualisoidaan samalla nopeutetulla kelauksella, jonka jälkeen kiirehditään yhtä nopeasti tanssilattialle. Siellä porukoiden vuorovaikutus näyttää hidastuvan tavalliselle tasolle.

"Kolme nuoren näköistä tyttöä tulee sisään yökerhoon, antaa takkinsa ja melkein juoksee baaritiskille. He viittaavat kaikki baarimikolle samanaikaisesti. Baarimikko tulee yhden luokse ja tämä tilaa jokaiselle mustan näköistä viinaa shottilasissa. Tytöt muodostavat nopeasti ringin ja kilauttavat juomat yhteen ja juovat ne ykkösellä alas ja suuntaavat suoraan melko täynnä olevalle tanssilattialle"

Tässä aineiston esimerkissä tyttöporukka ei noudata aineiston tyypillisintä yökerhon huoneiden siirtymiskaavaa vaan he ohittavat vaiheet, jotka yleensä kuuluvat yökerhokävijöiden illan viettämisen kaavaan. Tapauksissa näkyy vuorovaikutustoiminnan kiirellisyys, jossa kuitenkin on tärkeää tehdä tietyt asiat oikein. Kiireellisyydestä huolimatta tyttöjen toiminnassa on tärkeää pitää yllä yhteistä huomioaluetta, ja shottilasit ja niihin liittyvä skoolauserituaali pyrkii rakentamaan yhteisen tilan näyttävien eleiden avulla.

5.2 Tanssilattialle kokoontuvat osallistujien porukat

Tanssilattian erillisyys muusta yökerhosta on merkittävä osa yökerhokokemusta. Tanssilattia on yökerhon sisällä oleva alue, jonka erottaa fyysisesti muusta yökerhosta erilaisen lattiatiilan, katossa olevan valaistuksen, tiskijukan kopin ja vaihtelevien rajaamisesineiden perusteella, jotka voivat olla esimerkiksi tolppia, aidan tapaisia rajaamiskoristeita tai korokkeita (kts. Maunu 2014. 121).

Kolmessa yökerhossa tanssilattialla sijaitsevat korokkeet olivat myös osa aktiivisia tanssialueita, joilla ihmiset saivat halutessaan tanssia ja aineiston mukaan niillä tanssittiinkin koko illan aikana. Aineiston yökerhoissa oli paljon erikokoisia tanssilattioita, jotka on useimmiten erotettu yökerhon muusta tilasta, kuten baaritiskistä ja istuma-alueista.

Tanssilattia on visuaalisesti yökerhon näyttävin paikka, koska se muistuttaa puitteiltaan isoa, valaistua näyttämöä. Tanssilattia on useimmissa tapauksissa sijoitettu huoneen keski- tai etuosaan, jolloin yökerhon muut asiakkaat voivat seurata helposti tanssilattian tapahtumia. Tanssilattia on myös melkein aina baaritiskin lähellä koska baaritiskillä on tärkeä funktio tankkausalueena kuin myös tanssilattian tapahtumien seuraamispaikkana. Joskus tanssilattia on upotettu huoneen keskikohtaan kreikkalaista amfiteatteria muistuttavaan monttuun, jossa raja-alueet koostuvat portaista ja istumapaikat on sijoitettu tanssilattian yläpuolelle useammalle eri tasolle.

Tanssilattiahuone on massiivinen. Voiko mikään määrä ihmisiä saada tämän tuntumaan täydeltä? Tanssilattiattia on näyttävin kaikista tähän asti näkemistäni tanssilattioista kooltaan, koristeiltaan ja siinä miten se on sijoitettu amfiteatterin tapaisesti. Se on kaiken keskellä. Penkkejä on kolmessa tasossa tanssilattian yläpuolella. Viimeisessä tasossa löytyy punaisia sohvia. Tanssilattiatilan sisustus housemusiikille sopivan pelkistettyä. Skriinejä ja peilipalloja ei löydy, mutta valoja sitäkin enemmän. Tanssilattia tuntuu nielaisevan kaikki huoneen ihmiset.

Sen lisäksi, että yökerho on rakennettu tanssilattian ympärille, ihmisten sijoittuminen ja suuntautuminen yökerhossa korostaa tanssilattian keskeisyyttä. Tanssilattian lähistöllä seisovat ja istuvat ihmiset ovat usein rintamasuunta tanssilattialle päin. Parhaiten tämä näkyy tanssilattian raja-alueilla, mutta tanssilattia tuntuu vetävän vartaloiden rintamasuuntaa puoleensa kymmenien metrien päästä. Tämä luo mielikuvan yhden ison esityksen seuraamisesta.

Vieressäni oleva kuuden hengen porukka seisoo noin viiden metrin päässä tanssilattiasta puoliympyrän muotoisessa ringissä tanssilattiaa kohden. Kolme heistä katsoo tanssilattialle tyhjän ja tuijottavan oloisella katseella. Kaksi juttelee keskenään, kunnes he kääntyvät vähän enemmän tanssilattian puoleen ja lopettavat puheen. Katsovat myös tanssilattialle. Nyt näyttää kuin kaikki katsoisivat samaan aikaan tanssilattialle

Tässä tapauksessa tanssilattialle katsominen limittyy ryhmien kohtaamisten ensisijaisten toimintojen sisään tai väliin. Tanssilattialle katsominen on sellainen hetki, joka tapahtuu säännöllisesti puheen loppuessa ja katseiden kääntyessä pois päin kohtaamisen muista

osallistujista. Näyttää siltä, että tanssilattialle voi katsoa aina silloin kun ei ole mitään muuta tehtävää tai katsottavaa, mutta tanssilattia on myös aineistossa piste, johon koko ryhmän huomio kohdistuu.

Tanssilattialle katsominen on selkeintä lähellä tanssilattiaa. Nämä raja-alueet näyttävät sijoittuvan tanssilattiatilanteen ja yökerhotilanteen väliin. Raja-alueet ovat fyysisesti epäselvä tila, jonka koko näyttää riippuvan ainakin tanssilattian koosta ja muodosta. Raja-alueet ympäröivät tanssilattiaa ihmisillä, jotka seisovat tai istuvat ja ovat suuntautuneena tanssilattiaa kohti. Tanssilattian raja-alueille on usein sijoitettu pöytiä, tuolia, tiskejä ja portaita, jotka helpottavat paikallaan pysymistä.

Kello on 1.15. Tanssilattia on huoneen keskellä. Ihmisiä on tanssilattiahuoneen raja-alueilla, baaritiskillä, noin 10 metrin päässä olevilla seinän viereisillä penkeillä ja tanssilattian yläpuolella sijoittuvalla lavalla, jossa on juomienpitotiski. Katsoipa mihin tahansa, niin suurimman osan (heistä joihin oma huomioni ulottuu) katse ja vartalon rintamasuunta on kuin hypnoottisesti kiinnittyneenä tanssilattialle.

Raja-alueiden toiminta näyttää usein tämän aineiston esimerkin tapaiselta ja se luo mielikuvan yhdenmukaisuudesta. Ikään kuin raja-alueilla olisi vain vähän toimintamahdollisuuksia tai sitten raja-alueet kutsuvat vain yhdenlaiseen toimintaan. Aineiston perusteella raja-alueilla ollaan paikallaan tai mukaillaan musiikin liikettä huomaamattomilla eleillä ja vartalon liikkeillä:

Tanssilattialla on muutamia ihmisiä mutta tanssilattian edellä olevalla baaritiskin viereisellä "lavalla" seisoo ainakin 15 ihmistä nojaten juomatiskin kaltaiseen yhtäjaksoiseen pöytään. Suurin osa aivan paikallaan katsoen samaan suuntaan tanssilattiaa kohden...en erota ketkä heistä ovat yhdessä.

Raja-alueet näyttävät rikkovan tanssilattialla selkeät kohtaamisten rajat ja siksi joskus on vaikeaa erottaa pienempiä kohtaamisia raja-alue tilanteen sisältä. Ihmiset saattavat seistä rivissä puhumatta toisilleen pitkiäkin aikoja ja välillä heidän katseensa näyttää katoavan ja muuttuvan kohdistumattomaksi kunnes he taas näyttävät alkavan seurata tanssilattiatilannetta.

Merkittävä raja-alueiden piirre on interaktion erityinen muoto tanssilattiatilanteen ja siellä olevien ihmisten kanssa. Tanssilattian ihmiset kuuluvat tanssilattiatilanteen sisällä pienempään kohtaamiseen, josta käsin he ovat yhteydessä tanssilattian yleisempään tilanteeseen. Tämän kahden tason seuraaminen on helpompaa kuin raja-alueiden ja ensisijaisten kohtaamisten kohtaamisten seuraaminen, koska ihmisten välinen etäisyys saattaa olla enemmän kuin kymmenen metriä. Raja-alueet näyttävät jäsentävän voimakkaasti kaikenlaisia siirtymisiä alueiden välillä ja raja-alueilla olevat ihmiset näyttävät jäsentävän tanssilattialla olevien katseiden ja vartalon käyttöä toisinaan merkittävästikin. Raja-alueiden ja muiden tanssilattian interaktio-alueiden väliset ilmiöt tulee selittää yhdessä ja erikseen, jotta tanssilattian vuorovaikutusjärjestys voi hahmottua kokonaisuudessaan.

Raja-alueiden ihmisten reagoiminen tanssilattian sisältä tuleviin viesteihin näyttää aineiston perusteella vähäeleiseltä ja jopa olemattomalta. Tämä liittyy ilmeisesti rajoilla olevien ihmisten tapaan toimia tanssilattiatilanteeseen nähden ulkopuolisina siten, että sosiaalisen tilanteen tavallista vastavuoroisuutta ei ole nähtävillä. Tanssilattialla olevat reagoivat paljon raja-alueilta tuleviin katseisiin, mutta raja-alueilla ei ole nähtävillä samaa reagointia, kun sinne päin kohdistuu katseita ja vartalon suuntautumisia.

Miesten rivistön (7 miestä) alla tanssii 3 naisporukkaa. Kahden porukan jäsenet heittelevät katsettaan miesten suuntaan ja keskimmäisen ryhmän kaksi naista katsovat miehiä pidempään siirtäen katsetta vasemmalta oikealle "seuraamalla". Heidän ilmeensä muuttuu tämän aikana hymyileväksi. Raja-alueiden miesten päät pysyvät melkein paikoillaan ja katseet näyttävät välillä katoavan ja välillä taas suuntautuvan "seuraavasti" tanssilattian alle. Ilmeet ei näytä muuttuvan muutamien minuuttien aikana.

Tässä aineiston esimerkissä suuren yökerhon ylätasanteella on nojaamiseen tarkoitettu suorakulmion mallinen pöytä, joka ulottuu koko tanssilattian leveydelle. Kaiteella näkyi melkein jokaisessa aineiston tilanteessa yksinomaan miehiä rivissä ja heidän käytöksensä vaikutti usein yllättävän yhdenmukaiselta, vaikka heistä ei voinut erottaa selkeitä ryhmiä. Tämä yhdenmukaisuus vaikuttaa niin synkronoidulta, että monesti epäilin miesten tuntevan toisensa. Joskus kaiteelta paljastui kahden miehen kohtaamisia, mutta se ei selitä, miksi miesten yleinen rumiillinen habitus muidenkin yökerhon rajatilanteissa vaikuttaa hallitulta ja geneeriseltä.

Miesten rutinoitu ja vähäeleinen vartalon ja katseen hallinta sopii hyvin esityksen seuraamiseen sivummalta, mutta myös kohtaamisten mahdollisuuksien turvalliseen kokeiluun. Tanssilattia on jatkuva näytelmä, jonka esiintyjät ja katselijat vaihtavat roolejaan liikkumalla tilanteen kannalta ulos ja sisään. Raja-alueilla on periaatteellinen mahdollisuus asemoitua sisä- tai ulkopuoliseksi ja siksi raja-alueet saattavat hämärtyä tanssilattiatilanteen hetkinä, joissa kaikki näyttävät tanssivan ja olevan samalla yhtä sitoutuneina omaan kohtaamiseen ja tanssilattiatilanteeseen (Nykyri 1996. 54; Goffman 1963. 35–37.)

5.3 Tanssilattialle siirtymisen proseduuri

Aineiston perusteella tanssilattia on alue yökerhon sisällä, jonne mennään yksin, kaksin tai porukalla. Tanssilattialle meneminen edellyttää siirtymistä muualta yökerhosta tanssilattian sisälle ja samalla ylitetään tanssilattia alueen ”rajat”, jotka ovat useimmiten merkitty fyysisesti. Siirtymä aloittaa myös muutoksen ihmisten kehonkäytön ja toisten huomioon ottamisen tavoissa, joka muistuttaa klassisen tanssiesityksen ”paikoilleen asettumista”.

Kaksi vaaleahiuksista tyttöä kävelevät leuka pystyasennossa katsoen eteenpäin, suorin askelin, itsevarman näköisesti tanssilattian rajan yli ja sen toiselle laidalle, pysähtyvät siihen. Tottuneen oloisesti toinen heistä kääntyy tanssikaverinsa eteen, vilkaisee molemmille puolille ja alkaa pyörittämään lantiota ja heiluttamaan pehmeästi käsiä ja joustamaan jaloista samanaikaisesti. Samalla hetkellä toinenkin alkaa tehdä omaa liikettään.

Tanssilattialle astuminen on tässä aineistopätkässä eräänlainen ”prosessin” vaihe tanssilattiatilanteen suorittamisessa, joka näyttää alkavan vähän ennen kuin tytöt astuvat tanssilattian yli. Siinä heidän katseensa ja kehonsa hetkellisesti terävöityy menettäen osan siitä huolettoman oloisesta yökerho-olemisesta, joka näkyi tyttöjen päältä ennen tilannetta. Tanssilattialle astumisen alkuhetki ja paikoilleen asettuminen ovat selvästi eri vaiheita tanssimiseen nähden ja tytöt aloittavat tanssimisen vasta kun he ovat suorittaneet aiemmat vaiheet.

Tanssiminen voidaan aloittaa myös ennen valitulle tanssipaikalle pääsyä ja aineistossa on tapauksia, joissa ihminen ”jammailee tanssilattian rajojen yli aina omalle valitulle paikalle.

Kolmen porukassa oleva mies on metrin päässä tanssilattian rajasta ja hän alkaa tehdä käsillään ylös ja alas menevää, pumpppaavaa liikettä joka muistuttaa kanan siipien liehuntaa. Samalla hän liikuttaa päätä puolelta toiselle. Hän katsoo sivuille kahta muuta miestä jotka nauravat ja toinen heistä alkaa tehdä samantyylistä liikettä samalla kun koko joukko kävelee tanssilattian poikki ja asettuu kolmen "rinkiin"

...hetkellinen katkos kun ringi muotoutuu. Miehet jatkavat tanssia, mutta kaksi miehistä muuttaa tanssityyliään. He jättävät käsiliikkeen pois ja nyt liikuttavat lähellä tanssivien kaltaisesti käsiä pienemmällä nykyvällä liikkeellä...nyt kolmas mies vaihtaa myös tanssityyliään tavallisemman näköiseksi

Tässäkin aineiston pätkässä miehet etsivät oman paikkansa tanssilattialta, jossa he asettuvat sopivaan asentoon kolmen ihmisen kohtaamista varten. Kaksi heistä myös muuttaa tässä vaiheessa tanssityyliään, ikään kuin sopivaksi varsinaista tanssilannetta varten. Uusi tanssityyli muistuttaa lähellä tanssivien ja yleisemmin tanssilattialla nähtävää biletanssityyliä, jossa käsien ja jalkojen liike on hillitympää kuin aiempi esityksen kaltainen tanssi, jossa vartalon liikkeet vedetään normaaliin nähden tahallaan "yli".

Tanssilattialle siirtyminen edellyttää siellä olevien seuraamista koska tanssilattialla on löydettävä oma tila. Oman ja muiden tanssimisen sujuvuuden vuoksi, tilaa on käytettävä paitsi suhteessa omaan tanssiseuraan, myös muihin tanssilattialla oleviin. Tunne suunnitellusta sosiaalisesta tilanteesta syntyy juuri niissä tilanteissa, kun tanssilattia on aivan täynnä ja uudet ihmiset näyttävät useimmiten löytävän oman paikkansa ja siirtyvät pois toistensa tieltä tarpeen vaatiessa.

Tanssilattia on täynnä. Ihmiset tanssivat sen rajojen päällä ja osittain ylikin. Tanssilattian vasemmalta puolelta tulee kaksi tyttöä, jotka pysähtyvät tanssilattian eteen, katsovat toisiaan ja sanovat jotain ja katsovat sitten tanssilattialle päin liikkuen tanssilattian rajojen sisään. Nyt he yrittävät heiluttaa lantiota ja jalkoja, mutta näyttää, etteivät he mahdu kunnolla tanssimaan. Heidän edessään ovat kaksi tyttöä siirtyvät tanssien

vasemmalle ihan kiinni siellä tanssiviin ihmisiin ja kaksi tanssilattialle tulevaa tyttöä siirtyvät eleettömästi edemmäs tanssilattialle.

Tanssilattialle pääseminen ja siellä ”kunnolla” oleminen näyttää olevan olennaista ainakin silloin kun tanssitaan tanssilattian lähellä. Muut ihmiset myös näyttävät ottavan huomioon tanssilattian lähellä olevien liikkeen ja katseenkäytön siten, että nämä ihmiset haluaisivat tanssia tanssilattialla sen sijaan, että he jatkaisivat tanssia sen ulkopuolella.

Tanssilattialle ei silti näytä aina mahtuvan tai sinne ei päästetä, jos tanssilattia on liian täynnä. Aineistossa on tilanteita, jolloin ihmiset etsivät täyden tanssilattian reunoilta paikkaa ylittää tanssilattian rajat ja päästä tanssilattian sisälle, mutta tyhjää tilaa ei tunnu löytyvän. Rajoilla tanssivat ihmiset toimivat näissä tilanteissa puskureina tai tilanteen puomeina, jotka estävät sisäänpääsyn.

Kaksi tyttöä kiertävät peräkkäin kävellen tanssilattian oikeaa laitaa ja kääntyvät tanssilattian päässä taas takaisin vilkuillen tanssilattian sisälle. Nyt he lähestyvät tanssilattiaa ja toinen tytöistä nousee varpailleen katsomaan ihmisten yli. Toinen tytöistä tulee tämän viereen ja he menevät ihan kiinni rajoilla olevia ihmisiä siten että syntyy selvä vartalokosketus. Toinen tytöistä kumartuu vähän alas ja kiertää vartalooaan yrittäen mennä kahden ihmisen välistä mutta jää hetkellisesti ”jumiin” näiden väliin.

Tanssilattialla olevien ja heidän pienempien kohtaamisten tila vähenee tanssilattian täyttyessä, mutta tämä ei useimmiten tarkoita, että tanssilattian liikkumatila kokonaisuudessaan pieneneisi vaan, että tanssilattialla jo paikoillaan olevat porukat ja yksilöt ovat vieneet kaiken sillä hetkellä riittävän tilan tanssia ja lisää tilaa voidaan saada vain porukoiden ja yksilöiden uudelleen järjestäytymisellä. Edellisessä aineiston esimerkissä jumiin jäänyt tyttö pääsi lopulta siirtymään, kun kaksi ihmistä tilanteen huomattessaan siirtyivät pois tytön tieltä ilman sen suurempia vaikeuksia. Samalla tanssilattiatilanne järjestäytyi uudelleen siten, että tyttöjen lähellä olevien porukoiden käyttämä tila muutti muotoaan ja joissain tilanteissa pieneni.

Ihmisten omien tanssirutiinien ja kohtaamisten ylläpitäminen vie aina jonkun verran tilaa ja tanssilattian täytenä olemisen vaikutelma alkaa syntyä silloin, kun ihmisryhmien väliset rajat hälvenevät ja tanssijoiden omien tanssirutiinien ylläpitäminen käy vaikeaksi. Tanssilattia voi alkaa muistuttaa puolelta toiselle liikkuvaa merimassaa, jossa ihmiset

ovat pakotettuja olemaan lähes paikallaan tai vellomaan muiden tahdissa kuin edestakaisin menevät aallot. Tällainen tapaus sattui DJ:n esiintymisen aikana, jolloin tanssilattiatilanne muuttui muiltakin olosuhteiltaan epätavalliseksi.

Tanssilattia on niin täynnä, että ryhmiä on vaikea erottaa toisistaan. Ihmiset katsovat DJ:tä kohti ja heiluttavat käsiä. Useilla näyttää olevan ylhäällä vain yksi käsi. Ihmisten vartalot eivät näytä enää tanssivalta vaan liikkeistä alkaa muodostua rivejä ja kasoja, joissa tietty määrä ihmisiä tekevät samaa liikettä. Kauempaa tämä näyttää liikkeen aaltoilulta.

Jos tanssilattialle ei mahdu, on mahdollista tanssia varsinaisen tanssilattian ulkopuolella tai yrittää sisään väkisin. Joskus tanssilattialle meneminen saa aggressiivisen kasvotyön piirteitä, kun tanssilattialle tungetaan työntämällä edessä olevia sivuun. Kyseinen ele herättää aineiston esimerkeissä selvän reaktion niissä, jotka joutuvat tönimisen kohteeksi.

Kolmen tytön porukka yrittää mahtua tanssilattialle vasemmalta sivustalta. Ensimmäinen heistä käyttää käsiä apunaan yrittäen sukeltaa tanssilattian keskikohtaan ja työntävät samalla ihmisiä vasemmalle ja oikealle. Kaksi naista oikealla ja vasemmalla keskittävät katseensa tyttöihin ja lopettavat hetkeksi tanssimisen katsoessaan tyttöjen perään tuijottaen vihaisen näköisellä katseella.

Esimerkistä näkyy kuinka tanssilattialle ei voi tulla miten vain vaan samalla on kunnioitettava toisten oikeutta olla tanssilattialla tekemässä tanssilattiatilanteeseen kuuluvia asioita. Näin suojellaan myös omia oikeuksia ja mahdollisuuksia vaatia tasaa arvoa toisilta. Tahallinen tai tahaton epäonnistuminen tanssilattiatilanteen sääntöjen noudattamisessa voi purkautua sanktiona, joka on sopiva tilanteen puitteisiin ja jatkoseuraamusten odotuksiin. Aineistossa ei ole yhtään tanssilattialla tapahtunutta tappelua ja välienselvittely voi olla muutenkin vaikeaa koväänisen musiikin aikana.

Merkittävä ristiriitatilanteiden etenemiseen vaikuttava asia, näyttää olevan tanssilattian tapa "rullata" eteenpäin kuin tärkeä ajallinen hetki, jota ei halua pilata. Ihmiset kiinnittävät huomiota toisten sääntörikkomuksiin, mutta ne unohtuvat nopeasti, jotta tanssilattiatilanne voisi jatkua niin kuin se on tähänkin asti toiminut

5.4 Tanssilattialla oman porukan kesken

Tanssilattialla mennään useimmissa aineiston pätkissä valmiin seuran kanssa ja samalla tanssilattialle näyttää syntyvän tilanne tilanteessa eli pieni interaktio suuremman sisällä. Tanssilattian järjestyminen porukoiden ja parien omien kohtaamisten varaan on tanssilattian pysyvä piirre, joka näkyy tanssilattialla kellonajasta ja yökerhosta huolimatta. Porukoiden rajat ovat myös suhteellisen selkeät silloinkin, kun tanssilattialla on täynnä ihmisiä.

Katson tanssilattialle, näen 7 erillistä porukkaa. Kolme kahden ihmisen porukkaa, kaksi kolmen ihmisen ja kaksi neljän ihmisen porukkaa. Porukoiden rajat ovat selvästi huomattavissa toiseen porukkaan jätetystä välistä, mutta myös jokaiseen porukkaan muodostuneesta keskihakuisuudesta, jonka kautta muodostuvat yli kahden ihmisen piirit.

Keskihakuisuus näyttää kohtaamisen parhaan interaktioalueen etsimiseltä ja tanssin sijoittamiselta tuon alueen mukaan. Ihmiset näyttävät myös etsivän sellaista yhdessä tanssimisen fyysistä tilaa, jossa voidaan kehollisesti suuntautua omaa ryhmää kohden. Paras interaktioalue näyttää olevan sellainen, jossa porukalla on mahdollisuus jatkuvaan keskinäiseen visuaaliseen huomioon.

Piiri on suosituin tapa tanssia useamman kuin kahden ihmisen kesken. Kolmistaan tanssilattialla olevat tanssivat yleensä kolmiossa tai ainakin puoliympyrän muotoisella alueella, joka pyrkii muuttumaan kolmioksi tilan salliessa. Rintamasuunta näyttää hakeutuvan kohtaamisen keskikohtaan ihmismäärästä riippumatta.

Piirien muodostuminen on mielenkiintoinen ilmiö tanssilattian sisällä olevien kohtaamisten dynamiikassa, koska se näyttää tapahtuvan vaivattomasti silloinkin, kun porukka koostuu yli kuudesta ihmisestä. Aineistossa ei ole yhtäkään tapausta, jossa useamman kuin kahden ihmisen porukka olisi tanssinut selkeässä neliössä.

Nainen lähtee kävelemään tanssilattialle päin, mies katsoo hänen peräänsä. Parin metrin päästä nainen kääntyy miehen suuntana ja vinkkaa hänelle kädellä ja kääntyy saman tien takaisin menosuuntaan tanssilattialle päin. Mies lähtee välittömästi naisen perässä tanssilattialle. Nainen liittyy tanssilattialle osaksi seitsemän ihmisen rinkiä, jonka jäsenet tanssien

"antavat tilaa" siirtymällä vaivattoman näköisesti vasemmalle ja oikealle. Rinki näyttää taas ehjältä. Mies tulee ringin kohdalle yhden ihmisen päähän naisesta ja hänen molemmilla puolillaan olevat (mies ja nainen) ottavat askeleen taaksepäin tanssien ja rinki taas kasvaa

Piirien tilalliset eronteot muihin ryhmiin nähden riippuvat tanssilattialla saatavilla olevasta tilasta. Jos tanssilattialla on paljon tilaa, isommat piirit näyttävät menevän kauemmas toisistaan ja ottavan tilaa enemmän omalle ryhmälleen silläkin uhalla, että piirin keskelle jää paljon käyttämätöntä tilaa.

Tanssilattialla tanssii 4 ryhmää. Kahdessa ryhmässä on 6 ihmistä, yhdessä 4 kahdessa 5. He ovat tanssilattian kaikissa kulmien suunnassa ikään kuin neliön muotoisissa kokonaistilassa, mutta omissa ryhmissään he näyttävät olevan löyhän näköisissä piireissä. Tanssilattian keskelle jää kummallinen tyhjä tila --

Tanssilattialla on kolme ryhmää. Yhdessä on 4 ihmistä ja toisessa 5 ja kolmas on pari. Kaksi isompaa ryhmää tanssivat kauempana toisistaan ja pari on heidän välissä ikään kuin kaikki ryhmät olisivat toisiinsa nähden rivissä.

Silloin kun tanssilattialla on vähän tilaa tai kun se on täynnä, ryhmät voivat joutua asettumaan uudelleen pienempään piiriin, kunnes piirin ylläpitäminen käy mahdottomasti. Silloin piiri jakautuu usein pienempiin ryhmiin, jolloin alkuperäinen kohtaaminen rikkoontuu.

Kahdeksan ihmisen piiri tanssii tanssilattialla. Tanssilattialle alkaa tulla porukkaa...piirin sisälle tulee tanssimaan kolme miestä, jotka näyttävät olevan vieraita piirille. Piirin toinen puoli irtaantuu ja kääntyy ns. Neljän ihmisen uudeksi ryhmäksi; neliöksi tai uudeksi pieneksi piiriiksi. Toiselta puolelta kaksi ihmistä lähtee pois tanssilattialta ja kaksi muuta jää tanssimaan pariksi.

Tässä aineiston tilanteessa muodostuu ns. uusi ryhmä ja uusi kohtaaminen, joka edellyttää kohtaamisen osapuolilta uudelleen järjestäytymisen teknistä hallintaa, mutta myös motivaatiota toimia niin. Ei ole itsestään selvää, että kahdeksan ihmisen ryhmässä

tanssiva yksilö haluaa tanssia esimerkiksi niiden neljän kanssa, jotka kohtalon oikusta on pakotettu irtoamaan ryhmästä.

Piiri voi olla alun perin rakentunut suhteessa ryhmän sisäisiin henkilökohtaisiin suhteisiin, jolloin piirin vierustoveri valitaan piiriin mentäessä. Tämä ei kuitenkaan tule esillepiirin kasvokkaisissa kohtaamisissa. Piirissä vaihdetaan katseita ja sanoja, mutta enimmäkseen piirin jäsenten huomio suuntautuu piirin keskustaan ja vierustoverille osoitettua pidempiaikaista huomiota yleisempää on yksittäisen jäsenen siirtyminen piirin keskustaan ns. esitystä varten, jolloin tästä tulee koko piirin huomion keskipiste.

Kahden ihmisen kohtaaminen on yleisin tanssilattian sosiaalisista tilanteista ja sen yleisimmässä muodossa pari tanssii vastakkain rintamasuunta toisiaan kohden kääntyillen puoliympyrän muotoisella alueella siten, että parin toinen osapuoli ei missään vaiheessa katoa kokonaan näköpiiristä. Useimmiten pari on myös kosketusetäisyydellä toisiinsa nähden, mutta tanssiohteessa tanssiminen on harvinaista ja sitä tapahtui lähinnä aineiston kahdessa vanhemmille (yli 24v) ihmisille suunnatuissa yökerhoissa:

Nainen ja mies tanssivat alatasanteella klassisessa tanssiasennossa- ja ohteessa. Soi humppamainen musiikki. Miehen pää on naisen korvan vieressä. Naisen vartalo ja niska näyttävät jännittyneeltä, koska pää on kääntyneenä sivulle ja niska näyttää ojentuvan pois päin ruumiistaan....näyttävät vierailta toisilleen. Mies nostaa päänsä naisen korvan viereltä naisen pään eteen ja katsoo tämän kasvoja kohti..nainen katsoo "jäljessä" miestä kasvoja kohti mutta kääntää katseensa ja päänsä takaisin sivuun...mies laittaa taas päänsä naisen korvan viereen. He pyörivät tanssiohteessa ja nainen vilkuilee ympärillä olevia ihmisiä samalla...nainen näyttää vähän tylsistyneeltä. Naisen miehen olkapäällä oleva käsi on jo irti, laulu loppuu. Nainen vilkaisee miehen kasvoja ja sanoo jotain miehen korvaa kohti, ilme peruslukemilla, nainen päästää irti, kun on jo lähtenyt kävelemään paikalta, molempien käsi venyy koska mies pitää kiinni, käsi irtoaa. Mies katsoo naisen perään lähemmäs 10 sekuntia. Elokuva-kohtauksen kaltainen tilanne

Tässä aineiston tapauksessa naisen ja miehen interaktio ei vaikuttanut enää tanssilattian biletystanssilta vaan ns. tanssiharrastukseen tehtyjen tanssiravintoloiden tanssijärjestykseltä, jossa lähinnä miehet pyytävät naisia tanssimaan yksittäisten

kappaleiden ajaksi. Silloin kohtaamisen alkua ja loppua voi säädellä osittain harrastajien tiedossa oleva tanssilattiaetiketti ja paritanssin normit (kts. Nurmi 2010). Näissä säädellään myös kohtaamisen muita puolia, kuten asioita, joita tanssikumppanille saa tehdä. Kaikkien aineiston yökerhojen kannalta, tanssiravintoloiden käytännöistä on jäljellä kahdessa aineiston yökerhossa kuultavat illan viimeiset hitaat, jolloin DJ saattaa kehottaa ihmisiä hakemaan muita tanssimaan. Näissä tilanteissa tanssilattian vuorovaikutusjärjestys muuttuu, koska kohtaamisen tarkoituksperät määritellään ennalta ja niihin annetaan tilanteen järjestäjän lupa.

“Kello on 3.25. DJ kuuluttaa muuttamalla ääntään jotain illan viimeisistä hitaista. Tanssilattialla on 10 ihmistä kolmessa porukassa. Yksi porukka lähtee kokonaisuudessaan pois tanssilattialta. Toisesta porukasta irtoaa mies, joka kävelee viereisessä ryhmässä olevan naisen luo. Katsoo tätä kasvoja kohti, kysyy jotain, hymyilee. Nainen nyökkää katsoen miestä kasvoja kohti. Mies ojentaa kätensä, nainen ottaa siitä kiinni...alkaa soida Bon Jovin Always....mies ottaa naista vyötäröltä kiinni. Nainen taas miestä kaulalta tai hartioilta. Heidän vartalonsa koskettavat toisiaan. Miehen pää on naisen korvan vierellä. Nainen miehen rintaa kohden. He tanssivat nostaen vuorotellen oikeaa ja vasenta jalkaa ylös löyhän ympyrän muotoisella alueella”

Tällaisen järjestetyn tanssihetken erityispiirre on lupa koskettaa toista välittömästi sen jälkeen, kun toinen on suostunut tanssiin. Yökerhon kohtaamisissa kosketellaan paljon muita kohtaamisen jäseniä, mutta kosketukset ovat tavallisesti lyhyitä hipaisuja, hivelyitä, tarttumisia ja läpsäisyjä, jotta tehdään tanssimisen lomassa niinä huippuhetkinä, jolloin lauletaan tai fiilistellään yhdessä samaa laulua tai yhteistä tanssiliikettä.

Korokkeella tanssivat kaksi tyttöä toisiaan kohden. Rintamasuuntavaihtelut ovat pieniä eikä tanssisuunta muutu kovin paljon...Katse kääntyy usein toista kohti kohdistetusti ja he laulavat laulun sanoja toisiaan vasten ja nostavat kätensä ylös. Kämmenet koskettavat toisiaan ylhäällä ilmassa ja he laittavat molemmat kätensä ristiin samalla kun huutavat laulun sanoja. Nyt he irrottavat kätensä ja jatkavat tanssia. Katse muuttuu kohdistumattomaksi.

Parit eivät näytä tekevän yhtä paljon tilallista eroa muihin ryhmiin kuin isommat ryhmät. Tanssilattialla parit sijoittuvat useammin lähelle muita ryhmiä ikään kuin vahvempaan yhteistoimintaan muiden tanssilattialla olevien kanssa. Parien keskinäisessä asettumisessa on kuitenkin paljon variaatiota ja joskus parin keskihakuisuus näyttää katoavan kokonaan, mutta vain hetkeksi.

Tanssilattialla on kolme paria. Yksi pari tanssii lähellä toisiaan pienin liikkein rintamasuunta koko ajan täysin paria kohti. Kaksi muuta paria tanssii kauempana paristaan. Minua lähempänä olevan parin molemmat osapuolet kääntyilevät ja liikkuvat siten että ovat välillä rivin kaltaisessa suhteessa toisiinsa. Välillä he tekevät 360 asteen kierroksen.

Parit ylläpitävät aktiivisesti sitoutumistaan ryhmäänsä, jotta kohtaamisen tunnusmerkit säilyisivät. Välillä tanssilattia on niin täynnä, että ihmisryhmien väliset erot alkavat häilyä. Kohtaamistilanteita korjataan hyvin näyttävillä ja kekseliäillä menetelmillä, jotta yhteinen fokus ja läheisyys toiseen voisi säilyä. Näitä voidaan joutua toistamaan useamman kertaa yksittäisen tanssilattiatilanteen aikana.

Tanssilattia on tupaten täynnä, mutta ihmisryhmien ja parien välisiä eroja voi vielä erottaa. Kaksi tyttöä tanssii aivan toisiaan vasten. kädet ylhäällä. Heidän välistään työntyy kaksi miestä, jotka näyttävät yrittävän tulla heidän väliinsä tanssimaan. Toinen tytöistä tarjoaa miesten oikealta puolelta kätensä, johon toinen tarttuu ja sitten ensimmäinen tyttö vetää tytön luokseen samaan asentoon ja yhtä lähelle kuin äskenkin. He laulavat laulun sanoja ja katsovat toisiaan.

Tässä tilanteessa tytöt yrittivät tehdä kaikkensa säilyttääkseen keskinäisen kohtaamisensa niin sitoutuneena ja voimakkaana kuin on ollut heidän oman kohtaamisensa kannalta sopivaa siinä hetkessä. Tämän kaltaiset toisen asettelun ja siirtelyn eleet ovat tanssilattian konkreettisimpia esimerkkejä meneillään olevan ryhmän ja sen kohtaamisen suojelusta.

Ryhmien ylläpitämisen velvollisuudesta huolimatta, ryhmää voi vaihtaa muutenkin kuin ihmistulvan tai pakon edessä. Aineistossa on tapauksia, joissa henkilö tai henkilöt siirtyvät ryhmästä toiseen tanssilattiatilanteen aikana. Siirtymisen jälkeen tanssiminen jatkuu uudessa ryhmässä ja sen eroja aiempaan tai muihin ryhmiin ylläpidetään yhtä aktiivisesti.

Kaksi poikaa tanssivat tanssilattian keskivaiheilla. Katsovat molemmat seuraavasti vieressä tanssivaa tyttöparia kohti. Pojat siirtyvät pienillä tanssiliikkeillä näiden kahden tytön viereen. Toinen tytöistä avautuu poikia kohti tanssimalla ns. puoliksi pariaan ja puoliksi poikia kohti. Toinen tyttö avautuu poikia kohti nyt. Pojat tulevat lähemmäksi ja tanssivat rintamasuunta tyttöjen välistä tilaa kohti. Katse vaihtelee fokuoimattomasta fokuoituun. Kuuden minuutin päästä toinen pojista kurottautuu kädellä tytön kasvoja kohti. Tyttö lopettaa tanssin ja kurottautuu poikaa kohti. Sanovat jotain. Poika nyökkää tytölle. Poika tulee takaisin kaverinsa tasolle ja kurottautuu tätä kohti. He lähtevät tanssilattialla noin 3 metrin päähän tytöistä ja jatkavat tanssiaan

Aineiston pätkän kaksi poikaa veivät koko ryhmänsä uuteen kohtaamiseen, joka päättyi melko pian sen alkamisen jälkeen. Pojat palasivat silloin takaisin alkuperäiseen kohtaamiseensa. Tämän luonteista siirtymistä luonnehtii parhaiten lähestymisen merkitykset. Lähestymiset näyttävät aineiston tapauksissa olevan useimmiten väliaikaisia. osalta on pelkästään sellaisia tilanteita, joissa miespuoliset tanssijat ovat irroittautuneet alkuperäisestä ryhmästään tai siirtäneet sen kokonaan osaksi toista ryhmää.

Aineiston yksipuolisuus tämän osalta johtunee siitä, että ryhmien uudelleen syntymistä on helpompi seurata silloin, kun se on edellä mainitun esimerkin tavalla selkeää ja suunnitellun näköistä. Kuitenkin on mielenkiintoista, että juuri miehet aloittavat siirtymisiä ja lähestymisiä tällä tavalla. Aineiston perusteella on myös mahdoton sanoa ovatko nämä kohtaamiset illan ajallisessa kontekstissa täysin uusia, mutta tanssilattiakäytäntöjen perusteella se vaikuttaa ainakin mahdolliselta, koska tanssilattialla ylläpidetään jo aloitettuja kohtaamisia monipuolisten ponnistusten avulla. Silloin on luontevaa, että tanssilattialle saapuvat ihmiset ovat joka tapauksessa velvollisia tanssimaan toistensa lähellä.

5.5 Tanssilattialla viestitään keholla ja katseilla

Tanssilattialla viestitään enimmäkseen sanattomasti ja viestit näyttävät liittyvän kohtaamisten hallintaan ja laajemmin tilan käyttöön tilan täyttäjänä sekä tilanteen osallistujana. (Maunu 2014). Kohtaamisten hallintaan kuuluu oman tanssipurukan kohtaamisten oikein tekeminen sekä kohtaamisen etenemisen suunnittelu ja

lopetuskäytännöt. Lisäksi viestit koostuvat muihin kohdistuvista kutsuista, torjumisista ja lähestymisistä. Oman tilan käytöllä viestitään kulkemiseen, tanssimiseen, tanssilattialla oleskeluun ja henkilökohtaiseen tilaan liittyviä asioita.

Viestintä kohdistuu tanssilattiatilanteessa paitsi kaikille tanssilattian sisällä oleville, myös sen rajoille liikkuville, mutta ensisijaisesti tanssijan viestinnän primääriryhmä on hänen oma kohtaamisensa porukoissa ja pareissa. Tanssilattiatilanne asettaa fyysisenä tilana rajat tarkoitukselliselle ja tarkoittamattomalle viestinnälle, koska se on äärimmäisen äänekäs alue, jossa ihmiset sijoittuvat vaihtelevalle etäisyydelle toisistaan. Toisaalta rajat asettaa myös tanssilattiatilanteen omat sosiaaliset tehtävät. Tanssilattialla on tarkoitus tanssia ja *bilettää*, eikä esimerkiksi käydä syvällisiä keskusteluja.

Tanssilattialla kehoa, käsiä ja kasvojen visuaalisia eleitä käytetään taitavan näköisesti viestimään merkityksiä, jotka ovat luonteivia tanssilattiatilanteen päämäärien ja siellä tehtävien asioiden kannalta kuin myös yökerhossa tehtävien asioiden kannalta yleisemmin. Monet viestit näyttävät liittyvän ns. suunnitteluun siitä mitä yökerhossa tehdään seuraavaksi.

Kaksi naisihmistä tanssivat laiskan oloisesti vastakkain...laiska vaikutelma syntyy kehon liikkeiden kesken jäämisestä ja liikevaihtelun puutoksesta. Toinen heistä pysäyttää liikkeensä, nostaa käden huultensa kohdalle ja kallistaa päätään ikään kuin olisi juomassa lasista. Sitten hän nostaa toisen kätensä oikealle ja osoittaa etusormella siihen suuntaan. Hänen kaverinsa nyökkää ja lopettaa tanssin. He lähtevät tanssilattialta pois jonomuodostelmassa.

Suhteessa muihin kuin oman seurueen ihmisiin viestejä lähetetään lähinnä kehon ja katseen suuntautumisen ja/tai huomioalueen siirtämisen tekniikoilla. Kehon suuntautumisen vaihto näyttää usein olevan tanssilattiatilanteen sisällä alkavien kohtaamisten ensimmäinen ja viimeinen teko. Jokaisen yksittäisen tilanteen kehollista huomioaluetta voi kutsua rintamasuunnaksi. Rintamasuunnalla tarkoitan kehon etupuolen kohdistumista ja pään sekä katse-alueen hakeutumista tilanteen tarkoituserille sopivan alueen rajojen väliin. Tanssilattiatilanteessa aloitettu kohtaaminen näkyy "rintamasuunnan" avautumisena kohtaamiseen osallistuville. Kohtaamisen yksi

tunnusmerki on siinä, että rintamasuuntaa ylläpidetään aktiivisesti koko sen ajan, joka tanssilattialla kerrallaan vietetään parin tai porukan kesken.

“Kaksi nuorehkoa naista tanssii toisiaan vasten. Rinta on vähän edessä. Olkapäät liikkuvat puolelta toiselle paria kohti samalla kun jalat joustavat. Vartalon etupuoli kääntyy olkapäiden liikkeen tavalla paria kohti puolelta toisella siten että vain vartalon yläpuoli tekee taivutusliikkeen. Pää liikkuu vasemmalle ja oikealle noin 180 asteen kulmassa äkillisesti muuttuvassa tahdissa. “

Kehon suuntautumiselle interaktiotilanteissa voi olla paljon tilanteen ylittäviä merkityksiä esimerkiksi tutustumisessa ja sellaisten parien ja porukoiden kesken, jotka tuntevat toisensa entuudestaan. Samoin tanssityyleissä ja järjestelmällisimmissä tanssikoreografioissa kehon suuntautuminen voi olla tärkeää itsenäisenä muotona ja liikkeen tuloksena. Tanssilattialla näkee toisinaan yksin tai kaksin tanssivia ihmisiä, jotka tanssivat koreografimaisesti ja samalla he näyttävät irtautuvan biletyksen tavallisista tanssityyleistä ja kohtaamisen järjestyksestä.

Yksin tanssiva tyttö toistaa laajoja ja tarkan näköisiä liikkeitä tanssilattian oikeassa kulmassa Koreagrafiamainen astelu ja vartalon käyttö. Liikepatteristo toistuu vartalon liikkeessä ja astelussa...askeleet näyttävät edeltävän rintamasuunnan vaihtoa..liikkeet keskittyvät tavallista isommalle tanssilattian alueelle. Vartalo näyttää liikkuvan liikepatteriston osana. Pää tekee liikkeitä kehon kanssa samanaikaisesti, kun yleensä pää näyttää elävän osittain omaa elämäänsä...keho liikkuu monta kertaa yli akselinsa 360 astetta ja jää eri suuntaan kuin mistä lähti liikkeelle...opetellun oloinen koreografia.

Tässä aineistoesimerkissä tyttö tanssi yksin tilanteessa, jossa tanssilattialla ei ollut paikalla kuin muutamia ihmisiä. Hänen kehon tai katseensa viestien kannalta oli keskeistä, että tytöllä ei näyttänyt olevan ensisijaista kohtaamista eli hän oli yksin tanssilattialla. Yksin tanssivien kehon suuntautumisessa näkyy poikkeuksellisia ilmiöitä, joita ei tapaa parien tai ryhmien toiminnassa.

Yksin tanssiva mies tanssii pienen tanssilattian kulmaa kohti. Tilaa olisi muuallakin. Kasvot näyttävät ilmeettömiltä..katse näyttää fokusoimattomalta. Mies kääntyy vähän vasemmalle ja on nyt suoraan seinää

kohti. Katse näyttää heräävän vähän, kunnes muuttuu taas fokusoimattomaksi.

Aineiston perusteella on epätavallista, että parit, porukat tai yksin tanssivatkaan eivät ole millään tavalla suuntautuneena ihmisiä tai sosiaalista tilannetta kohti. Silloin kun tanssilattialla on vähän ihmisiä, ihmiset ovat suuntautuneena avointa aluetta eli tanssilattiaa ja muuta yökerhoa kohti Aineistossa on esimerkkejä täyden tanssilattian tilanteista, jolloin parin toinen osapuoli tanssii hetkellisesti kiinni olevaa tyhjää nurkkaa kohti, mutta näistäkin hetkistä voi erottaa meneillään kohtaamisen, jota ylläpidetään esimerkiksi katseilla ja muilla kehon eleillä.

Pään, katseen tai vartalon suuntautuminen on aineiston perusteella myös yleisin tapa reagoida tanssilattian sisällä tapahtuviin lähestymiin ja kutsuihin. Yleisesti ottaen tanssilattialla tapahtuu paljon vähemmän lähestymisiä kuin kutsuja. Kutsuilla tarkoitan ainoastaan kutsua tai ehdotusta kasvokkaiseen kohtaamiseen eikä tämä sisällä minkäänlaisia oletuksia kutsun tarkoituksesta. Lähestyminen tarkoittaa taas fyysistä toisen luo siirtymistä, johon sisältyy usein monella eri tavalla tehtyjä kutsuja tai ehdotuksia, jotka voivat pitää sisällään huomion ja kehon suunnan keskittymistä, suoraan silmiin katsomista, lähelle tulemista ja jatkuvasti lähemmäksi siirtymistä jo meneillään olevassa kohtaamisessa. Näissä tilanteissa näkyy myös jonkin verran aggressiivista kasvotyötä, jossa toinen pakotetaan reagoimaan kutsuun kieltäytymällä lukemasta toisen lähettämiä viestejä välttelystä tai torjumisesta.

Yläatasanteen alla kaksi tyttöä tanssii toisia kohti lähellä oisiaan...mies baaritiskillä katsoo suoraan tanssilattialle...lähtee baaritiskiltä (joka sijaitsee aivan tanssilattian vieressä) kohti toisen tytön takaselustaa, ylittää kävellen tanssilattian rajan, pysähtyy, kääntyy tyttöjä kohti, katsoo heitä keskittyneesti, ottaa askelluksen tyttöjä kohti, aloittaa tanssin toisen tytön selän takana ja kohti kauempana, paria kohti tanssivaa tyttöä. Siirtyy koko ajan lähemmäs kunnes on noin puolen metrin päässä molemmista tytöistä, heidän keskellään

Tämä aineiston esimerkki on kohtaamisen etenemisen osalta tyypillinen yhden miehen lähestymisen malli niissä tilanteissa, joissa mies tulee tanssilattialle suoraan sen rajoilta ilman, että miehellä itsellään on meneillään aiempaa kohtaamista. Siinä mies saapuu

baaritiskiltä suoraan lähestymistilanteeseen ja aloittaa tanssimisen ja lähestymisen samaan aikaan. Mies omaksuu tanssilattiatilanteelle sopivan tanssitoiminnan lähestymisen yhteydessä ja samalla miehen kehollinen toiminta muuttuu tanssilattiatilanteen mukaiseksi, hallituksen näköiseksi tanssitoiminnaksi, jossa kehon rintamasuunta on aiottua kohtaamistilannetta kohti. Katse vaihtelee lähestymisen aikana voimakkaasti fokusoidusta, kohtaamistilanteen ihmisiä tuijottavasta katseesta fokusioimattomaan katseeseen ja näitä kahta katsetta käytetään vaihdellen lähietäisyydelle asti.

Mies pysähtyy alle metrin päähän molemmista tytöistä ollen heidän keskellään. Mies ja tytöt muodostavat ns. kolmion...miehen hartiat on takana, olkapäät leveällä...kynärpäät ulkona kehosta. Mies kääntää rintamasuuntansa enemmän toista kohti ollen tämän oikealla sivustalla. Mies tekee pumppaavaa tanssiliikettä jossa polvet joustavat vähän mutta ylävartalo näyttää olevan lähes paikallaan. Lantio näyttää eteenpäin työnnettyä, ikään kuin sitä tarjottaisiin edessä olevalle tai kuin mies olisi aloittamassa "limboleikkiä"...mies katsoo molempia vuorotellen muutamia sekunteja kerrallaan. Lähestyy toista kädet leveällä hyvin hitaasti ja tulee noin puolen metrin päähän.

Aineiston esimerkissä lähestyminen aloitetaan hitaasti, kunnes ollaan sopivalla etäisyydellä kohteisiin nähden, jotta kohtaaminen voidaan aloittaa. Hidas lähestyminen voi olla luvan pyytämistä, koska silloin lähestyttävälle jätetään aikaa lähteä pois tilanteesta ennen kuin lähestyjä on riittävän lähellä, jotta häntä täytyy kohdella kohtaamisen täysivaltaisena osallistujana. Lähestymiset etenevät hitaasti myös siksi, että sekavassa tanssilattiatilanteessa olisi aikaa valmistautua riskejä sisältävään tilanteeseen, jossa ei voi käyttää kovin tehokkaasti verbaalisia lähestymisen keinoja.

Lähestymisen välttely tai torjuminen kauempaa on kuitenkin vaikeaa ilman suurieleisiä ja mahdollisesti loukkaavia eleitä ja toisaalta lähestyjän tarkoitusperistä ei ole oikeuksia olettaa mitään ennen kuin lähestymisen on selkeästi aloitettu. Tästä syystä lähestymistilanteet voivat hetken näyttää siltä kuin kohtaamisen uusi jäsen tuntisi muut osallistujat entuudestaan. Pian kuitenkin kohtaamisen aloitettua lähestyjän rooli tehdään useimmiten selväksi.

Mies on suunnattuna vasemmalla puolella olevaa tyttöä kohti. Hänen katseensa suunta pysyy vain toisessa tytöistä...tytön pää ja katse näyttää lukittuvan kaveriaan kohti ikään kuin hän ei haluaisi katsoa miestä kohti. Tyttö katsoo miestä kohti suoraan kohdistetulla katseella vilkaistakseen, mutta kääntää päänsä nopeasti toiselle puolelle ns. "yli" ja sitten kaveriaan kohti.

Tytöllä on pistävä katse. Tyttö ottaa askeleen taaksepäin miehen vierustaan mutta kääntää selkänsä miehelle. Samalla toinen tytöistä liikkuu kaveriaan päin siten, että he siirtyvät molemmat uuteen tanssimuotoon.

Tässä aineiston tapauksessa tytöt välttävät lähestymiseen reagoimista, kunnes mies on sen verran lähellä toista tyttöä, että kasvokkaisen kohtaamisen aloittamisesta ei voi enää kasvojen säilyttämisen kannalta kieltäytyä. Samalla pitää puhua myös välttelyn viestien lähettämisestä, koska tyttöjen välttely on ollut ennen tätä selkeästi nähtävissä ja todettavissa, mutta tytöt eivät ole voineet olettaa sellaista. Tässä vaiheessa toinen tytöistä katsoo ensimmäistä kertaa pidempään miehen kasvoja ja silmiä kohti rekisteröidäkseen lähestymisen ja kieltäytyäkseen siitä tanssilattialle tyypillisten konventioiden tavalla. Tyttö kääntää miehelle selän ja asettuu uuteen rintamasuuntaan ja hänen parinsa seuraa tyttöä hyvin rutinoituneen tapaisesti varoen katsomasta enää miestä kohti.

Useimmissa alkavissa tai mahdollisissa kohtaamistilanteissa suuntautumisen vaihto näyttää toimivan yhdessä lähestymisen kanssa ja tilanteet etenevät usein hitaasti jättäen aikaa kohtaamisen aloittajalle ja kohteille valmistautua ja perääntyä riskejä sisältävästä tilanteesta. Molempien osapuolten riskit liittyvät kohtaamisen järjestykseen kahden ihmisen kasvoja suojelevana mekanismina, jossa kasvokkaisen vuorovaikutuksen alkaminen tulee tapahtua molempien suostumuksella ja luottaen toisen haluun ja kykyyn toimia niin kuin tilanteissa kuuluu toimia. Lähestyminen on tapa aloittaa kohtaaminen sillä tavalla, että kohtaamisen alkamisen sopivuutta ilmaisevat tuntomerkit voivat täyttyä.

Jokaisessa lähestymisessä on riskinä tulla torjutuksi eli siis joutua tilanteeseen, jossa kohtaamisen ei haluta etenevän alkua pidemmälle. Näissä tilanteissa molemmilla osapuolilla on erilaisia strategioita, joissa torjuminen voidaan tehdä mahdollisimman hyvin tilanteen edellyttämillä tekniikoilla. Edellä mainitussa aineistoesimerkissä kohtaaminen lopetettiin kasvokkaisen kohtaamisen alkamisen hetkellä ennen kuin

osapuolta välille on ehtinyt syntyä enempää riskialttiita siteitä. Yhtä yleistä näyttää olevan tilanteen nopea purkaminen kohtaamista nopeuttamalla ja etenemällä suoraan tanssilattiatilanteessa haasteelliseen verbaaliseen kommunikointiin

Kaksi nuorta miestä tanssivat kahta nuoren näköistä naista kohti rintamasuunta suoraa näitä kohti. Naiset tanssivat toisiaan vasten hallitun näköisesti pienellä liikkeellä. Heidän päänsä pysyy paikallaan samalla kun he tuijottavat eteenpäin pariaan. Ilme näyttää tuimalta ja pää ja kaula ovat krooppaan nähden oudon paikallaan. Toinen miehistä lähestyy naista astumalla askeleen eteenpäin. Nainen kääntyy salamannopeasti miestä päin, tuo kätensä miehen korvan ääreen ja vie kasvonsa tähän kohtaan ja sanoo jotain. Nainen kääntyy amaan asentoon takaisin mistä lähtikin. Ei näytä odottavan miehen puheenvuoroa. Nainen jatkaa parin katsomista fokusoidusti

Tilanteessa lähestyttävän naisen vartalon ja kasvojen alueen toiminta muuttuu kohtaamisen alkamishetkeä kohden hallitumman ja vakavan näköiseksi, jossa nainen näyttää osaavansa odottaa kohta tapahtuvia asioita. Nainen aloittaa kohtaamisen ensimmäisen verbaalisen vuoron. Silloin kohtaamisessa näyttää alkavan uusi vaihe. Miehen lähestyminen ja siihen liittyvät kutsut ja ehdotukset synnyttävät kohtaamiseen liittyviä odotuksia sekä kuvitelmia toisen odotuksista, jotka koskevat tilanteen etenemisestä. Näihin on sopivaa vastata ottamalla toinen huomioon tilanteen täysivaltaisena persoonana. Tytön kommunikointi näyttää kuitenkin keskustelun aloittamisen sijaan äänellä tehdyltä yksipuoliselta ilmoitukselta, koska hän ei jää vartalon ja katseen käytön puolesta odottamaan miehen puheenvuoroa. Verbaalinen kommunikointi on kuitenkin selkeä merkki kohtaamisen aloittamisesta, johon on myös useimmissa tapauksissa lupa vastata. Jos tilannetta vertaa selän kääntämiseen ennen verbaalista kommunikointia, kyseessä ei ole kohtaamisen torjunta vaan kohtaaminen hyväksytään, mutta se rajataan ajallisesti menetelmillä, joissa toisen oikeudet kohtaamisen jäsenenä otetaan huomioon. Yhden puheenvuoron keskustelut ovat tanssilattiatilanteessa usein molempien osapuolten etujen mukaisia, koska äänen esteellisyys asettaa mahdollisuuden monenlaisille riskialttiille väärinymmärryksille.

Kaikki lähestymiset eivät pääty kohtaamisen aloittamiseen vaan tanssilattialla myös leikitellään lähestymisen mahdollisuudella. Samalla tavalla on mahdollista, että

lähestyminen aloitetaan, mutta se lopetetaan lähestymisen aikana nousevan syyn takia ennen kuin kohtaaminen ehtii alkaa. Näissä tilanteissa kehon ja katseen muutoksilla on myös tärkeä tehtävä.

Kaksi poikaa tanssivat toisiaan vasten. Nyt he kääntyvät melkein suoraan riiviin vierekkäin. He lähtevät liikkumaan edellisiä tyttöjä kohti takaviistosta. He lähestyvät ja toinen pojista näyttää perseenpuristuseleen toiselle katsoen toiseen päin. Toinen katsoo takaisin kaveriaan ja vie lantiotaan taakse ja eteen samalla kun kädet ovat edessä johdattelemassa lantion liikettä. Tämä katsoo kaveriaan ja nauraa. Kaverikin aloittaa lantion edestakaisen liikkeen. He lähestyvät tyttöjä hitaasti ja kun he ovat lähellä tyttöjä, he kääntyvät takaisin, kääntävät selkensä tytöille...kävelevät siihen mistä lähtivätkin ja jatkavat tavallista tanssiaan toisiaan vasten.

Tässä esimerkissä ja muissa samanlaisissa aineiston tapauksissa lähestyminen lopetetaan hyvissä ajoin ennen kuin kohteet joutuvat ottamaan siihen omien etujensa suhteen kantaa tai joutuvat oletamaan, että heidän halutaan niin tekevän. Jos miehet olisivat vieneet lähestymisen loppuun asti, tilanne olisi muuttunut kohtaamisen kannalta todeksi eikä se olisi pysynyt samalla tavalla kahden miehen välisenä leikkinä, jonka hauskuus on kohtaamisen potentiaalissa ja sen miettimisessä mitä voisi tapahtua jos pojat olisivat esimerkiksi puristaneet naisia oikeasti perseestä. Tanssilattiatilanteessa kohtaamisen mahdollisuus on jatkuvasti läsnä ja siksi sitä myös hallitaan niin tarkasti.

5.6 Tanssilattian erilaiset katseet ja niiden eri tehtävät

Katse on kehon ohella tärkeimpiä viestimisen välineitä tanssilattialla ja osittain samoista syistä. Tanssilattiatilanne on kuin tehty ympäristöksi, jossa kaikki tarvittava on viestittävä puheettoman elekielen avulla. Tanssilattialla katse on oleellisesti katseen käyttämistä ja sitä käytetään kehon kanssa. Tämä ei tarkoita, että katsetta käytettäisiin tarkoituksella tai itsenäisesti muusta toiminnasta riippumatta vaan katse liikkuu osana niitä kohtaamisia, joita tanssilattialla tapahtuu ja osana laajempaa tanssilattiatilannetta.

Tanssilattialla tapahtuva katse voi olla kohdistettu tai kohdistamaton. Kohdistettu katse kiteyttää mielikuvan siitä, että henkilö rajaisi hetkellisesti huomionsa ja keskittäisi katseensa tiettyyn pisteeseen. Silloin henkilö katsoo ”johonkin”.

Tanssilattian rajalla portailla istuu 2 poikaa rivissä. He ovat suuntautuneena tanssilattiaa kohden ja katsovat keskittyneinä tanssilattian keskustassa olevaa tyttöporukkaa päin. Heidän silmänsä ja päänsä liikkuvat aivan kuin he seuraisivat jotain esitystä...silmälihakset näyttävät terävöityneeltä.

Mies menee ohi ja nainen kääntää päänsä miehen suuntaan, katse pysähtyy mieskohteen kohdalla, kasvolihakset jännittyvät ja katse pysyy keskittyneenä ja mieheen päin kun mies liikkuu toiseen suuntaan naisista. Katse ja pää liikkuvat mukana

Kohdistetun katseen konkreettista muotoa voi tarkastella erityisesti silloin, kun tanssilattialla tapahtuu muutos kohdistetusta katseesta kohdistamattomaan katseeseen.

Kaksi tyttöä tanssivat vastakkain ja katsovat toisiaan laulaen. Laulu loppuu, toisen tytön katse muuttuu staattiseksi, silmän ympäristö näyttää rentoutuvan. Katse näyttää siltä kuin tyttö yrittäisi keskittyä itseensä tanssissa. Toisen tytön ilme kokee samanlaisen muutoksen.

Siinä missä kohdistettu katse on katseen suunnattua läsnäoloa, kohdistamaton katse on sen poissaoloa. Kohdistettu ja kohdistamaton katse kytkeytyvät tanssilattiatilanteen sisällä oleviin pienempiin kohtaamisiin kuin myös tanssilattiatilanteeseen isompana kokonaisuutena. Tanssilattialla olevien kannalta koko siellä vietetty aika voidaan jakaa kohdistetun ja kohdistamattoman katseen sykleihin, jotka alkavat ja loppuvat tanssilattiatilanteen eri hetkissä.

Kohdistamaton katse kiteyttää mielikuvan siitä, ettei ”katso mihinkään”. Arkisesti tätä kutsutaan katseen häviämiseksi, vaikka tanssilattiatilanteen kannalta tai henkilöstä lähtevän informaation kannalta katse tai sen merkitys tilanteen kannalta ei koskaan katoa tai poistu tilanteesta. Kohdistamattomalta katseelta edellytetään samanlaista katseen hallintaa kuin kohdistetulta katseelta. (Goffman 1963. 34.)

”Neljän tytön ryhmä. Tummalla tytöllä on rintamasuunta ryhmään päin. Katsoo suoraan edessä tanssivaa vaaleahiuksista tyttöä sanoen jotain hymyillen ja keskittyneesti. Sitten kääntyy ryhmästä pois tanssimalla ja kääntäen rintamasuuntansa muualle. Katse kohdistuu vieressä olevia ihmisiä kohti.

Kääntää katseensa takaisin ja katseesta tulee kohdistamaton. Tanssi jatkuu.

Ohi kävelee poika, vaaleahiuksinen tyttö kääntää katseensa pojan suuntaan ja katse terävöityy poikaa kohden. Kääntää katseen takaisin ryhmään, katse tulee taas kohdistumattomaksi. Tanssi jatkuu.”

Tanssilattialla näkee eniten kohdistamatonta katsetta ja se näyttää olevan tanssimisen peruskatse eli se, joka ihmisellä on yleensä “päällä” silloin kun hän tanssii tanssilattialla. Kohdistetun ja kohdistamattoman katseen muutos näyttää tapahtuvan tanssimisen yhteydessä. Tanssin aikana tulee hetkiä, jolloin itseensä syventymisen ja *fiilistelyn* hetki voidaan keskeyttää huomioimalla kohtaamisen muut osapuolet. Usein tämä hetki sisältää kehoallista toisen lähestymistä, ilmeen muutosta ja kehon tanssimisen rytmin vaimentumista.

Kolmen tytön porukka. He tanssivat tiivissä ringissä. Kaikilla näyttää olevan päällä kohdistamaton, itsensä fiilisten katse. Vaaleahiuksinen katsoo brunetta silmiin ja lähestyy ylävartalollaan tätä, hymyilee. Brune katsoo takaisin. Vaaleahiuksinen alkaa laulamaan, nostaa kätensä ylös katsoen brunea. Brune hymyilee ja nojaa vähän blondia kohti nostaen myös käden ylös. Blondin pää kääntyy sivuun ja tämän ylävartalo tulee takaisin lähtöasentoon, katse muuttuu kohdistamattomaksi.

Aineiston hetki on yksi eniten toistuvista tilanteista tanssilattialla. Tanssimisen perusasetus, jossa kaikki kohtaamisen osapuolet tanssivat “itseksensä” avautuu täydemmälle sosiaaliselle vuorovaikutukselle, jossa tanssihetki jaetaan toisten kanssa ottamalla siihen mukaan kaikki tanssilattiatilanteessa olevat elementit kuten musiikin ja siihen liittyvän laulun, tanssimisen kehoallisuuden ja osapuolten kehoallisen läheisyyden. Kohtaaminen näyttää kiihtyvän ja muuttuvan vuorovaikutuksen kannalta aiempaa intensiivisemmäksi, kunnes se taas palaa kohdistamattoman katseen hallitsemaan tanssihetkeen.

5.7 Tanssilattiatilanteen yleisemmät katsetyypit käyttötavan mukaan

Kohdistamaton katse vaihtuu kohdistetuksi myös suhteessa laajempaan tanssilattiatilanteeseen. Tanssilattialla on paljon katsottavaa koska siellä tapahtuu koko ajan jotain ja tanssilattia on useimmiten rakennettu visuaalisesti näyttäväksi paikaksi,

joka houkuttaa erilaisia katseita. Isompien tanssilattioiden erikoisuus on DJ-koppi, joka joskus muuttaa tanssilattian esiintymislavaksi ja samalla kadottaa tyypilliset tanssilattian katsetoiminnan piirteet.

Dj Koppi on tanssilattian päässä ja se on koko tanssilattian levyinen. Musiikki soi tavallaista kovempaa. Eriväriset valot osoittavat DJ-koppiin. DJ elehtii ja liikkuu pöytänsä takana paljon ja huutaa mikkiin "tunnelmannostatusta". Melkein kaikki nähtävillä olevat tanssijat nostavat kädet pystyyn, kääntyvät DJ-koppiin päin ja nostavat käden ilmaan tanssien samanlaista jytkyttävää tanssiliikettä. Dj huutaa taas jotain, ihmiset huutavat takaisin ja nyt tanssilattia näyttää keikkapaikalta, jossa on esiintyjä.

DJ:n läsnäolo vaikuttaa tanssilattina katsetoimintaan samoin kuin kuka tahansa esiintyjä, koska esiintyjä muuttaa tanssilattiatilanteen toisenlaiseksi. Esiintyjä kutsuu kaikkien tanssilattialla olevien katseen suuntautumaan kohtaamisen kannalta yhteen ainoaan kohteeseen, jonka suhde tanssilattialla oleviin ihmisiin on esiintyjän suhde yleisöön. Yleisön katse lukittuu esiintyjää kohti, jolloin muiden tilanteessa olevien seuraaminen vähenee.

Poikkeuksellisia tilanteita lukuun ottamatta katseita käytetään oman tanssipurukan piirissä ja ne voidaan jakaa kohdistetun ja kohdistamattoman katseen eri tyyppeihin. Muualle suuntautuvan katseen yleisin kohdistettu katse näyttää harhailevalta ja epämääräiseltä katseelta, joka hyppii kohteesta kohteeseen. Katseesta tulee "tutkaamisen" vaikutelma, koska katse näyttää pysähtyvän kohteeseen vain hetkeksi liikkuen välittömästi uuteen kohteeseen. Hyppivä katse näyttää kiertävän oman rintamasuunnan ympärillä vartaloa laajemmilla liikkeillä kehon kanssa. Hyppivä katse on kaikista aineiston katseista nopein liikkeiltään ja liikkeen nopeus myös vaihtelee tanssilattiatilanteen aikana.

Kaksi tyttöä tanssilattian keskellä. Molemmat tanssivat toisistaan metrin verran erillään hienovaraisen pienillä eleillä. Rintamasuunta on epätavallisen aukinainen tanssilattian vasemmalle laidalle. Molempien katse kiertää vartalon liikettä nopeammin puolelta toiselle pysähtyen ihmiskohteiden kohdalla aivan pieneksi hetkeksi vain vaihtuakseen

seuraavaan. Näyttää siltä, että he eivät ehdi edes katsoa kohteitaan. Silti katse näyttää kohdistuvan aina kun katse pysähtyy.

Hyppivää katsetta voi nähdä eniten kahdestaan tanssivien naisten toiminnassa ja enemmän naisten kuin miesten tanssilattiatoiminnassa. Hyppivää katsetta on aineiston perusteella eniten silloin, kun tanssilattialla tai sen rajoilla on paljon ihmisiä ja silloin kun on tanssilattian aktiivisin ja “tehokkain aika”.

Monet aineiston pätkät kuvaavat hyppivän katseen loppua. Hyppivällä katseella on ajalliset ja tilanteen mukaiset rajansa ja sen loppuminen ja vaihtuminen ovat joskus vaikeasti seurattavia asioita. Useimmissa aineiston tapauksissa hyppivä katse loppuu, kun kohdistettu katse loppuu. Silloin katse alkaa pään liikkeestä huolimatta muistuttaa itseensä syventymisen ja katseen katoamisen vaikutelmaa.

Kaksi tummahiuksista tyttöä tanssilattian oikeassa kulmassa tanssivat nopeaa dancekappaletta jalalla pumpaten ja käsiä liikuttaen kapellimestarin elkeillä, niin kuin teknoluolassa tanssittaisiin. Parin rintamasuunta on vähän ulospäin parin toisesta osapuolesta. Toisen pää kiertyy nopeasti oikealle ja silmät kohdistuvat vieressä tanssivaan tyttöpariin. Pää liikkuu nopeasti ihan toiseen suuntaan vasemmalle ja silmät kohdistuvat katsoen baaritiskille päin. Nyt pää kääntyy takaisin ja katse näyttää kohdistumattomalta, unohtuneelta.

Aineiston perusteella hyppivällä katseella on myös rajansa sen käyttötavoissa. Hyppivän katseen kohdistettu osuus voi olla liian nopea ja epämääräinen yksilöimään kohdettaan kontaktin luomisen edellyttämällä voimakkuudella, vaikka hyppivän katseen merkitys “vilkuiluna” on hyvin tunnettu tanssilattiatilanteessa ja osana yökerhotoimintaa (Nykyri 1996. 40). Silloin puhutaan sen esiintymismuodoista esimerkiksi flirttailussa ja “bongailussa”.

Hyppivän katseen näkeminen voidaan sillä tavalla tulkita yleiseksi symboliseksi kutsuksi lähestymiseen, vaikka se ei olisi hyppivän katseen käyttäjän tarkoitus. Hyppivä katseen jättää mielikuvan vilkuilusta, joka sisältää ajatuksen muiden ihmisten katsomisesta, kontaktin ottamisesta ja sosiaalisesta teosta. Hyppivä katse ei kuitenkaan aineistossa kohdistu pelkästään ihmisiin vaan myös paikkoihin, tapahtumiin ja toimintaan eikä sitä tule sekoittaa tarkoitukselliseen kohtaamisten etsintään tai niiden hakemiseen.

Hyppivän katseen merkityksestä ja tarkoituksesta antaa myös viitteitä aineiston pätkä yksin tanssivista ihmisistä, joiden hyppivä katse näyttää muuttuvan nopeasti kohdistumattomaksi katseeksi ja liikkuvan vielä nopeammin kuin parien ja ryhmien kesken.

Yksin tanssiva nainen keskellä tanssilattiaa. Laajoja mutta hitaita rintamasuuntamuutoksia. Katse kääntyilee huomattavasti nopeammin kuin keho ja katse pysähtyvät hetkellisesti ihmiskohteiden kohdalla. Katse näyttää liikkuvan yhtä äkillisesti puolelta toiselle kuin sydänkäyrä...katse kääntyy välillä kattoon ja silmät näyttävät häviävän...ihan kuin hän ei tietäisi minne katsoa

Tässä aineiston tilanteessa katse näyttää kohdistuvan muihin lähellä oleviin ihmisiin, mutta poikkeuksellisella tavalla parien ja porukoiden katseeseen käyttöön nähden. Katse liikkuu äkkinäisesti salaman liikkeen tavalla ja keho näyttää toimivan eri taajuudella katseen käyttöön nähden. Ikään kuin katse olisi pelästynyt katsomiaan kohteita tai ymmärtänyt katsomisen riskialttiin merkityksen vasta siinä vaiheessa, kun katse kohdistetaan lähellä oleviin ihmisiin.

Normaalisti hyppivä katse näyttää hallitulta tavalta seurata ihmisiä ja yksittäisiä kohtaamistilanteita kauempaa ja myös ottaa näihin osaa sivustakatsojana. Katseen hallittu vaikutelma tarkoittaa, että katseen käyttäjä näyttää tietävän mitä hän tekee. Yksin tanssivat ihmiset ovat tanssilattialla ilman ensisijaista, pienempää kohtaamista ja siksi he voivat tuntea olevansa poikkeuksellisen alttiita hallitsemattomille kohtaamisille. He tiedostavat tämän käyttäessään katsettaan ja yrittävät siksi minimoida riskejä niillä kehon ja katseen keinoilla, jotka tanssilattiatilanteessa on käytettävissä.

Yksin tanssivien keskeinen kohtaamisten hallintaan liittyvä keino näyttää olevan suoran katsekontaktin välttely. Katsekontaktin välttelyä on vaikea seurata kahden ihmisen välisenä tilanteena, mutta aineistossa on esimerkkejä hyppivän katseen muutoksesta tilanteessa, jossa se kohtaa muiden tanssilattialla olevien katseita ja kehon läheisyyttä.

Yläatasanteen alla seinän vieressä kaksi tyttöä tanssii toisiaan kohti melko lähellä kohtisuoraan toisiaan. Beyonce soi ja tytöt tanssivat pienillä liikkeillä. Lähinnä jalat liikkuvat. Molempien pää näyttää vilkuilevan vasemmalle lähellä olevia ihmisiä, pysähtyen kohteiden kohdalla nopeasti.

Toisen tytön takaviistosta saapuu mies lantio edellä tanssimaan tyttöjen eteen. Molempien tyttöjen pää kääntyy äkillisesti rintamasuunnan yli toiselle puolelle, seinän puolelle ja pysähtyy siihen sen näköisesti, että kaula olisi "jumissa" ja vääntynyt tiettyyn asentoon. Toisen tytön silmät hakevat kaveria kohti ja lukittuvat hetkeksi siihen. Ilme muuttuu vakavaksi

Tässä aineiston tilanteessa hyppivä katse vaihtuu poikkeuksellisen nopeasti suoraksi kaverin tuijotukseksi. Vaihto näyttää tarkoitukselliselta eleeltä tai demonstraatiolta tilanteessa, jossa lähestyttävä havaitsee olevansa kohtaamisen alkamisen pakkotilanteessa ja reagoi siihen kehon ja katseen liikkeillä. Tässä kohtaa voi arvioida milloin kyse on kohtaamisen välttelystä ja milloin kohtaamisen torjunnasta sen jo alettua.

Aineistossa on useampia samanlaisia tilanteita, joissa tiiviissä läheisyydessä ja kohtaamisen alkaessa toisen osapuolen pää kääntyy kesken kohdistumattoman tai hyppivän katseen täysin toiseen suuntaan pysyäkseen siellä joitakin aikoja samalla kun keho jatkaa tanssia omassa kohtaamisessa esimerkiksi parin kanssa. Tämä näyttää vahvalta eleeltä lähellä olevalle tanssijalle siinä, että kohtaamista ei ole lupa aloittaa.

Hyppivän katseen lisäksi katsetta kohdistetaan "seuraavan" katseen muodossa. Seuraava katse näyttää keskittyneeltä kohdistetulta katseelta, joka liikkuu kohteensa kanssa ja jää "seuraamaan" sitä hyppivää katsetta pidemmäksi aikaa. Seuraavaan katseeseen liittyy usein mielikuva jonkun "tuijottamisesta" ja katseen lukitsemisesta liikkuvaan tai paikallaan olevaan objektiin.

Tanssilattialla on kolmen pojan porukka. Heistä yksi, lihaksikas poika kääntää päänsä sivulle ohi tanssivaa tyttöä kohden ja katse siirtyy tytön mukana vasemmalta oikealle ja sitten taas takaisin hitaan ja tuijottavan näköisesti --

Mies tanssilattian rajoilla nojaa seinään paikoillaan. Katsoo tavallaan kaikkien yli. Kääntää päätä, vähän. Silmäilee hitaasti ja harkitun oloisesti. Ohi kävelee kaksi tyttöä. Miehen katse lähtee seuraamaan toista. Pää seuraa katseen perässä hitaammin. Kun he ovat menneet ohi, mies kääntää katseen takaisin tanssilattian suuntaan, katse muuttuu fokusoimattomaksi.

Seuraava katse muistuttaa episodin tai toimintajakson katsomiseen tarkoitettua katsetta, jossa visuaalinen huomio varataan kohteelle. Tämän olemukseen tai liikkeeseen lukittaudutaan kuin lämpöohjattu ohjus ilman sillä hetkellä toteutuvaa tarkoitusta iskeä kohteeseen eli siis aloittaa kohtaamista. Seuraava katse kuitenkin edeltää aineistossa monia tanssilattialla syntyviä lähestymisiä ja niiden jälkeen tulevia kohtaamisia.

Kaksi tyttöä tanssilattian keskiosassa melkein tyhjällä tanssilattialla. Heidän kummaltakin puoleltaan takaviistosta ja takaa tulee kaksi miestä pienillä eleillä tanssien ja katsoen suoraan naisia kohti katse lukittuneena. Miehet siirtyvät lähemmäksi pikkuhiljaa ja kaventavat tanssiliikettään entisestään. Toinen naisista vilkaisee miehiä, naiset siirtyvät lähemmäksi toisiaan tanssimaan. Miehet vilkaisevat toisiaan ja pysäyttävät etenemisen ihan naisten viereen. Toinen miehistä vie käden eteen ja alkaa koskettaa takaapäin naisen lantiota hennosti. Nainen kääntyy, kumartuu vähän miestä kohti ja sanoo jotain miehelle

Tässä aineiston tapauksessa miehet aloittavat tiukan tuijottamisen ennen lähestymistä ja sitten etenevät vähitellen naisten luokse ilman selvää katsekontaktia. Tilanne näyttää valmistellulta ja miesten fokus hypnoottisen intensiiviseltä. Tämän tyyliisissä tilanteissa seuraavasta katseesta tulee mielikuva ”taloudellisesta metsästyskatseesta”. (Nykyri 1996. 40.)

Miehet palaavat kesken lähestymisen omaan kasvokkaaseen kohtaamiseen, kunnes he taas jatkoivat etenemistä aivan naisten viereen. Koko tämän ajan naiset eivät näytä kiinnostavan katseellaan suurempaa huomiota miesten tekemisiin ennen kuin miehet ovat niin lähellä, että kohtaamisen syntyminen vaikuttaa väistämättömältä.

Kohtaamisen syntyminen tilanteissa on tavallisinta käyttää seuraavaa katsetta osissa ikään kuin ripotellen sitä tanssilattiatilanteen aikana väliajoin ”oikeaan suuntaan” ja liikkuen vähitellen seuraavan katseen kohdetta päin:

Kaksi nuoren oloista poikaa tanssivat vasemmalla puolella tanssilattiaa. Soi kevyt dancemusiikki. Molemmat miehet ovat katsoneet ”vilkuillen” tyttöporukan suuntaan, jossa on kolme tyttöä. Toinen pojista jää nyt seuraamaan erästä porukassa olevaa tyttöä kääntämällä päätään liikkeiden mukaisesti. Tyttö katsoo pojan suuntaan. Pojan ilme muuttuu ns. seesteiseksi

ja tyytyväiseksi samalla kun poika hymyilee silmät lukittuneena. Poika kääntää päänsä ja katseensa takaisin ja katsoo kaveriaan...pojat siirtyvät tanssiliikkeellä lähemmäs tyttöjä...poika katsoo taas porukassa olevaa tyttöä ja hänen päällään on samanlainen ilme....ihan kuin kuin joku prosessi etenisi....poika kääntää taas katseensa pois tytöstä kaveriaan kohti....taas he liikkuvat vähän tyttöjä kohti.

Seuraavaa katsetta käytetään tanssilattialla, mutta erityisesti tanssilattian rajoilla ja sen ulkopuolella silloin kun katsotaan tanssilattialle. Seuraavan katseen rooli tanssilattian raja-alueilla on vaikuttava kokemus siksi, että se yksinään tuntuu rajaavan tanssilattiatilannetta ja rakentavan sen sosiaalisen ytimen tanssilattialle. Yhden illan aikana on tilanteita, jolloin tanssilattian rajoilla on enemmän ihmisiä katsomassa tanssilattian sisälle kuin tanssijoita tanssilattian sisällä. Nämä rajakatsojat ovat useimmiten miehiä, jotka myös käyttävät aineistossa seuraavaa katsetta naisia enemmän.

Ylätasanteella nojaa 11 miestä kaiteeseen, joka tehty tanssilattian rajan ylle. Jokaisen rintamasuunta on tanssilattialle päin katsomassa sen yli. Aita on samalla paikka missä pidetään juomia. Miehet eivät juttele keskenään. Heidän olemuksensa on yllättävän geneerinen, samalla kun he eivät tunnu huomioivan toisiaan mitenkään. Useilla näkyy kohdistumatonta katsetta, joka vaihtuu seuraamiskatseeseen, jossa kolme vierekkäistä miestä näyttävät seuraavan ohi menevää naiskohdetta kääntämällä päätä samassa tahdissa.

Seuraavan katseen käyttäminen tanssilattian rajoilla kertoo siitä, että tanssilattia muuttuu helposti esityksen kaltaiseksi tilanteeksi, jossa rajoilla olevien ihmisten asema on erilainen kuin tanssilattian sisällä tanssivien ihmisten. Seuraavan katseen käyttäminen liian lähellä ja liian pitkään tanssilattian sisällä aiheuttaa riskejä vuorovaikutustilanteen osapuolille ja siksi rajoilla oleminen on myös valinta ottaa osaa tanssilattiatilanteeseen riskittömällä tavalla.

Seuraava katse vaihtuu normaalisti kohdistumattomaksi itseensä syventymisen katseeksi ja kehon fiilistelyn vaikutelmaksi. Tämä saattaa olla myös sopivin ja nopein tapa irtaantua seuraavasta katseesta tilanteissa, joissa sen riskit realisoituvat. Näin voi tapahtua, kun seuraava katse synnyttää mielikuvan yksilön tai hänen toimintansa seuraajasta, joka on samalla sivustakatsojan arvioivaa ja tungettelevaa osanottoa. Aineistossa on tilanteita,

jolloin seuraavan katseen haltija herää omaan katseeseensa vaihtamalla nopeasti koko olemustaan samalla tavalla kuin yksin tanssijat tekevät.

Kaksi tyttöä tanssilattialla. Heidän liikkeensä pysähtyy, kun he katsovat vieressä olevaa poikaa kohti joka tanssii erikoisen oloisesti. Heidän päänsä liikkuu pojan liikkeen mukana ikään kuin olisivat lukittuneet "seuraamaan" poikaa. He nauravat. Yhtäkkiä poika lopettaa tanssin ja katsoo tyttöjä kohti kohdistuen katseensa. Tytöt kääntävät päänsä toiseen suuntaan samanaikaisesti ja jättävät päänsä hetkeksi tähän asentoon. Nyt heidän päänsä on toisen puolen yli paikallaan ja heidän kehonsa jatkaa tanssia yhteen suuntaan. Poika jatkaa tanssia. Tytöt hiljentävät jälleen tanssia ja kääntävät katseen pojan suuntaan ja katsovat poikaa seuraamalla tämän liikkeitä. Hymyilevät.

Tytöt katsovat ilmeisen huvittuneena poikaa, joka tanssii poikkeuksellisen näköisesti, mutta tytöt eivät näytä katsovansa poikaa aloittaakseen kohtaamista tämän kanssa vaan seuratakseen tämän esitystä sivustakatsojina. Kun poika tulee tietoiseksi tyttöjen katseesta ja katsoo tyttöjä takaisin, tytöt reagoivat kohteensa reagointiin kääntämällä päänsä välttääkseen antamasta kuvaa sivustakatsojan ylittyneistä oikeuksista. Tyttöjen tuijotus voitaisiin myös tulkita kutsuksi kohtaamiseen. Tämä asettaisi tytöt myös tilanteeseen, jossa heidän tulee kantaa vastuunsa aloitteestaan ottamalla vastaan pojan hyväksyntä tai hylkääminen.

5.8 Humalaisen katse kohdistumattomana katseena

Ihmiset ovat yökerhossa ja tanssilattialla usein humalassa. Humala on osa katsomista ja katsetyypppejä, mutta se myös luo omat puitteensa katsomiseen. Silloin kun tanssilattialla olevan humalatila ylittää pisteen, jolloin hänen katseensa muuttuu kohdistamattoman katseen hallitsemattoman näköiseksi muodoksi, jota kutsutaan "silmien seisomiseksi päässä". Siitä tulee humalaisen katsomattomuutta tai ei-katsetta. Silloin katse menettää kohdistamattomalle katseelle tyypillisen luonteensa eli mielikuvan hallitusta itseensä syventymisestä:

Kaksi jatkää keskellä tanssilattiaa vierekkäin rivin tapaisessa asennossa vierekkäin. Lasit kädessä. Seisovat paikallaan. Silmät "seisovat päässä". Luomet lupsahtavat alas. Toinen nostaa hitaasti lasiaan ja hörppää siitä

vähän. Heilahtaa eteenpäin hallitsematon näköisesti. Levittää kätensä tasapainon saamiseksi. Toinen kääntyy kaveriaan kohti, huulet liikkuvat, katse pysyy samanlaisen näköisenä.

Tässä tilanteessa kaksi miestä hengailevat pitkän aikaa tanssilattialla paikallaan vähän aikaa ennen valomerkkiä eivätkä he silminnähden tee muuta kuin pitävät lasia kädessään, hörppivät siitä välillä juomaa ja luovat samalla ympärilleen fokuksia katseita, jotka muuttuvat pian taas humalaisen ei-katseeksi. Jossain vaiheessa alkaa näyttää, että heidän tajunnantilansa hämärtyy.

Liian humalassa olevan tanssijan asema muuttuu tanssilattian vuorovaikutusjärjestyksessä, koska heidän ei voi enää olettaa toimivan tilanteen täysivaltaisina jäseninä. Siksi kohtaamiset menettävät riskialttiin luonteensa eikä mahdollisilla humalaisten lähestymisillä ole samanlaista väliä kasvojen menetyksen riskille. Humalaisia aletaan kohdella kuin lapsia, katusoittajia tai muita vajaavaltaisia (Goffman 1963. 100).

Todella humalaisen oloinen mies hoippuu tanssilattialla lasi kädessä. Hän ei tanssi vaan pitää lasia ja ylävartalo heiluu puolelta toiselle velton oloisesti. Mies törmäilee vieressä oleviin tanssijoihin ja etenee pitkin tanssilattiaa kahden naisen viereen. Naiset katsovat miestä suoraan päin ja hymyilevät toisilleen. Sitten toinen ottaa kiinni miehen olkapäältä ja ravistaa. Naiset nauravat taas toisilleen. Nyt he jatkavat tanssia keskenään. Mies kääntyy pois pois tyttöjen luota ja alkaa hoippua tanssilattian keskiosaa kohti.

Nähdessään miehen lähestyvän heitä, naiset eivät toimi niin kuin tavallisissa lähestymistapauksissa toimitaan eli valmistaudutaan kohtaamiseen tai sen välttämiseen vaan he ottavat vastaan miehen lähestymisen rennon näköisinä katsoen suoraa miestä kohti ja jopa nauraen miehen tilanteelle oman kohtaamisensa sisällä. Tilanne näyttää, että tyttöjen ei tarvitse pelätä tungettelevansa, antavan olettaa kohtaamisesta jotain tai käyttäytyvänsä väärin miestä kohtaan ja siksi he voivat huoletta ravistella miestä ja osoittaa näin yksipuolista huomiota.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET: Mitä tanssilattialla näyttää tapahtuvan?

Lähdin jäljittämään yökerhon tanssilattialla tapahtuvaa sosiaalista toimintaa, joka tapahtuu kahden tai useamman ihmisen välillä, tilanteessa, jossa toimintaa määrittäväksi tekijäksi tulee jaetun läsnäolon ilmiöt. Halusin tietää, millaisia yhteisöjä tanssilattialle muodostuu ja millä tavoilla yhteisöjä ylläpidetään. Olin myös kiinnostunut tanssilattialla vaikuttavasta kohtaamisen riskistä, joka syntyy julkisissa paikoissa, jaetun läsnäolon tilanteissa. Kolmanneksi tutkin, millainen moraalinen rakenne tai yhteisö tanssilattialle muodostuu; kun ihmiset rakentavat yhteistä vuorovaikutustilannetta itselle esitettyjen velvollisuuksien ja toisia koskevien odotusten kautta. Halusin tietää, onko oikeuksissa ja velvollisuuksissa tanssilattian ihmisten kesken hierarkkisesti vaihtelevia eroja?

2010-luvun yökerhon tanssilattia ei ole 90-luvun yökerhoanalyysissä esille nouseva yksilöistä koostuvan sirpaleisen massan paikka, vaikka täysi tanssilattia saattaa muistuttaa vellovaa ja saumatonta ihmisjoukkoa. (esim. Nykyri 1996). Pikemminkin massan vaikutelmaa varotaan niin pitkään, kuin se on tilan puitteissa mahdollista. Tanssilattialle kokoontuva ja porukoiden toisista erottautuva yhteisöllisyys näkyy ryhmien fyysisinä ja vuorovaikutuksellisinä rajoina sekä näiden sijoittumisena ryhmänsä kanssa kolmelle eri vuorovaikutustasolle.

Kohtaamisen ylläpitäminen oman ensisijaisen porukan kanssa on kaikkein näkyvin yökerhon asiakkaiden vuorovaikutusprojekteista. Tanssilattiatilanteen osallistujia onkin moraalisesti eniten velkaa tälle ryhmälle ja siksi ryhmälle viestitään jatkuvasti kohtaamiseen sitoutumisen vahvuutta. Esittelin aineistossa ensisijaisen kohtaamisen tyyppejä, joissa keho pysyy suurimman osan aikaa suunnattuna omaa ryhmää kohti ja katseen käyttö suhteessa kohtaamisen muihin osapuoliin saa välillä intensiivisemmän näköisiä sosiaalisen kuumentumisen eli vahvemman sitoutumisen hetkiä, jolloin katsotaan toisten kasvoja kohti ja tanssiminen toisten kanssa muuttuu yhteiseksi tanssiksi. (kts. Goffman 1963. 36–38.)

Toinen vuorovaikutustaso on tanssilattian muut porukat, jotka reagoivat toisiinsa tanssilattiatilanteen osallistujina, mutta myös fyysisinä kulkijoina, tilan ottajina ja antajina. Aineistossa tuotiin esille tilanteita, joissa ihmiset pyrkivät järjestäytymään tilan käytön mukaan niissä hetkissä, kun tanssilattia on täynnä. Tämä voi tarkoittaa piirien

rikkoutumista pienempiin osiin ja parien tanssimista kiinni toisissaan siten, että he joutuvat kääntämään kasvonsa pois välttääkseen kohtaamisen ylisitoutumisen vaikutelmaa (Goffman 1971. 125; Chalari 2009. 41). Tanssilattialla näyttää vallitsevan positiivinen oikeus fyysiseen tilaan, mutta tilan loppuessa otetaan käyttöön myös aggressiivisen kasvotyön tekniikoita. Tilaa saatetaan vaatia asettamalla muita tanssijoita kohtaamisen ristiriitatilanteisiin, joissa tilaa yritetään viedä väkisin. Muut tanssijat näyttävät tiedostavan konfliktin riskin välttämällä kohtaamisen jatkumista (Goffman 1967. 25).

6.1 Tanssilattian rajan tehtävä näyttämöistymisessä

Tanssijoista katsoen kaukaisin vuorovaikutuspiiri, joka edelleen kuuluu tanssilattiatilanteeseen, näyttää olevan tanssilattian raja-alueet. Siellä oleskelevat ihmiset ovat viimeisiä visuaalisesti selkeästi erottuvia ihmisiä, jotka tanssilattialla ovat näkevät, kun he katsovat tanssilattialta ulospäin. Rajoilla olevat ihmiset rajaavat tilannetta kehollaan, mutta myös sosiaalisella toiminnallaan. Näillä alueilla voidaan viettää pitkiä aikoja nojaten seiniin, pöytiin, baaritiskiinkin tai istuen tuoleissa. Tanssilattian sisällä vietetty aika koostuu kehonkäytön jatkuvistakin muutoksista ja vuorovaikutuksen vaihtelun prosesseista, mutta tanssilattian rajojen toiminta näyttää yhdenmukaiselta.

Etäisyyden kasvaessa tanssilattian vuorovaikutustasojen välillä, niiden keskinäinen reagointi muuttuu ja alkaa saada näyttämöistymisen piirteitä. Tanssilattian rajoilla olevat ihmiset ovat muita ryhmiä useammin rivissä, silloinkin kun he ovat osa samaa kohtaamista. Yksilöt näyttävät irtoavan kohtaamisestaan esityksen seuraamista varten (kts. Nykyri 1996), mutta ryhmän fokus voi myös rakentua tanssilattian seuraamisen kautta. Silloin ryhmä näyttää seuraavan heille kaikille avautuvaa, yleisöä osallistavaa teatteriesitystä. Tämä myös osa rajoilla seisomisen viehätystä; olla tilanteessa mukana, mutta vähemmillä velvollisuuksilla ja riskeillä. Raja-alueita käytetään tanssilattialla olemisen "taukoina" tai välihetkinä, koska ne tarjoavat hyvän tavan irrottautua tanssilattian vuorovaikutuskehiksestä lähtemättä kokonaan pois siitä tanssilattian todellisuudesta, joka tekee siitä seurattavan ja ymmärrettävän.

Tanssilattian rajoilta lähestytään joskus ihmisiä, mutta se tehdään tanssilattian kautta omaksumalla muille tanssilattian vuorovaikutustasoille tyypilliset kehon ja katseenkäytön muodot. Tanssilattian rajoilta ei esimerkiksi haeta ihmisiä toisiin

tilanteisiin asettumatta ainakin hetkellisesti lähestyttävien kanssa samaan tilanteeseen tanssilattian sisälle. Tämä on merkittävä piirre tanssilattiatilanteessa lähestymistä, koska se osoittaa kuinka tanssilattialle saapuminen, mutta myös kutsut edellyttävät tanssilattiatilanteen sääntöjen omaksumista toimiakseen halutulla tavalla.

6.2 Tanssijoiden keskinäinen reagointi kohtaamisen riskissä

Vuorovaikutusyksiköt ovat toisiinsa yhteydessä näkyvimmin silloin, kun tapahtuu kohtaamisen aloittamiseen liittyviä viestejä; kutsuja ja ehdotuksia, huomiotta jättämisistä, torjumisia ja lähestymisiä. Näitä kaikkia tehdään kehon- ja katseen käytön yhdistelmillä, jossa viestiminen yhdistetään biletanssin tyyllisiin konventioihin. Kutsut ja ehdotukset edeltävät lähestymisiä ja lähestymiset toteutetaan yleensä asteittain etsimällä hyväksyntää kohtaamisen aloittamisella. Aineiston toimintajaksoissa kutsu aloitetaan katsomalla toisen kasvojen suuntaan. Toisiin kohdistuvia katseita on useamman tyyppisiä, joista kukin voidaan erotella sen mukaan kuinka paljon ne edellyttävät toiselta osapuolelta reagointia toimiakseen legitiimeinä kutsuina.

Hyppivä katse näyttää olevan turvallinen katse muiden ihmisten vilkuiluun, koska se ei synnytä kohtaamisen aloittamisen kannalta liian vakavaa vaikutelmaa, mutta se näyttää olevan myös tapa luoda yhteistä tilaa tanssilattialla, jossa jokainen tanssija huomioidaan yhteisen tilanteen jäsenenä. Voimakkaammin reagointia herättävä kutsu tehdään seuraavalla katseella. Seuraavan katseen toteutunut kutsu näyttää lyhyeltä katsekontaktilta kahden eri porukan miehen ja naisen välillä. Lähellä toisiaan tanssivien ihmisten silmät kohtaavat ja he näyttävät tunnistavan kohtaamisen mahdollisuuden ja riskin. (Goffman 1963. 93–94). Kohtaaminen on aina riski, koska siihen avautuminen altistaa ihmisen pyynnöille, käskyille ja uhkauksille, loukkauksille ja muille vuorovaikutuksen vaaroille, joita voimistaa molemminpuolisen tahdikkauden ja sympatian vaatimus (Goffman 1963. 105).

Kutsuihin voidaan reagoida hyväksynnän tai torjumisen tekniikoilla. Torjunnassa käytetään kehon ja katseiden yhdistelmiä, joilla pyritään siirtymään pois kutsujen vuorovaikutusalueelta siten, että kasvokkainen kohtaaminen ei ole enää mahdollista ilman lähestyjän uutta siirtymää. Samalla kutsujalla jätetään aikaa lähteä paikalta pois tai osoittaa muulla tavalla luopuneensa lähestymisen ideasta (Goffman 1963. 93). Torjuntaja voi tapahtua useammasta syystä, mutta vuorovaikutusjärjestyksen kannalta kutsu ei ole

aina toivottu tai sen kohtaamisen liittyvistä tarkoituksiperistä ei olla varmoja. Joka tapauksessa tanssilattialla on turvallisinta jättää mikä tahansa pidemmältä tullut kutsu täysin huomiotta koska sen esittämistä vaatimuksista ei voida olla varmoja (Goffman 1967. 124).

Lähestymiset ovat ehdotuksiin ja kutsuihin nähden harvinaisia. Tästä poikkeuksena on aineiston vanhemmille ihmisille tarkoitettun yökerho, jossa formaalit tanssiin pyytämisen säännöt näyttivät synnyttävän jatkuvasti suoraviivaisia lähestymisiä. Niiden säännöt näyttivät perustuvan tilanteen ulkopuoliseen etikettiin koska tanssiin pyytämistä ei edeltänyt muualta tuttua kohtaamisen aloittamisen rituaalia (kts. Nurmi 2010).

Lähestymisen arkkityypissä tanssilattialla valmiiksi oleskeleva mieskaksikko lähestyy tanssiliikkeiden ja kehon suuntautumisen avulla kahta tai useampaa naista. Samalla naisia kutsutaan jaksottaisella tai sykliisellä seuraavalla katseella varoen ylisitoutumisen vaikutelmaa. Sopivalla etäisyydelle pääseminen ja siihen jääminen on kohtaamisen alkamisen kannalta kriittistä, koska etäisyys määrittää molempien osapuolta kannalta, milloin kasvokkainen kohtaaminen on viimeistään pakko aloittaa. Samoin riittävän etäisyyden ylläpitäminen on tärkeää sen näyttämiseksi, että toisen oikeudet vuorovaikutustilanteessa otetaan huomioon.

6.3 Tanssilattian moraalinen ja hierarkkinen yhteisö

Tanssilattia näyttää aineiston perusteella sopuisalta paikalta, jossa erilaiset tilanteiset porukat syntyvät, elävät ja loppuvat ilman sen suurempia kohtaamiseen liittyviä konflikteja. Tanssilattiatilanteen vuorovaikutussäännöt koskettavat aineiston perusteella kaikkia tanssilattialla olevia, mutta yksilöitä kohdellaan eri tavoin heidän oman vuorovaikutusasemansa mukaan. Tanssilattian valmiita porukoita kohdellaan ensisijaisina yksilön sitoutumisen kohteina muiden tanssijoiden toimesta. (kts. Goffman 1963. 104–105). Tämä näkyy suorien lähestymisten vaikeudessa ja porukoihin liittymisen väliaikaisuudessa, mutta myös siinä, miten kutsut, ehdotukset ja lähestymiset etenevät.

Kohtaamisen alkamisen hetket ovat yksilön kasvojen säilyttämisen kannalta kaikkein vakavimpia tilanteita, koska silloin on suurin riski tehdä jotain uhkaavaa tai väärää. Tanssilattian visuaalinen avoimuus, julkisen tilan sosiaaliset piirteet, kuten etiketin puute sekä nuorten aikuisten illanviettoon liittyvä biletyksen kehys korostavat yökerhon tanssilattian muodollista vapautta (myös Maunu 2014. 100-105). Tanssilattialla on

periaatteellinen mahdollisuus tavata uusia ihmisiä. Vapaus näyttää kuitenkin synnyttävän suurempaa tarvetta säädellä kohtaamisen alkamisen rajoja. Samalla kohtaamisen riski synnyttää tanssijoiden reagoinnissa testailevaa vuorottelua, joka on herkkä prosessi ja altis torjunnalle.

Aloitteen tekemisen vaikeus ei ole turhaan yleinen teema ihmisten välisissä kohtaamisissa, sillä tanssilattialla aloitteet näyttävät olevan työn ja tuskan takana (myös Maunu 2014. 43). Aloitteiden tekemistä rasittaa kumpaakin osapuolta koskevien odotusten ja velvollisuuksien suunnaton moraalinen paine. (Goffman 1967. 49–50.) Silti tai juuri tästä syystä yksilö voi kokea yksityisyyden säilyttämisen mahdollisuudet liian vähäisiksi varsinkin lähestymisen yhteydessä. Tähän kytkeytyy vuorovaikutusoikeuksien symmetrisyyden vaihtelu seuran ja sukupuolen mukaan. Yksin tanssivat näyttävät reagoivan lähestymisiin monipuolisemmilla eleillä viestittäen tilanteestaan vahvemmin, koska he ovat yksin ollessaan porukoita haavoittuvaisemmassa asemassa (Goffman 1963. 20–21).

Lähestyminen näyttää olevan sidoksissa sukupuoleen. Tanssilattialla sukupuolta esitetään osana vuorovaikutusjärjestystä ja sen tehtävänä on ilmaista helposti luettavia kuvauksia henkilön asemoitumisista ja tarkoituksista (Goffman 1976. 1–2). Sukupuoli näyttäytyy osana tilannemäärittelyä ja toisille asetettuja odotuksia siitä kuka päättää, kuka johtaa ja kuka seuraa perässä (Goffman 2012. 102). Valta-asemien jakaantuminen tanssilattialla ei ole silti kiistatonta, koska riskien laatu ja aste voivat myös vaihdella sukupuolen mukaan. Miehen näyttävän näköinen lähestyminen naista kohti voidaan tulkita molemmille osapuolille vähemmän merkittäväksi riskiksi, kuin naisen lähestyminen, koska sukupuolia koskevat käsitykset edellyttävät miesten ja naisten välisten kutsujen erottelemista.

Tanssilattialla tapahtuu sukupuolesta riippumatta jatkuvasti tanssijoiden toisilleen lähettämiä kutsuja. Naiset käyttävät erilaisia katseita monipuolisemmin kuin miehet ja tämä näyttää olevan tärkeä resurssi vuorovaikutustilanteissa siksi, että laajemmat vuorovaikutusresurssit auttavat hallitsemaan sosiaalista etäisyyttä ja läheisyyttä silloin kun kutsuja ja lähestymisiä tapahtuu.

Miehet taas tekevät aineistossa selvästi enemmän lähestymisiä ja sellaisia kutsuja, joihin reagoidaan kohtaamisen aloittamisen kautta. Lähestymisten aikana näkyi toisinaan

miesten tekemiä aggressiivisen kasvotyön piirteitä, jossa tunkeudutaan toisen henkilökohtaiseen tilaan tarttumalla kädellä ja pakottamalla kohtaamiseen. Ravintolatutkimuksessa on aiemminkin kiinnitetty huomiota siihen, että yökerhossa tapahtuu seksuaalista häirintää (Grazian 2008. 163; myös Nurmi 2010; Nykyri 1996). Häirintää tapahtuu, koska miehillä voi olla vuorovaikutustilanteissa paljon voitettavaa, esimerkiksi seksi- tai parisuhde ja vahvistus patriarkalisesta sukupuoli-identiteetistä (Goffman 2012. 110; Grazian 2008. 136).

Sukupuolten asemia yökerhon tanssilattian vuorovaikutusjärjestyksessä tulee tarkastella kommunikaatioon liittyvinä odotuksina, velvollisuuksina ja oikeuksina jotka näyttävät eroavan miesten ja naisten kesken. Etuoikeus ei ole vain kulttuurisia tai taloudellisia resursseja vaan tilanteissa virtaavaa emotionaalista energiaa, joka saa toiset näyttämään muita vaikuttavammilta tai karismaattisemmilta. Vuorovaikutustilanteiden emotionaalisten prosessien jäljittäminen on tärkeää, kun yritetään vaikuttaa julkisten tilanteiden tasa-arvoon toimijoista käsin ja toimijoita varten. Kukaan ei saa vuorovaikutustilanteessa asemaansa automaattisesti vaan se rakennetaan kohtaamisen kautta. (Collins 2014. Xiii.)

Yökerhon tanssilattialla tapahtuvien lähestymisten tarkempi tutkiminen kohtaamisen aikana auttaisi ymmärtämään niitä prosesseja, joissa suomalaiset yökerhokävijät luovat pohjan ystävyYTEEN sekä romanttiseen ja seksuaaliseen interaktioon perustuvalla tutustumisella. Nämä kohtaamiset sisältävät itsessään mahdollisuuden tutustumisen jatkolle, koska toisille asetettavat odotukset ja itselle asetettavat velvollisuudet kasautuvat (Goffman 1963. 105). Samoin hylkäämisen mahdollisuus ja yksin jäämisen riski eivät johdu pelkästään persoonien luonteenpiirteiden yhteensopivuudesta tai viiteryhmien ja yksilöiden tilanteen ylittävistä intresseistä vaan siitä, miten yhteistä kohtaamista viedään eteenpäin ja kuinka se saadaan onnistumaan kerta toisensa jälkeen.

LÄHDELUETTELO

- Ahola Eija. 1989. *Happy Hours: uuden keskiluokan ravintolaelämää*. Helsinki: Hanki ja jää.
- Alasuutari, Pekka. 1994. *Laadullinen tutkimus*. 2 painos. Tampere: Vastapaino.
- Alasuutari, Pertti. 2007. *Yhteiskuntateoria ja inhimillinen todellisuus*. Tampere: Gaudeamus.
- American Sociological Association. 1999. "Code of Ethics and Policies and Procedures of the ASA Committee on Professional Ethics.", viitattu 13.12.2016.
(http://www.asanet.org/sites/default/files/code_of_ethics.pdf).
- Atkinson, Paul & Coffey, Amanda & Delamont, Sara & Loftland, John & Loftland, Lyn. 2007. *Handbook of ethnography*. London: Sage PUBLICATIONS Ltd.
- Berger, John. 1991. *Näkemisen tavat*. WSOY. Love kirjat.
- Blumer, Herbert. 1997. *Symbolic interactionism: perspective and method*. Los angeles, London: University of California press.
- Collins, Randall. 2014. *Interaction ritual chains*. Princeton, New Jersey: Princeton university press.
- Delamater, John & Myers, Daniel. 2007. *Social Psychology*. 6. painos. Cengage learning.
- Durkheim, Emil. 1912. *The elementary forms of religious life*. United Kingdom: Oxford World's classics.

Eskola, Jari & Juha Suoranta. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Giddens, Anthony. 1987. *Social Theory and Modern Sociology*. Stanford: Stanford university press.

Goffman, Erving. 1963. *Behaviour in public places. Notes on the Social Organization of Gatherings*. The Free press.

Goffman, Erving. 1967. *The interaction ritual. Essays on face-to-face behaviour*. Anchor books.

Goffman Erving. 1971. *Arkielämän roolit (The Presentation of Self in Everyday Life, 1959) (suom. Puranen Erkki)*. Porvoo, WSOY.: Taskutieto, 67.

Goffman Erving. 1971. *Relations in public. Microstudies of the public order*. University of California: Basic Books.

Goffman Erving. 1974. *The Frame analysis. An essay on the organization of experiece*. New York & London: Harper and Row.

Goffman Erving. 1976. *Gender advertisements*. New York & London: Harper and Row.

Goffman Erving. 2012. *Vuorovaikutuksen sosiologia (suomennos Koskinen Kaisa)*. Tampere: Vastapaino.

Grazian, David. 2008. *On the make: hustle of urban night life*. Chicago: University Chicago Press.

- Haavio-Mannila, Elina & Snicker, Raija. 1980. *Päivätanssit*. Porvoo, Helsinki, Juva: WSOY.
- Hammersley, Martyn & Atkinson, Paul. 2007. *Ethnography. Principles in practice*. 3. painos. New York: Routledge.
- Hopwood, Nick. 2013. "Ethnographic fieldwork as embodied material practice: reflections from theory and the field." Teoksessa *Studies in Symbolic Interaction: 40th Anniversary of Studies in Symbolic Interaction* (toim. N.K. Denzin). Emerald.
- Inkinen Sam. 1994. *Tekno - digitaalisen tanssimusiikin historia, filosofia ja tulevaisuus*. Helsinki: Aquarian publications.
- Isokangas, Antti & Karvala, Kaappo & Reiche, Markus von. 2000. *City on sinun. Kuinka uusi kaupunkikulttuuri tuli Helsinkiin*. Helsinki: Tammi.
- Jordan, Brigitte & Austin Henderson. 1995. "Interaction Analysis: Foundations and Practice, Journal of the Learning Sciences." 4(1):39-103, viitattu 15.12.2016. (doi: 10.1207/ s15327809jls0401_2).
- Julkunen, Raija, Jouko Nätti & Timo Anttila. 2004. *Aikanyrjähdys. Keskiluokka työn puristuksessa*. Tampere: Vastapaino.
- Kotila, Tuija. 1996. *Ravintola-etikettiopas*. Helsinki: Heloffset Oy.
- Lappalainen, Sirpa, Pirkki Hynninen, Tarja Kankkunen, Elina Lahelma & Tarja Tolonen. 2007. *Etnografia metodologiana*. Tallinna: Vastapaino.
- Maunu, Antti. 2012. *Ryöpyäällä ryhmäksi. Ehkäisevän päihdetyön karttalehtiä nuorten ja nuorten aikuisten juomiskulttuureihin*. Helsinki: Ehyt ry & Antti Maunu.

Maunu, Antti. 2014. "Yöllä Yhdessä - Yökerhot, biletyt ja suomalainen sosiaalisuus."

Tohtoriväitöskirja. University of Helsinki.

McCall, G. J. 2013. "Interactionist Perspectives in Social Psychology." Teoksessa

Handbook of Social Psychology (toim. Delamater, John & Ward, Amanda). 2.

painos. New York, London: Springer.

Niskanen, Heli. 2003. "Ihmema baarien naistenvenessoista. Nuoren aikuisen naisen

roolista, ihanteesta ja vaaroista." Pro Gradu -tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän

yliopisto.

Noro Arto. 2000. "Aikalaisdiagnoosi sosiologisen teorian kolmantena lajityyppinä."

Sosiologia 4/2000:321-329.

Nurmi, Johanna. 2010. *Sukupuoli tanssii ravintolassa*. Turku: Turun yliopisto.

Nykyri, Tuija. 1996. *Naiseuden naamiaiset. Nuoren naisen diskoruumiillisuus*.

Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston nykykulttuurin tutkimuskeskus.

Pennington D. C. 2005. Pienryhmän sosiaalipsykologia (suom. Ahokas, Marja).

Gaudeamus.

Seppälä, Pauliina. 2000. "Ravekulttuuri ja laittomat päihteet. Yhteisöllisyyttä, etiikkaa

ja identiteettiä. Kansainvälistä taustaa ja suomalainen tapaustutkimus."

Tohtoriväitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Shiffrar, Maggie, Martha D. Kaiser & Areti Chouchourelou. 2011. "Chapter 14. Seeing

human movement as inherently social. Teoksessa "*The science of social vision*".

New York: Oxford university press.

Simmel, Georg. 1950. *The Sociology of George Simmel*. Glencoe: Free press.

Simmel, Georg. 1955. *Conflict and the web of group affiliations*. Glencoe: Free press.

Sulkunen Pekka, Alasuutari Pertti, Nätkin Ritva & Kinnunen Merja. 1985.

Lähiöravintola. Keuruu: Otava.

Sulkunen, Pekka. 1992. *The European New Middle Class*. Avebury: Aldershot.

Sulkunen, Pekka. 2009. *The Saturated society. Governing risks and lifestyles in consumer culture*. London: SAGE publications.

Törrönen, Jukka & Maunu, Antti. 2007. "Nuorten aikuisten oman juomisen oman juomisen pohdinta, harkinta ja säätely. Teoksessa ”*Nuoret ja alkoholi*. Nuorten aikuisten oman juomisen pohdinta, harkinta ja säätely." Helsinki: Alkoholi- ja huumetutkijainseura & Nuorisotutkimusseura.

Trevino, Javier A. 2003. *Goffman's legacy*. Oxford: Rowman & Littlefield Publishers.

Turunen, Ari. 1999. *Humalan henki - eli juomatapojen tarina*. Jyväskylä: Atena.

Vainikka, Mari. 2011. "Yhteisöllisyys suomalaisessa konemusiikkikulttuurissa harrastajien näkökulmasta." Tohtoriväitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.